

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klemen Kotnik

**Analiza pogojev za izvajanje športnih programov, ki niso
del rednega pouka v osnovni šoli**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klemen Kotnik

Mentorica: doc. dr. Tatjana Rakar

Somentorica: red. prof. dr. Zinka Kolarič

**Analiza pogojev za izvajanje športnih programov, ki niso
del rednega pouka v osnovni šoli**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici, doc. dr. Tatjani Rakar, in somentorici, red. prof. dr. Zinki Kolarič, za pomoč in nasvete pri nastajanju magistrskega dela.

Zahvaljujem se lektorici Danici Perger za jezikovni pregled magistrskega dela.

Hvala vsem ravnateljem, ki so izpolnili anketni vprašalnik in tako prispevali dragocene informacije za raziskovalno delo.

Hvala tudi partnerici, družini, prijateljem in drugim, ki so me spodbujali pri ustvarjanju magistrskega dela.

POVZETEK

Analiza pogojev za izvajanje športnih programov, ki niso del rednega pouka v osnovni šoli

Osnovna šola kot javni vzgojno-izobraževalni zavod ima poleg svojega osnovnega namena, ki je opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, možnost učencem ponuditi tudi športne programe v času po pouku, v času podaljšanega bivanja in v pouka prostih dneh (med vikendi in med počitnicami). Poslanstvo osnovne šole tako postane mnogo širše in učenci poleg znanja in veščin, ki jih pridobivajo pri pouku posameznih predmetov, pridobijo občutek za zdrav način življenja in koristno preživljanje prostega časa. Ti programi so brezplačni za učence in se financirajo iz različnih virov. Izvajajo se v prostorih šole, kar za starše pomeni razbremenitev na logističnem, finančnem in časovnem nivoju. Šola tako zagotavlja, ne glede na finančno sposobnost in čas njihovih staršev, redno rekreacijo otrok in omogoči pozitivne učinke za zdravje: odpravljajo se posledice negativnih vplivov sodobnega načina življenja, kot so neprimerna telesna drža, odpravljanje debelosti, razvoj splošne vzdržljivosti ipd. Smisel obstoja javnih neprofitnih organizacij, med katere spada tudi osnovna šola, je namreč, da delujejo v splošno družbeno korist in interes (Kolarič in drugi 2002).

Cilji raziskave v magistrskem delu so prikazati stanje, v kolikšni meri se izvajajo športni programi na osnovnih šolah v Sloveniji in ugotoviti, ali se pojavljajo razlike pri vključevanju osnovnih šol v različne športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, glede na velikost šole, primernost kadra, ki te dejavnosti izvaja, glede na razpoložljivost ustreznih prostorov, glede na zahtevno dodatno delo za urejanje razpisne dokumentacije. Poleg teoretičnih okvirov in pridobljenih rezultatov se pri doseganju ciljev raziskave naloge opiram na odgovore odprtega tipa o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih, ki so jih podali ravnatelji. Prikazani in analizirani rezultati raziskave odgovorijo tudi na vprašanje o tem, ali izvajanje športnih programov pripomore k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu učencev na šolo.

Na podlagi izsledkov raziskave v sklepnem delu magistrskega dela pojasnim in odgovorim na osnovno raziskovalno vprašanje: kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, v slovenski osnovni šoli izvajajo. Nadalje iz pridobljenih spoznanj v nalogi podam predloge, ki jih vodstveni delavci lahko uporabijo pri načrtovanju in odločanju za bolj množično in optimalno izvajanje športnih programov na njihovih osnovnih šolah. Učencem in mladostnikom tako damo možnost in priložnost, da koristno preživijo svoj prosti čas, se družijo s sovrstniki, skrbijo za svoje psihofizično zdravje, se izognejo slabi družbi in navadam ter se navajajo na zdrav življenjski slog v njihovem nadaljnjem življenju.

Ključne besede: športni programi, osnovna šola, pogoji za izvajanje, šport, zdravje otrok in mladostnikov.

ABSTRACT

Analysis of the conditions for implementing sports programmes that are not part of regular classes in primary school

Primary school as a public educational institution has in addition to its primary purpose, which is to provide educational activities, a possibility to offer students sports programmes after school, during a prolonged stay and during school-free days (weekends and holidays). In addition, school's mission becomes much broader since, besides knowledge and skills they get during classes, students also gain a sense of healthy lifestyles and usefulness of free time activities. These programmes are free and funded from various sources. Since the activities are carried out on school premises, parents need not worry about the logistics, finances and time. Regardless of parents' financial ability and time, school thus provides regular recreation for their children and enables positive effects on health by eliminating the consequences of modern lifestyle's negative impacts, such as poor posture, obesity, development of general endurance, and the like. The purpose of public non-profit organizations, which includes primary schools, is to function in favour of general interest and be beneficial to society (Kolarič and others 2002).

The goals of the research in the master thesis is to present the frequency of sports programmes carried out in primary schools in Slovenia and thus determine whether there are any differences in integrating primary schools in various sports programmes, which are free and are not part of regular classes, in terms of size of the school, the suitability of staff implementing the activities, school capacities, and demanding extra work when editing school documentation. To achieve research's goals I, beside theoretical framework and obtained results, rely on open-ended answers introduced by principals. These include advantages, weaknesses, opportunities and threats. Presented and analyzed results of the research also answer whether the implementation of sports programmes contributes to the school's reputation and consequently to increased school enrolments.

On the basis of the research's results, I explain and answer in the final part of the master thesis the basic research question: which conditions must be fulfilled to carry out sports programmes in Slovene primary schools that are free and are not part of regular classes. Furthermore, based on gained results, I offer suggestions that can be used by school leaders when planning multitudinous and optimal implementation of sports programmes in their primary schools. Students and adolescents are thus given a chance to spend some quality free time, hang out with their peers, take care of their psycho-physical health, avoid bad company and habits, and get used to healthy lifestyle in the future.

Key words: sports programmes, primary school, conditions for the implementation, sports, children and adolescents' health

KAZALO

1 UVOD	12
I TEORETIČNI DEL.....	15
2 OSNOVNA ŠOLA V SLOVENIJI	15
2.1 Opredelitev osnovne šole v Sloveniji kot javne neprofitne organizacije	15
2.2 Poslanstvo osnovne šole in njena družbena funkcija	19
2.3 Financiranje v vzgoji in izobraževanju	22
3 POMEN UKVARJANJA S ŠPORTOM IN GIBANJA ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE.....	25
3.1 Pomen gibanja na zdravje otrok in mladostnikov	25
3.2 Pomembnost izvajanja športnih programov v osnovni šoli	28
4 ŠPORTNI PROGRAMI V OSNOVNI ŠOLI	36
4.1 Izvajalci športnih programov v osnovni šoli.....	41
4.2 Prostorski pogoji za izvajanje športnih programov v osnovni šoli.....	44
4.3 Financiranje športnih programov v Sloveniji in v osnovni šoli	48
4.4 Vrste športnih programov v osnovni šoli	54
4.4.1 Interesne dejavnosti.....	54
4.4.2 Program Zdrav življenjski slog	58
4.4.3 Športni program Zlati sonček.....	63
4.4.4 Športni program Krpan.....	67
4.4.5 Program Hura, prosti čas.....	70
4.4.6 Šolska športna tekmovanja.....	75
II EMPIRIČNI DEL – ANALIZA POGOJEV ZA IZVAJANJE ŠPORTNIH PROGRAMOV	79
5 HIPOTEZE, RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN METODOLOŠKI PRISTOP.....	79
5.1 Opredelitev raziskovalnega problema.....	79
5.2 Cilji	79
5.3 Hipoteze in raziskovalno vprašanje.....	80
5.4 Metoda dela.....	81

5.4.1 Opis vzorca.....	81
5.4.2 Opis instrumenta	82
5.4.3 Opis postopka zbiranja podatkov	83
5.4.4 Postopki obdelave podatkov.....	83
6 ANALIZA PRIDOBLENIH PODATKOV IN INTERPRETACIJA	85
6.1 Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del	85
rednega pouka v osnovnih šolah po Sloveniji.	85
6. 2 Pogoji za izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in.....	96
ki niso del rednega pouka, v slovenski osnovni šoli.....	96
7 SKLEPNE UGOTOVITVE.....	125
8 ZAKLJUČEK	132
9 LITERATURA	134
PRILOGE.....	140
Priloga A: SPLETNI VPRAŠALNIK.....	140
Priloga B: ODGOVORI NA VPRAŠANJA ODPRTEGA TIPA.....	144

KAZALO PREGLEDNIC

<i>Preglednica 4. 1: Športni programi v Sloveniji in njihova medsebojna povezanost</i>	40
<i>Preglednica 4. 2: Slovenski šport v številkah.....</i>	49
<i>Preglednica 4. 3: Vsebinsko-organizacijski model interesnih dejavnosti.....</i>	55
<i>Preglednica 4. 4: Umestitev programa Zdrav življenjski slog v sistem športa.....</i>	60
<i>Preglednica 4. 5: Število podeljenih medalj v letih izvajanja programa Zlati sonček</i>	66
<i>Preglednica 4. 6: Število podeljenih medalj v letih izvajanja športnega programa Krpan.....</i>	70
<i>Preglednica 4. 7: Višina razpisanih sredstev za izvedbo programa »Hura, prosti čas« v letih 2009 do 2016.....</i>	73
<i>Preglednica 4. 8: Preglednica števila izvajalcev in udeležencev programa.....</i>	73
<i>Preglednica 4. 9: Preglednica skupnega števila ur trajanja programa in število strokovnih delavcev programa</i>	74
<i>Preglednica 6. 1: Izvajanje športnih programov po anketiranih šolah glede na regijo</i>	90
<i>Preglednica 6. 2: Število udeleženih otrok in mladine glede na razpisana tekmovanja.....</i>	92
<i>Preglednica 6. 3: Športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli glede na velikost šole (glede na število učencev) ter χ^2 test.</i>	98
<i>Preglednica 6. 4: Izvajanje interesnih dejavnosti na področju športa glede na velikost šole.</i>	99
<i>Preglednica 6. 5: Preizkusi Post Hoc med različno velikimi šolami (glede na število učencev) za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa</i>	100
<i>Preglednica 6. 6: Športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli glede na število zaposlenih športnih pedagogov ter χ^2 test.....</i>	104
<i>Preglednica 6. 7: Mere opisne statistike za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa glede na število zaposlenih športnih pedagogov na šoli.</i>	105
<i>Preglednica 6. 8: Preizkusi Post Hoc med različnimi skupinami glede na število zaposlenih športnih pedagogov na šoli za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa.</i>	106
<i>Preglednica 6. 9: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na mnenje glede primernosti kadra za izvajanje športnih programov.</i>	107
<i>Preglednica 6. 10: Športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli glede na število razpoložljivih in ustreznih športnih površin ter χ^2 test.....</i>	111
<i>Preglednica 6. 12: Preizkusi Post Hoc med različnimi skupinami šol glede na število uporabnih športnih površin za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa</i>	114

<i>Preglednica 6. 13: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na mnenje glede razpoložljivosti in ustreznosti prostorov.....</i>	<i>116</i>
<i>Preglednica 6. 14: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na mnenje glede zahtevnosti dodatnega dela in urejanju razpisne dokumentacije</i>	<i>122</i>
<i>Preglednica 6. 15: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na večji ugled šole in večji vpis na šolo</i>	<i>124</i>

KAZALO SLIK

<i>Slika 4. 1: Regijska razpršenost športnih prostorov v osnovnih šolah</i>	<i>46</i>
<i>Slika 4. 2: Delež javnofinančnih sredstev po področjih NPŠ.....</i>	<i>51</i>
<i>Slika 4. 3: Predviden delež javnofinančnih sredstev s strani države za program NPŠ.....</i>	<i>52</i>
<i>Slika 4. 4: Predviden delež javnofinančnih sredstev s strani LS za program NPŠ.....</i>	<i>53</i>
<i>Slika 4. 5: Uradni logotip športnega programa Zlati sonček</i>	<i>64</i>
<i>Slika 4. 6: Uradni logotip športnega programa Krpan</i>	<i>69</i>
<i>Slika 4. 7: Uradni logotip športnega programa Hura, prosti čas.....</i>	<i>72</i>
<i>Slika 5. 1: Regijska razporeditev anketiranih osnovnih šol</i>	<i>82</i>
<i>Slika 6. 1: Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, na osnovnih šolah.....</i>	<i>85</i>
<i>Slika 6. 2: Izvajanje športnih programov glede na morebitne ovire.....</i>	<i>86</i>
<i>Slika 6. 3: Število vseh interesnih dejavnosti, ki so brezplačne za učence.....</i>	<i>87</i>
<i>Slika 6. 4: Število interesnih dejavnosti na področju športa, ki so brezplačne za učence.....</i>	<i>88</i>
<i>Slika 6. 5: Izvajanje športnih programov po anketiranih šolah glede na regijo</i>	<i>89</i>
<i>Slika 6. 6: Število otrok v programu ZŽS po statističnih regijah po šolskih letih.....</i>	<i>93</i>
<i>Slika 6. 7: Število učencev na anketiranih osnovnih šolah v Sloveniji</i>	<i>96</i>
<i>Slika 6. 8: Razporeditev števila učencev na anketiranih osnovnih šolah.....</i>	<i>97</i>
<i>Slika 6. 9: Izvajalci športnih programov na osnovni šoli</i>	<i>101</i>
<i>Slika 6. 10: Število zaposlenih športnih pedagogov (profesorjev športne vzgoje) na osnovni šoli.....</i>	<i>102</i>
<i>Slika 6. 11: Število zaposlenih športnih pedagogov na osnovni šoli razdeljenih v tri skupine</i>	<i>103</i>
<i>Slika 6. 12: Ustreznost kadra na osnovni šoli.....</i>	<i>106</i>
<i>Slika 6. 13: Vrsta športnih površin na osnovnih šolah</i>	<i>109</i>
<i>Slika 6. 14: Število športnih površin razdeljenih v tri skupine.....</i>	<i>110</i>
<i>Slika 6. 15: Ustreznost športnih površin</i>	<i>112</i>
<i>Slika 6. 16: Zasedenost šolskih športnih površin</i>	<i>113</i>
<i>Slika 6. 17: Preobsežno dodatno delo in urejanje razpisne dokumentacije.....</i>	<i>118</i>
<i>Slika 6. 18: Preobremenjenost učiteljev z rednim pedagoškim delom</i>	<i>119</i>
<i>Slika 6. 19: Nezainteresiranost učiteljev za dodatna dela</i>	<i>120</i>

<i>Slika 6. 20: Premalo finančnih sredstev, zagotovljenih s strani MIZŠ za dodatne športne programe</i>	<i>121</i>
<i>Slika 6. 21: Vpliv športnih programov na ugled šole in na večji vpis.....</i>	<i>123</i>

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
ISF	International School Sport Federation (slo.: Mednarodna zveza za šolski šport)
HBSC	Raziskava »Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju«
LDN	Letni delovni načrt šole
LPŠ	Letni program športa
LS	Lokalna skupnost
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
NIP	Neobvezni izbirni predmet šport
MEPI	Program mednarodno priznanje za mlade
NPŠ	Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji
OŠ	Osnovna šola
RS	Republika Slovenija
VIO	Vzgojno izobraževalno obdobje
WHO	World Health Organization (slo.: Svetovna zdravstvena organizacija)
ZOFVI	Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
ZOsn	Zakon o osnovni šoli
ZPM	Zveza prijateljev mladine
ZŠRS Planica	Zavod za šport Republike Slovenije Planica
ZŽS	Program Zdrav življenjski slog

1 UVOD

Temeljni vir razvoja vsake družbe je zdravje, ki omogoča in zagotavlja kakovostno življenje. Strokovno vodena, dovolj intenzivna, kakovostno strukturirana in redna športna vadba je pri tem pomembna dejavnost, ki lahko nevtralizira negativne posledice današnjega pretežno sedečega načina življenja in neustreznih prehranjevalnih navad otrok in mladine ter kasneje odraslih. Na priporočilo številnih deklaracij in Svetovne zdravstvene organizacije (World Health Organization 2015) se priporoča, da je potrebno vsakemu otroku zagotoviti najmanj eno uro ukvarjanja s športom na dan. V slovenskih osnovnih šolah je pomembno, da so na voljo in da se izvajajo programi za otroke, tako športni kot tudi drugi. Interesni programi športa otrok in mladine potekajo zunaj obveznega vzgojno-izobraževalnega programa pouka športa oziroma športne vzgoje, s katerimi uresničujemo mnogo ciljev, kot so razvijanje gibalnih sposobnosti, pridobivanje temeljnih športnih znanj, motiviranje za šport, spoštovanje fair playa, spodbujanja medsebojnega sodelovanja.

Osnovna šola kot javni vzgojno-izobraževalni zavod ima poleg svojega osnovnega namena, ki je opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, možnost učencem ponuditi tudi športne programe v času po pouku, v času podaljšanega bivanja in v pouka prostih dneh (med vikendi in med počitnicami). Poslanstvo osnovne šole tako postane mnogo širše in učenci poleg znanja in veščin, ki jih pridobivajo pri pouku posameznih predmetov pridobijo občutek za zdrav način življenja in koristno preživljanje prostega časa. Tako lahko učencem ponudijo celo paleto dejavnosti na področju športa, kot sta programa Zlati sonček in Krpan, sodelovanje učencev na šolskih športnih tekmovanjih, interesne dejavnosti na področju športa, program Hura, prosti čas. Od septembra 2010 je v šolskem športnem okolju v Sloveniji na voljo tudi program Zdrav življenjski slog (ZŽS). Glavni namen programa je razvoj gibalne pismenosti, urjenje gibalnih spretnosti in spodbujanje k oblikovanju vzorcev zdravega življenja (MŠŠ – direktorat za šport, zavod za šport RS Planica 2015a). V osnovnih šolah se izvajajo tudi nekatere druge športne dejavnosti, ki so tudi na voljo učencem in niso del rednega pouka, a so plačljive (starši plačajo vadbino, članarino ali trenernino), čeprav se izvajajo v prostorih šole – v telovadnicah, gibalnicah, na zunanjih šolskih igriščih ipd. To so različne športne panoge in organizirane oblike vadbe, ki jih v šolskih prostorih izvajajo zunanji izvajalci (predstavniki športnih klubov in društev). V nalogi smo se osredotočili na ponudbo zgoraj omenjenih brezplačnih športnih programov, ki jih poleg rednega pouka

izvajajo slovenske osnovne šole v času po pouku in v pouka prostih dneh: med jesenskimi, novoletnimi, zimskimi, prvomajskimi in poletnimi počitnicami. Raziskali smo trenutno stanje, v kolikšni meri in katere športne programe ponujajo osnovne šole v Sloveniji, in kakšno je dejansko povpraševanje po tej nadstandardni ponudbi med uporabniki, to je med učenci oz. njihovimi starši, torej - koliko osnovnošolskih učencev dejansko koristi dodatno ponujene aktivnosti. V raziskavi so sodelovali ravnatelji izbranih osnovnih šol iz vseh regij v Sloveniji. Omenjene aktivnosti so za uporabnika brezplačne, financirane pa so iz javnih sredstev ali subvencionirane s strani šole. Osnovnim šolam so na voljo preko razpisov Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), preko Evropskih strukturnih skladov, Zavoda RS za šport Planica, Fundacije za šport ipd.

Za uspešno izvedbo športnih programov potrebuje osnovna šola poleg finančnih sredstev tudi strokovno usposobljen kader, ki ni preobremenjen z rednim pedagoškim delom in obveznostmi ter ima interes po dodatnih delovnih nalogah. Pole tega potrebuje šola primerne vadbene prostore, ki niso ves čas zasedeni z drugimi dejavnostmi, in dobro izdelan program dela, kar zahteva kakovostno in dobro načrtovanje, pripravo ustrezne dokumentacije. Ne nazadnje so športni programi namenjeni učencem, zato je pomembno, da so le ti zainteresirani za obiskovanje teh programov.

Šoloobvezni mladini lahko s pravilnim pristopom, razpoložljivo delovno silo, dobro vizijo šole in ostalimi potrebnimi sestavinami omogočimo ukvarjanje s športom. Posledično jim za kasnejša starostna obdobja privzgojimo model vrednot, ki olajšajo življenje posameznika na različnih področjih: zdravstvenem, socialnem, fiziološkem ipd. (Doupona Topič in Petrovič 2007).

Številne raziskave (Mahoney in Reed 2005; Koželj 2007 po Strel idr. 2005; Završnik in Pišot 2007; Slater Stern in Kysilka 2008, 171; HBSC 2014;) so poleg prakse pokazale, da je pravilno usmerjena in redna športna dejavnost za otroke in mladino eden izmed uspešnih načinov preprečevanja in zdravljenja različnih primerov socialno neprilagojenega vedenja mladih. S pomočjo športnih aktivnosti se učenec razvija tudi na socialnem področju, saj je šport učinkovito sredstvo socializacije. Učenec, ki se ukvarja s športom, se navaja na medsebojno pomoč, na sprejemanje drugačnih, si izmenjuje ideje in mnenja, upošteva prispevek posameznega člana skupine ipd. (Doupona Topič in Petrovič 2007).

Športna aktivnost vpliva na dobro počutje in na dožemanje samega sebe. Izboljša se samospoštovanje in samozaupanje, zmanjšuje se trema, napetost in strah. Športno aktivni mladostniki so bolj učinkoviti in se dobro počutijo, poleg tega pa vzdržujejo primerno telesno težo in so varni pred debelostjo. Če se otroci in mladostniki dovolj in redno gibajo, je tudi večja verjetnost, da bodo aktiven življenjski slog tudi prenesli v kasnejšo odraslo dobo (Haug 2008).

Ustrezno izbiro programa pogojujejo nekatera temeljna vprašanja, katerih odgovore smo podali v pričujočem magistrskem delu. Uvodni del magistrskega dela temelji na analizi obstoječih sekundarnih podatkov, na predstavitvi osnovne šole kot javnega neprofitnega zavoda ter na analizi obstoječih športnih programov, ki se na slovenskih osnovnih šolah izvajajo v času po pouku in so brezplačni za učence. Predstavljene so njihove temeljne značilnosti, cilji, načini financiranja in izvajalci teh programov. Predstavili smo pomen ukvarjanja s športom osnovnošolske populacije kot pomemben del razvoja mladostnika in navajanje na zdrav način življenja skozi celotno življenjsko obdobje. Osrednji del naloge predstavlja empirični del, v katerem smo z metodo standardiziranega vprašalnika, ki je bil posredovan vsem vodstvenim delavcem - ravnateljem osnovnih šol, odgovorili na zastavljena vprašanja ter empirično preverili zastavljene hipoteze. Statistična populacija, ki smo jo proučevali, so bile slovenske osnovne šole oziroma predstavniki – ravnatelji le teh. Na podlagi predstavljenih ugotovitev smo nalogo zaključili z analizo možnosti izvajanja brezplačnih športnih programov, ki so brezplačni za učence in se izvajajo izven rednega pouka v osnovni šoli v prihodnje. S pomočjo pridobljenih spoznanj smo podali ključna priporočila za nadaljnje ukrepe na tem področju.

I TEORETIČNI DEL

2 OSNOVNA ŠOLA V SLOVENIJI

2.1 Opredelitev osnovne šole v Sloveniji kot javne neprofitne organizacije

Osnovna šola je javni vzgojno-izobraževalni zavod. Ustanovijo ga lahko država, občine, mesto in druge z zakonom pooblašene javne pravne osebe. Kot javna neprofitna organizacija je posledično statusno opredeljena in omejena z načini financiranja. Po eni strani gre za središčen šolski sistem, narekovan s strani države, ki je potreben zaradi urejanja vprašanj organizacije vzgojno-izobraževalnih zavodov, njihove vsebine, materialnih in finančnih pogojev delovanja, nadzorom nad uresničevanjem zastavljenih ciljev ter sprejemanja odgovornosti posamezne šole (Ograjenšek 2005). Po drugi strani pa se v neprofitni organizaciji, kot je osnovna šola, ponujajo številne možnosti izpeljave različnih športnih programov. Zavod namreč lahko opravlja eno ali več dejavnosti (ZZ, 18. člen). Na podlagi prijave na razpise, ki jih razpišejo različna ministrstva, zavodi in druge inštitucije, šola kandidira za sredstva, kar ji omogoča organizacijo in izvajanje dodatnih dejavnosti, ki so opredeljene v letnem delovnem načrtu šole (ZOsn-UPB3, 27. člen).

Osnovnošolsko izobraževanje traja 9 let in je sestavljeno iz obveznega in razširjenega programa. Obvezni program je sestavljen iz obveznih in izbirnih predmetov ter ur oddelčne skupnosti. Osnovna šola mora za vse učence izvajati pouk iz naslednjih obveznih predmetov: slovenskega jezika in italijanskega ali madžarskega jezika na narodno mešanih območjih, tujega jezika, zgodovine, zemljepisa, državlanske vzgoje in etike, matematike, kemije, biologije, fizike, likovne vzgoje, glasbene vzgoje, športne vzgoje, tehnične vzgoje in gospodinjstva. Omenjeni obvezni predmeti se lahko združujejo in povezujejo v predmetna področja. Za učence 3. vzgojno izobraževalnega obdobja mora osnovna šola poleg obveznih predmetov izvajati tudi pouk izbirnih predmetov iz družboslovno-humanističnega sklopa in naravoslovno-tehničnega sklopa.

Razširjeni program obsega podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dodatni pouk, dopolnilni pouk in interesne dejavnosti ter šolo v naravi. Za razvijanje različnih interesov učencev osnovna šola organizira interesne dejavnosti, ki jih določi z letnim delovnim načrtom pouka (ZOsn-UPB3, 25. člen). Učenci se prostovoljno vključujejo v podaljšano bivanje, k

dodatnemu in dopolnilnemu pouku, k interesnim dejavnostim, v jutranje varstvo in v šolo v naravi. Učenci imajo pravico in morajo obvezno obiskovati pouk v okviru obveznega programa. Izpolnjevati morajo obveznosti in naloge, ki so določene z akti osnovne šole. Prav tako imajo pravico udeleževati se dodatnih dejavnosti, ki jih organizira osnovna šola (ZOsn-UPB3, 50. člen).

Vzgojno-izobraževalno delo v osnovni šoli opravljajo učitelji, svetovalni delavci in drugi strokovni delavci. Njihovo delo je sestavljeno iz poučevanja pouka in drugih oblik organiziranega dela z učenci. Pri pouku vzgojnih predmetov lahko z učiteljem razrednega pouka sodeluje tudi učitelj predmetnega pouka (ZOsn-UPB3, 38. člen).

Po zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB5, 32. člen) se lahko dejavnosti v javni osnovni šoli izvajajo glede na pravila, ki izhajajo iz omenjenega zakona. Tako se dodatne dejavnosti, ki niso povezane z vzgojo in izobraževanjem, v javni šoli lahko izvajajo le z dovoljenjem ravnatelja.

Osnovna šola se lahko ustanovi kot vzgojno-izobraževalni zavod ali kot organizacijska enota vzgojno-izobraževalnega ali drugega zavoda. Šola je pravna oseba, če ni z zakonom ali aktom o ustanovitvi drugače določeno in ne sme opravljati vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki se financira iz javnih sredstev, zaradi pridobivanja dobička. Pravice, obveznosti in odgovornosti vrtca oziroma šole določata zakon in akt o ustanovitvi (ZOFVI-UPB5, 7. člen).

Javne šole ustanavlja lokalna skupnost oziroma država. V ustanovitvenem aktu se poleg zadev, določenih z zakonom, uredi tudi notranja organizacija javne šole, kjer se, v skladu z merili za organizacijo javne mreže, določi območje, na katerem imajo starši pravico vpisati otroka v to osnovno šolo (šolski okoliš). Šola ima lahko pravila, ki jih sprejme svet javne šole. S pravili se lahko urejajo vprašanja, ki so pomembna za opravljanje dejavnosti in poslovanje javne šole. Javna šola se lahko ustanovi, če je zagotovljen vpis vsaj za dva oddelka učencev, vajencev oziroma dijakov prvega in vseh naslednjih razredov oziroma letnikov. Podrobnejše pogoje za ustanovitev javnega vrtca oziroma šole ter za oblikovanje organizacijske enote, določi pristojni minister (ZOFVI-UPB5, 44. člen).

Svet javne šole sestavljajo:

- trije predstavniki ustanovitelja,
- trije predstavniki delavcev,
- trije predstavniki staršev.

Pri realizaciji športnih programov sodeluje svet javne osnovne šole med drugimi nalogami (ZOFVI-UPB5, 48. člen) tako, da:

- sprejema program razvoja šole,
- sprejema letni delovni načrt in poročilo o njegovi uresničitvi,
- odloča o uvedbi nadstandardnih in drugih programov.

V organizacijski strukturi v osnovni šoli se pojavljajo organi upravljanja šole, ki so hierarhično razdeljeni. Ravnatelj predstavlja pedagoškega vodjo in poslovodni organ šole, kateremu sledi svet šole, ki ga sestavljajo: trije predstavniki ustanovitelja, pet predstavnikov delavcev šole in trije predstavniki staršev (Bohinc 2005). Svet zavoda sprejema pomembna pravila, s katerimi se lahko urejajo vprašanja, ki so pomembna za optimalno opravljanje dejavnosti in poslovanje javne šole. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja opredeljuje pristojnosti organov v osnovni šoli, ki so vezane na odgovornosti posameznih organov v tem zavodu in izvajajo različne pomembne naloge, skrbijo za redno opravljanje svojih obveznosti, sprejemajo nekatere pomembne odločitve, ki so nujne za uspešno in nemoteno delovanje javnega zavoda. Ključni predstavniki delavcev šole so učitelji, katerih osnovna naloga je pouk oziroma pedagoški proces, poleg tega pa tudi druga dela.

Strokovni organi v javni šoli so (ZOFVI-UPB5, 60. člen):

- učiteljski zbor,
- programski učiteljski zbor,
- oddelčni učiteljski zbor,
- razrednik in
- strokovni aktivni.

Pedagoški vodja in poslovodni organ javne osnovne šole je ravnatelj (ZOFVI-UPB5, 49. člen). Ravnatelj opravlja veliko nalog, izmed katerih so za izvajanje športnih programov pomembne predvsem naslednje:

- organizira, načrtuje in vodi delo šole,
- pripravlja program razvoja vrtca oziroma šole,
- pripravlja predlog letnega delovnega načrta in je odgovoren za njegovo izvedbo,
- oblikuje predlog nadstandardnih programov,
- skrbi za sodelovanje zavoda s starši,
- zastopa in predstavlja vrtec oziroma šolo in je odgovoren za zakonitost dela,
- določa sistemizacijo delovnih mest,
- odloča o sklepanju delovnih razmerij,
- odgovoren je za zagotavljanje in ugotavljanje kakovosti s samoevalvacijo in pripravo letnega poročila o samoevalvaciji šole oziroma vrtca,
- opravlja druge naloge v skladu z zakoni in drugimi predpisi.

Učiteljski zbor, ki ga sestavljajo strokovni delavci javne šole, med drugim opravlja naslednje, za izvajanje športnih programov na šoli povezane delovne naloge (ZOFVI-UPB5, 61. člen):

- obravnava in odloča o strokovnih vprašanjih, povezanih z vzgojno-izobraževalnim delom,
- daje mnenje o letnem delovnem načrtu,
- predlaga uvedbo nadstandardnih in drugih programov ter dejavnosti,
- odloča o posodobitvah programov vzgoje in izobraževanja in njihovi izvedbi v skladu s predpisi,
- opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

Na izvajanje športnih programov vpliva tudi mnenje predstavnikov sveta staršev, ki se oblikuje za organizirano uresničevanje interesa staršev v javni šoli. Svet staršev je sestavljen iz enega predstavnika posameznega oddelka razreda, ki ga starši izvolijo na roditeljskem sestanku oddelka. Svet staršev (ZOFVI-UPB5, 66. člen) med drugim delovnimi nalogami izvaja naloge, ki so vezane na športne programe:

- predlaga nadstandardne programe,
- daje soglasje k predlogu ravnatelja o nadstandardnih storitvah,
- sodeluje pri nastajanju predloga programa razvoja vrtca oziroma šole,
- poda mnenje o letnem delovnem načrtu,
- lahko sprejme svoj program dela sodelovanja s šolo, zlasti glede vključevanja v lokalno okolje.

2.2 Poslanstvo osnovne šole in njena družbena funkcija

Smisel obstoja neprofitne organizacije, med katere spada tudi osnovna šola, je delovanje v splošnem družbenem interesu in v splošno družbeno korist (Kolarič in drugi 2002). Poslanstvo osnovne šole je splošno gledano delovanje v javnem interesu, zato se izvajanje osnovne dejavnosti financira iz javnih sredstev. Gre za neprofitno organizacijo, ki pa mora v finančnem poslovanju zagotoviti dolgoročno finančno stabilnost, da bi pravočasno izpolnjevala svoje obveznosti (Mihelčič 1993). Glavno dejavnost predstavlja opravljanje aktivnosti vzgoje in izobraževanja. Lahko pa se izvajajo tudi dodatni programi na področju športa, kulture, glasbe in ostalih interesnih področij mladih. Cilj šole postane tako mnogo širši, saj izboljšuje učinkovitost vseh tistih subjektov, ki so vpeti v proces realizacije zastavljenih nalog. Učencem zmore zagotoviti ne glede na finančno sposobnost in čas njihovih staršev redno rekreacijo in s tem omogočiti pozitivne učinke za zdravje. Hkrati bi na ta način odpravljali posledice negativnih vplivov sodobnega načina življenja, kot so primerna telesna drža, odpravljanje debelosti, razvoj splošne vzdržljivosti ipd.

Šola ima širše poslanstvo, če ga imajo primarno starši, učitelji in ravnatelj. Kakovost pouka je odvisna od tega, koliko zadovolji potrebe učencev in ustvarja možnosti za izvajanje vključujočega izobraževanja otrok s posebnimi potrebami na treh ravneh: 1. definiranje učnih zahtev, 2. opredelitev različnih specialnih učnih potreb, 3. zagotavljanje različnih oblik izobraževanja (Novak 2006).

Šteh- Kure (2002) je med značilnostmi kakovostnega poučevanja izpostavila naslednje značilnosti:

- uresničevanje zastavljenih učnih ciljev,
- upoštevanje predznanja in poprejšnjih izkušenj učencev,
- preplet znanja znotraj posameznih predmetnih področij in povezovanje med njimi,
- reševanje problemov s pomočjo različnih pristopov,
- glede na potrebe otrok ustrezna uporaba aktivnih didaktičnih oblik poučevanja in učenja s praktično uporabo znanj,
- upoštevanje učenčevih interesov, želja, njegovega doživljanja in čustev,
- pojasnjevanje učencu nerazumljive vsebine.

Bohnsack je izpostavil naslednja načela kakovosti, ki naj bi jih upoštevala vsaka dobra šola (Bohnsack 2000):

- udeleženci izobraževanja naj imajo visoke storilnostne zahteve,
- uspešno medsebojno reševanje konfliktnih situacij,
- učitelje motivirati za aktivno sprejemanje nujnih sprememb in pripravljenost za sodelovanje pri razvijanju inovacij,
- dobra organiziranost šole,
- aktivna vloga staršev pri realizaciji šolskih ciljev,
- avtonomija šole pri uresničevanju zadanih ciljev,
- vodstvo šole je sposobno oblikovati jasno vizijo šolskih nalog in ciljev ter zna angažirati učitelje za njihovo uresničevanje.

Za pravilno odločitev o vpeljavi različnih vrst športnih programov bi bilo najbolj optimalno, da bi delovodje preučili interesna področja med učenci in katere programe si želijo. To lahko storijo s pripravo anketnega vprašalnika, ki ga je smiselno opraviti ob koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto. V nadaljevanju je v sodelovanju z vodstvom šole potrebno ugotoviti prostorske in kadrovske pogoje za izvedbo (Kolar 2008).

Cilji osnovnošolskega izobraževanja in cilji sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, ki so opredeljeni v Zakonu v osnovni šoli (ZOSn-UPB3, 2. člen) in v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB5, 2. člen), so posredno in neposredno povezani s športnimi in drugimi programi, ki se izvajajo v osnovni šoli in ki niso del rednega pouka. Ti cilji so:

- ✓ vsemu prebivalstvu se naj zagotavlja kvalitetna splošna izobrazba,
- ✓ spodbujanje celostnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti na telesnem, spoznavnem, čustvenem, moralnem, duhovnem in socialnem področju,
- ✓ razvijanje pozitivne samopodobe učenca,
- ✓ v skladu z učenčevimi sposobnostmi in interesi omogočanje osebnostnega razvoja,
- ✓ usposabljanje učencev za vseživljenjsko učenje s pridobivanjem zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot,
- ✓ vzgoja za dejavno vključevanje v demokratično družbo in izobraževanje za trajnostni razvoj, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, do svojega

zdravja, do drugih ljudi, do svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja prihodnjih generacij,

- ✓ krepitev narodnostne zavesti in pripadnost državi, spodbujanje državljanske odgovornosti in poznavanje zgodovine Slovencev, njihovo kulturno in naravno dediščino,
- ✓ razvijanje kulturnih in civilizacijskih vrednot, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- ✓ vzgajanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, sprejemanje drugačnosti in medsebojno strpnost,
- ✓ razvijanje pismenosti in razgledanosti na besedilnem, naravoslovno-tehničnem, matematičnem, informacijskem, družboslovnem in umetnostnem področju,
- ✓ razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem in madžarskem jeziku,
- ✓ razvijanje sposobnosti sporazumevanja v tujih jezikih,
- ✓ razvijanje zavedanja kompleksnosti in soodvisnosti pojavov ter kritične moči presojanja,
- ✓ doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja,
- ✓ razvijanje nadarjenosti in usposabljanja za razumevanje in doživljanje umetniških del ter za izražanje na različnih umetniških področjih,
- ✓ razvijanje podjetnosti kot osebnostne naravnosti v učinkovito akcijo, inovativnosti in ustvarjalnosti učenca.

Kakovostna šola je tudi prijazna, otrokom daje ustrezno varnost in toplino ter vzdržuje ravnotežje med vzgojo in izobraževanjem. Učence pripravlja na kakovostno življenje in ne le na nacionalno preverjanje znanja (Novak 2006).

V Konvenciji združenih narodov o pravicah otrok (Human rights – a compilation of international instruments 1995) je zapisano, da izobraževanje otrok temelji na popolnem razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter umskih in telesnih sposobnosti. Usmerjeno je k uporabi svojega lastnega jezika in h kreptvi spoštovanja človeka.

Nadalje države, ki so članice Združenih narodov, spoštujejo in podpirajo pravico otroka do prostega časa, do igre in razvedrila, ki je primerno otrokovim letom. Prav tako zagovarjajo pravico do počitka in da se otroci po lastni presoji udeležujejo kulturnega življenja in

umetnosti. Članice Združenih narodov zagotavljajo ustrezne in enake možnosti otrok glede udejstvovanja na kulturnem, umetniškem, razvedrilnem in prostočasnem področju. Države pogodbenice pri slehernemu mladostniku zagovarjajo pravico do takšne življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, nravstvenemu in družbenemu razvoju (Human rights – a compilation of international instruments 1995).

Šola kot javna ustanova zastopa racionalno-instrumentalne vrednote, šola kot življenjski prostor pa zastopa tudi vrednote sveta življenja (Novak 2006).

Izvajanje športnih programov v osnovni šoli je odvisno od več dejavnikov in ko se na šoli odločijo za nove poti, nove izzive, je za uspešno realizacijo potrebno dobro načrtovanje in vpeljevanje. V osnovni šoli načrtovanje poteka že pred pričetkom tekočega šolskega leta, ko se določijo vsebine in programi, ki jih bodo vpeljali v Letni načrt šole. Ključne točke procesa vpeljevanja novih vsebin v organizaciji so (Pušnik 2007):

- čemu sploh kaj spreminjati,
- kako pripraviti teren za spremembe,
- ugotoviti trenutno stanje,
- ugotoviti, kakšna so naša pričakovanja, cilji, kam želimo, kaj je naše poslanstvo, kakšna je naša vizija,
- najti načine, kako priti do cilja,
- sprotno preverjanje učinkovitosti delovanja,
- ohranjanje vpeljanih sprememb.

2. 3 Financiranje v vzgoji in izobraževanju

Razvoj javne osnovne šole je ekonomsko odvisen od financiranja države. Kolikor večji delež bruto družbenega produkta država namenja za njen razvoj, toliko večja je verjetnost, da šola razvije svojo avtonomijo in učencem ponudi več. Poraba za izobraževanje je v razvitem in nerazvitem svetu premo sorazmerna z gospodarsko rastjo. Statistični podatki kažejo, da 26 najrazvitejših držav porabi 4/5 vseh sredstev za izobraževanje, 48 manj razvitih pa porabi le 0,4 odstotka od skupne vsote. Manj razvite države ne zmorejo dajati tolikšne podpore trajnostnemu razvoju, kot si jo lahko privoščijo informacijsko razvite, učeče se družbe v bolj razvitih državah (Novak 2006).

V Republiki Sloveniji se vzgoja in izobraževanje v osnovni šoli financira iz (ZOFVI-UPB5, 78. člen):

- javnih sredstev,
- sredstev ustanovitelja,
- prispevkov gospodarskih združenj in zbornic,
- neposrednih prispevkov delodajalcev za izvajanje praktičnega pouka,
- prispevkov učencev,
- sredstev od prodaje storitev in izdelkov,
- iz donacij, prispevkov sponzorjev in iz drugih virov.

Šola je dolžna uporabljati sredstva v skladu z namenom, za katerega so ji bila dodeljena. Porabo javnih sredstev v vzgoji in izobraževanju nadzoruje Računsko sodišče Republike Slovenije. Namensko porabo sredstev v šolah nadzoruje organ šolske inšpekcije (ZOFVI-UPB5, 79. člen).

Iz sredstev državnega proračuna se za potrebe osnovne šole zagotavljajo plače s prispevki in davki ter drugi osebni prejemki na podlagi sistemizacije in zasedbe delovnih mest v skladu z zakonom, normativi in standardi, metodologijo za določanje obsega sredstev na udeleženca izobraževanja ter s kolektivno pogodbo ter plače s prispevki in davki. Osnovnim šolam se iz sredstev državnega proračuna zagotavljajo finančna sredstva tudi za (povzeto po ZOFVI-UPB5, 81. člen):

- izvedbo obveznega programa, dopolnilnega pouka, dodatnega pouka,
- pol ure drugih oblik individualne in skupinske pomoči na oddelek,
- dve uri interesnih dejavnosti na oddelek,
- program šole v naravi,
- podaljšano bivanje od prvega do petega razreda,
- izvedbo jutranjega varstva učencev prvega razreda,
- kritje materialnih stroškov v skladu s standardi in normativi za izvedbo izobraževanja.

Iz državnega proračuna se zagotavljajo sredstva še za dejavnosti in naloge, ki so potrebne za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja (povzeto po ZOFVI-UPB5, 81. člen):

- sredstva za tekmovanja učencev in za posebne oblike dela z nadarjenimi,
- sredstva za obšolske dejavnosti učencev.

Iz sredstev lokalne skupnosti se v skladu z normativi in standardi zagotavljajo (ZOFVI-UPB5, 82. člen):

- sredstva za plačilo stroškov za uporabo prostora in opreme za osnovne šole in druge materialne stroške, razen materialnih stroškov iz 81. člena osnovnim šolam,
- sredstva za investicijsko vzdrževanje nepremičnin in opreme,
- sredstva za dodatne dejavnosti osnovne šole,
- sredstva za investicije za osnovne šole.

Javna šola ne more pridobivati sredstev iz prispevkov učencev za izvajanje javno veljavnih programov, ki se financirajo iz proračunskih sredstev, razen za storitve, za katere je tako določeno z zakonom in za storitve, ki po izobraževalnem programu niso obvezne ali presegajo predpisane normative in standarde. Javna šola med drugim določi prispevke za materialne stroške šole v naravi, razen za tiste učence, ki zaradi socialnega položaja ne zmorejo v celoti plačati omenjenih prispevkov, zagotovi sredstva država v skladu z normativi in standardi, ki jih določi minister (povzeto po ZOFVI-UPB5, 83. člen).

Šola ustanovi šolski sklad, iz katerega se financirajo dejavnosti, ki niso sestavina izobraževalnega programa, oziroma se ne financirajo iz javnih sredstev, nakup nadstandardne opreme, zviševanje standarda pouka in podobno. V šolskem skladu se pridobivajo sredstva iz prispevkov staršev, donacij, zapuščin in iz drugih virov. Sklad upravlja upravni odbor, ki ima predsednika in šest članov, od katerih so najmanj trije predstavniki šole. Svet staršev imenuje upravni odbor. Predstavnike šole predlaga svet šole. Za delovanje sklada upravni odbor lahko sprejme pravila (ZOFVI-UPB5, 135. člen).

Financiranje posameznih športnih programov, ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, je opisano in opredeljeno v nadaljevanju.

3 POMEN UKVARJANJA S ŠPORTOM IN GIBANJA ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE

3. 1 Pomen gibanja na zdravje otrok in mladostnikov

Za otrokov celostni razvoj je redno in zadostno gibanje še posebej pomembno, saj pozitivno vpliva na razvoj in zdravje kosti, mišic in sklepov, na razvoj gibalnih sposobnosti (hoja, tek, različne oblike skokov, plezanje, metanje) ter na razvoj finih gibalnih sposobnosti, ki jih otrok potrebuje za risanje in pisanje (Zurc 2008). Otrok je s podobo svojega telesa zadovoljen, kar vpliva na njegovo samostojnost, samozavest in samopodobo. Naučil se bo, da so za doseganje cilja potrebni odločnost, disciplina in odrekanje. S pomočjo telesne/gibalne aktivnosti si otrok razvija tudi kognitivne sposobnosti: prej in lažje si zapomnijo novo snov, lažje sledijo pouku v šoli, imajo boljšo sposobnost koncentracije in za šolsko delo porabijo manj časa kot drugi otroci. Posledično tudi učitelji lažje izvedejo učno snov. Redna gibalna/športna aktivnost ima vpliv tudi na splošno dobro počutje otrok in mladostnikov, na njihovo zdravje, izboljšuje spanec, varuje pred razvojem različnih negativnih odvisnosti, krepi imunski sistem, preprečuje zgodnji začetek večine kroničnih nalezljivih bolezni v dobi adolescence, kot so srčno-žilne bolezni, kapi, visok krvni tlak, sladkorna bolezen tipa 2, osteoporoza, rak debelega črevesa ter rak na prsih (Karpeljuk 2003). Skupaj v kombinaciji z ustrezno uravnoteženo zdravo prehrano telesna/gibalna dejavnost varuje pred prekomerno telesno težo in debelostjo. Večja je tudi verjetnost, da bodo otroci, ki se redno in dovolj gibajo, aktiven življenjski slog prenesli tudi v odraslo dobo (Haug 2008).

Gibalna/športna dejavnost otroka, mladostnika in kasneje odraslega je ena izmed najpomembnejših sestavin, ko se pri posamezniku oblikuje zdrav življenjski slog, ki se pri slehernem izoblikuje skozi celo življenjsko obdobje. Najprej v okviru osnovne družinske celice, nato pa v okviru okolja, kjer mladostnik živi in odrasča. Zelo pomembno vlogo pri tem imajo otrokovi starši, ki z lastnim zgledom vplivajo na dojetje otrokovega pogleda na svet (Završnik in Pišot 2006).

Za kasnejše zdravo življenje otrok je pomembno, da osvojijo takšne vedenjske vzorce, ki temeljijo na redni gibalni dejavnosti, kar bo imelo pozitivni dolgoročni vpliv na kakovost njegovega življenja (Šimunič 2008). Raziskava o z zdravjem povezanim vedenjem v šolskem obdobju (HBSC 2014), ki poteka vsake štiri leta in jo je Nacionalni inštitut za javno zdravje

(NIJZ) izvedel že četrtič, je pokazala, da večina mladostnikov (88 %) svoje zdravje ocenjuje kot dobro ali odlično in so s svojim življenjem zadovoljni. V času omenjene raziskave od leta 2002 je tako trend še naprej pozitiven. So pa sicer malce manj s svojim zdravjem zadovoljna dekleta in starejši mladostniki (Jeriček Klanšček 2014).

Zdravje je odvisno od fizičnih, mentalnih, emocionalnih, socialnih, personalnih in spiritualnih prvin. Z današnjim načinom življenja je težko doseči vse to, zato je pomembno, da se učenci navajajo na pomen zgoraj napisanega (Novak 2006).

Po napotkih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) bi se naj sleherni otrok in mladostnik gibal vsaj 1 uro dnevno skozi cel teden. Intenzivnost gibanja naj bi bila takšna, da se krepi dihanje in da se poveča srčni utrip, prav tako je pomembno, da se telo redno preznoji. Priporoča se tudi raznovrstnost in pestrost izvajanja gibalnih aktivnosti, ki naj na vsaj dveh vadbenih enotah v enem tednu vsebujejo vaje za krepitev moči mišic, za gibljivost in za zdravje kosti. Po napotkih iz novejših študij (Završnik in Pišot 2007) naj bi gibalna telesna dejavnost vsebovala 50 % aerobnih aktivnosti, 25 % aktivnosti za krepitev mišic in 25 % aktivnosti za povečanje gibljivosti. Deklice z normalno telesno težo naj bi bile aktivne 120 minut, fantje pa 150 minut na dan (World Health Organization 2015).

Deklaracija Združenih narodov o pravicah otroka že od leta 1959 zastopa stališče, da mora imeti otrok svoje dostojanstvo in se zdravo in normalno razvijati na fizični, psihični, moralni, verski in družbeni ravni (Deklaracija Združenih narodov o pravicah otroka z dne 20. 11. 1959. 1988).

Stresorji kot sprožilci (di)stresa pogojujejo tudi nasilje. Stroka na eni strani loči pozitivni, dobri, prijazni stres ali (eu)stres, na drugi strani pa negativni, slabi, zdravju škodljivi stres ali distress s psihosomatskimi motnjami. Značilnosti prijaznega (eu)stresa so zanesenost, odločnost, mirnost, živahnost, samozavest, dobra samopodoba, uspešnost in vedrina (Novak 2006). Učence je potrebno navajati, da bodo s pomočjo različnih metod, kot so meditacija in sproščanje, rekreacija in gibanje v naravi, razvedrilo z zabavo, različni tabori, zmanjšali negativne posledice distressa.

V raziskavi o vrednotah v športu (Koželj 2007 po Strel idr. 2005) so na podlagi frekvenc odgovorov 14-letnikov ugotovili, da so kot najbolj pomembne vrednote v športu izbrali

zdravje, zabavo in užitek, rekreacijo, prijateljstvo, lepo postavo, razvoj sposobnosti in storilnosti. Mladi šport že prepoznavajo kot sredstvo aktivnega načina življenja in kot takega tudi sredstvo za doseganje zdravja.

Prekomerna telesna teža in z njo povezana debelost se zmanjša oziroma izniči s pomočjo redne telesne dejavnosti. Rednost in pravočasnost pomeni, da bodo učenci, ki so redno telesno dejavni že v mladosti, aktiven življenjski slog verjetno prenesli tudi v kasnejše obdobje svojega življenja (Haug 2008). Strokovnjaki opozarjajo (Škof 2007), da nedejavnost, slaba telesna kondicija in nezdrava prehrana otrok vodijo v nezdravo življenje in posledično bolezenska stanja, kar večja debelost med otroci, nastajanje srčno-žilnih bolezni otrok ter sladkorne bolezni tipa 2.

Ukvarjanje s športom pripomore k tako imenovanim utilitarnim vrednostim, kot so zdravje posameznika, boljša delovna sposobnost, zmanjševanje involutivnih procesov, preprečevanje socialno patoloških pojavov med mladino, kot sta kraja in narkomanija. Šport omogoča tudi mnoge druge nesporne vrednosti, ki zajemajo vse naštetu in ugodno vpliva na razvoj humane, srečne, duševno in telesno uravnovešene osebnosti. Športna dejavnost predstavlja smiseln način izrabljanja prostega časa in krepi odpornost človekovega organizma. Mladim se s pomočjo športa privzgaja odnos do dela in delovne navade, ki predstavljajo prvinske vrednote. Le te so protiutež vplivu slabih navad potrošniške družbe (Doupona Topič in Petrović 2007).

Za mladostnike, ki so bili poškodovani in imajo posledično zdravstvene težave v življenju, lahko gibanje in šport uporabimo tudi v kinezioterapevtske ter rehabilitacijske namene (Kovač in drugi 2011).

Številne zdravstvene težave so lahko posledica telesne nedejavnosti otrok, ki se kažejo v prekomerni telesni teži – debelosti, obolelosti kostno – mišičnega sistema, slabšega duševnega zdravja, morebitnih poškodb pri športu in v prometu ter astma (Bajt in drugi 2009).

Tudi v Parlamentarni skupščini sveta Evrope in Odboru ministrov sveta Evrope so med priporočili (priporočilo št. 1169/1991) o zdravstveni vzgoji in zlorabi drog v državah članicah Sveta Evrope in Evropski skupnosti med drugim navedli spodbujanje in uvajanje različnih preventivnih programov. Tako bi mladostniki uvideli koristi zdravega načina življenja brez drog in bi se namesto tega več ukvarjali s športom in z rekreacijo (Kalčina in drugi 1999).

3. 2 Pomembnost izvajanja športnih programov v osnovni šoli

Športni programi in redni pouk športa v osnovnošolskem programu omogočajo učencu zadovoljitev njegove prvinske potrebe po gibanju in igri. Učencem z individualnim pristopom omogočimo razvoj njegovih gibalnih in funkcionalnih sposobnosti in jim pomagamo pridobiti številne in raznovrstne gibalne spretnosti. Otroci pridobijo širok spekter športnih znanj in pozitivno čustveno ter razumsko na pravilen način dojemajo šport. Primerna gibalna aktivnost in ustrezno izoblikovanje zdravega načina življenja pripomore k skladni telesni in gibalni razvitosti, pravilni telesni drži, zavestnemu nadzoru telesa pri izvedbi položajev in gibanj, zdravemu načinu življenja (ustrezna kondicijska pripravljenost; telesna nega; zdrava prehrana). Hkrati omenjene vsebine predstavljajo za učence razbremenitev in sprostitvev. Z njihovo pomočjo uravnavajo pravilno razmerje med količino učenja, športno dejavnostjo, počitkom in spanjem. Učenec krepi odpornost proti boleznim, večja sposobnosti prenašanja naporov in nevtralizacijo negativnih učinkov sodobnega življenja. Usvajanje spretnosti in znanj, ki omogočajo sodelovanje v različnih športnih dejavnostih, seznanjajo učence z varnim in odgovornim športnim udejstvovanjem, spodbujajo gibalno ustvarjalnost in poudarjajo razumevanje koristnosti rednega gibanja in športa ter njune vloge pri kakovostnem preživljanju prostega časa. Posameznik se bogati s pomočjo pozitivnega doživljanja športa, kar se izraža s pozitivnimi občutki, ki jih je deležen ob gibalnih nalogah, pri premagovanju naporov in pri doseganju zadanih ciljev. Pri učencu krepi zdrav občutek samozavesti in zaupanja vase, oblikujejo se pristni, čustveni, spoštljivi in kulturni odnosi do narave ter okolja kot posebne vrednote. Športne dejavnosti pripomorejo k oblikovanju pomembnih pozitivnih vedenjskih vzorcev, kot so: spodbujanje medsebojnega sodelovanja, strpnosti in sprejemanja drugačnosti, razvoj zdrave tekmovalnosti in spoštovanje športnega obnašanja – fair playa. Učenci se počutijo prijetno in se sprostijo s pomočjo izbranih vsebin in ustreznih učnih pristopov pri ukvarjanju s športom. Oblikujejo si stališča in razvijejo odnos do športa kot del človekovega življenja in dojemajo šport kot enega najpomembnejših pripomočkov za zdrav način življenja. Učenci se navajajo na ustrezno gibalno učinkovitost, ki je odvisna od posameznikovih posebnosti in stopnje telesnega razvoja. Uspešno osvojene sposobnosti, spretnosti in gibalna znanja tako mladostniku omogočajo varno in odgovorno sodelovanje v pristočasnih športnih dejavnostih in pomagajo k razumevanju, zakaj sta gibanje in šport pomembna gradnika zdravja in zdravega načina življenja (Kovač in drugi 2011, 6–8).

K etični drži sodi tudi zmanjševanje oziroma preprečevanje nasilja, ki je med mladimi pogosto. Med predlogi, ki jih je oblikovala Aničićeva (Aničić in Sardoč 2002) za šolo, je med dejavnike za zmanjševanje nasilja uvrstila tudi vključevanje čim več učencev v interesne dejavnosti in izvajanje programov v smislu razvijanja medsebojnih odnosov in obvladovanja lastnih reakcij. Življenjski stil je izbirni pojem za vse vrste mogoče posebnosti posameznikov, ki v sebi (ne)lastnem stilu odigravajo vloge in rešujejo naloge. Med različnimi stili je tudi tako imenovan športni stil. Tako se lahko posameznik skozi svoj življenjski športni stil izrazi s pridobljenimi vrednotami, ima pa tudi svoj značilni slog oblačenja, izoblikovane športne navade in okus (Bizjak 2000).

Danes se tako v podjetju kot v šoli uvaja nove stile učenja: v podjetju zaradi pridobivanja kupca, v šoli pa zaradi pridobivanja učencev (Novak 2006). Zanimiva je ugotovitev Marentič Požarnikove (Požarnik 2004), da s spontanim učenjem lažje pridobivamo različne vrste znanja kot z organiziranim, kjer je vsebina pouka opredeljena od zunaj z učnimi načrti. Zato so pri pouku nekateri učenci še vedno pasivni, medtem ko so aktivnejši pri interesnih dejavnostih. Tam je cilj učenja in prispevanja znanj učencu bližji, zato je manj stresen in pogosteje pozitivno konstruktivno naravnano. Pri interesnih dejavnostih se poučevanje izvaja preko individualnih izkušenj in pridobljenih podatkov, zato je edinstveno, tekoče in predstavlja aktivno konstrukcijo znanja (Moon 2004).

Velika prednost udeležbe učencev v programih po pouku je ta, da učenci lahko v veliki meri uporabijo svojo svobodno izbiro in v veliki meri upoštevajo svoje želje, ko se sami odločijo, katere dejavnosti se bodo udeleževali in si s tem krepijo veselje ob učenju (Alexander 2008).

Niso vsa znanja, ki jih učenci pridobijo v šoli, plod učnega načrta in rednega pouka. Veliko znanj se razvije s participacijo na obšolskih dejavnostih, ki nosijo viden delež pri dogajanju na posamezni šoli. Udeležba v dodatnih dejavnostih pomaga krepiti ostale spretnosti in lahko prispeva k uspehu učencev v šoli. Čeprav je udeležba na dejavnostih prostovoljna in učenci za to ne dobijo ocen, predstavljajo le-te velik delež v preživetem času učencev v šoli (Slater Stern in Kysilka 2008).

Zanimiva raziskava v Združenih državah Amerike (Slater Stern in Kysilka 2008, 171) je pokazala, da mnogi otroci in mladostniki preživijo več kot pol prostega časa, medtem ko so budni, pred televizijskimi zasloni ali pa se zamotijo s spontanimi aktivnostmi. Strokovnjaki

svetujejo, da je ta prosti čas lahko koristneje uporabljen z udeležbo na kakovostnih programih po pouku ali izven šole, ki olajšajo pozitivni razvoj in preprečujejo negativni razvoj težav.

V raziskavi (Mahoney in Reed 2005) o razpoložljivosti popoldanskih aktivnosti in programov za učence na šolah v Združenih državah Amerike je bilo ugotovljeno, da je v manj razvitih okoljih, kjer obstaja večja verjetnost za pojave težav v dobi odraščanja, ponujenih manj takšnih aktivnosti za otroke kot v okoljih, ki so že v osnovi bolj razvita. Ugotovili so tudi, da udeležba v izven šolskih aktivnostih vpliva na višje samozaupanje, samoorganiziranje, boljše ocene v nadaljnjem šolanju, boljše izobrazbi, udeleževanju prostovoljnih aktivnosti, ukvarjanju s športom in boljše psihofizično zdravje mladostnikov. Te raziskave so pokazale povezavo med ukvarjanjem z aktivnostmi po pouku in pozitivnimi kratkoročnimi in dolgoročnimi posledicami.

Aktivnosti za učence po pouku so po Russellovi (Russell 2001, 3–11) pomembne tudi iz treh pomembnih vidikov:

- ✓ iz vidika preživljanja časa ob popoldnevih, ko so zaradi podaljšanja delovnega časa staršev v službah posledično otroci po pouku sami doma, kar pomeni, da so po več ur na dan brez osebnega stika s svojimi bližnjimi in s sočlovekom in tako na manjši način razvijajo medsebojne odnose in imajo manj možnosti za socializacijo. Na drugi strani programi za otroke po rednem izobraževalnem procesu omogočajo varno okolje, razvijanje delovnih navad, pozitivnih medsebojnih odnosov z ostalimi otroci in odraslimi,
- ✓ iz vidika, da popoldanske aktivnosti v šoli pripomorejo k aktivnejšemu in uspešnejšemu učenju. Učenci, ki sodelujejo v teh aktivnostih, imajo boljše učne rezultate,
- ✓ iz vidika storjenih mladostnih prekrškov in nasilja med mladimi. Najvišji odstotek prekrškov, ki jih storijo mladi, se zgodi med 15. in 18. uro popoldne. Tudi najvišji odstotek mladih, ki so bili žrtve nasilnih dejanj, je najvišji v omenjenih urah. Popoldanski programi odvrnejo mlade od takšnih dejanj in pripomorejo k večji varnosti mladih.

Otrokom želimo omogočiti vsakodnevno športno vadbo. V osnovnošolskem izobraževanju imajo učenci v okviru rednega pouka v 1. in 2. vzgojno izobraževalnem obdobju (1. do 6. razred) tri šolske ure pouka športa (športne vzgoje) na teden, v 3. vzgojno izobraževalnem

obdobju (7. do 9. razred) pa dve šolski uri pouka športa (športne vzgoje) na teden. Učenci 4. in 5. razreda lahko v okviru rednega pouka dodatno izberejo še neobvezni izbirni predmet šport (od leta 2016 naprej tudi v 6. razredu), učenci 7., 8. in 9. razredov pa enega izmed izbirnih predmetov na športnem področju (šport za sprostitev, šport za zdravje in izbrani šport).

Zaradi več znanstveno dokazanih pozitivnih učinkov športa in športnega udejstvovanja na posameznika in družbo je tudi v javnem interesu Republike Slovenije, da se državljani čim bolj pogosto in na ustrezen način ukvarjajo s športom in rekreacijo. Tako so v Nacionalnem programu športa skladno z vizijo in s poslanstvom izoblikovali temeljne cilje do leta 2023 (Jurak in Pavletič 2014, 9):

- ✓ število športno aktivnih odraslih prebivalcev Republike Slovenije povečati na 70 %,
- ✓ znotraj športno dejavnih odraslih prebivalcev Republike Slovenije povečati delež redno športno dejavnih za 5 odstotnih točk,
- ✓ za 3 odstotne točke povečati delež športno dejavnih prebivalcev pri udeležbi v strokovno vodenih programih,
- ✓ povečati delež športnikov v tekmovalnem športu za 3 %,
- ✓ ohraniti doseganje število vrhunskih športnikov,
- ✓ bolj prepoznati šport kot pomemben del družbenega podsistema.

Športna aktivnost in rekreacija sta poleg meditacije, sproščanja in razvedrila koristni metodi za zmanjšanje negativnih posledic t.i. distresa, ki predstavlja negativne, slabe, zdravju škodljive stresne situacije v življenju (Novak 2006).

Razlogi za ponujene športne programe, projekte in interesne dejavnosti po pouku in v pouka prostih dneh (Koželj 2007) so:

- ✓ učitelji, strokovnjaki in starši menijo, da otroci potrebujejo vsakodnevno vadbo,
- ✓ priporočilo Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) poudarja nujnost vsakodnevne vadbe,
- ✓ šport se interpretira kot eno izmed osnovnih sredstev celostnega biopsihosocialnega razvoja otroka,
- ✓ zaradi razvojnih značilnosti mladostniki potrebujejo vsakdanjo vadbo.

Cilji, ki so zapisani v učnem načrtu za predmet šport (Kovač in drugi 2011, 6–9), so vodilo pri oblikovanju programa tudi pri dejavnostih po pouku, se pa ti cilji lahko nadgradijo ali spreminjajo:

- ✓ pridobivanje številnih in raznovrstnih športnih znanj,
- ✓ dojemanje športa na čustven in razumski način,
- ✓ posameznikova skrb za usklajen telesno-duševni razvoj,
- ✓ enakomerna telesna razvitost in pravilna telesna drža,
- ✓ ozaveščanje občutka za samozavest in zaupanje vase,
- ✓ oblikovanje primernih vzorcev vedenja (navajanje za medsebojno sodelovanje, negovanje zdrave tekmovalnosti, primerne športnega obnašanja, strpnosti in sprejemanju drugačnosti),
- ✓ razbremenitev in sprostitvev.

V osnovni šoli imajo športna vzgoja in ostale športne dejavnosti velik pomen (Kovač in drugi 2011, 7–9):

- proces bogatenja športnih znanj in razvijanje gibalnih sposobnosti,
- pripomore k izoblikovanju osebnosti in pozitivnih odnosov med posamezniki,
- prispeva k pravilnemu biopsihosocialnemu razvoju mladostnika, sprošča, izniči slabosti pretiranega sedenja in drugih zdravju škodljivih razvad,
- ob sprotni skrbi za zdrav razvoj ga vzgajamo in učimo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas s športnimi vsebinami,
- zdrav način življenja predstavlja garancijo za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem posameznika.

Predmet šport¹ predstavlja pomemben segment strukture pouka v vseh razredih osnovne šole. Skupno je predmetu šport namenjenih 834 ur rednega pouka in pet športnih dni v vsakem šolskem letu. Glede na razvojne značilnosti učencev je program razdeljen v tri šolska obdobja in se loči na vsebinski, organizacijski in metodični ravni. V vsakem obdobju šola ponudi tri vrste dejavnosti (Kovač in drugi 2011, 5–6):

- dejavnosti, obvezne za vse učence: redni pouk športa, obvezni izbirni predmeti s športno tematiko, 5 športnih dni na leto, dvajseturni tečaj plavanja v 2. ali 3. razredu,

¹ V osnovni šoli se predmet imenuje šport od leta 2013, ko se je preimenoval iz predmeta športna vzgoja. Pred tem se je predmet imenoval telesna vzgoja, v zgodnejšem obdobju pa se je predmet imenoval telovadba (Kristan in drugi 2009).

- dejavnosti, ki jih šola ponudi - vključevanje učencev je prostovoljno: interesne dejavnosti na področju športa, dopolnilni pouk iz športnih vsebin in v času šolanja najmanj dva programa šole v naravi s poudarkom na plavanju in na zimskih dejavnostih.

- dodatne dejavnosti, ki jih šola lahko ponudi - vključevanje učencev je prostovoljno: športni nastopi, prireditve in šolska športna tekmovanja, športni tečaji, dodatne šole v naravi, športno obarvani tabori, druge oblike izvajanja pouka, dodatni športni programi, minuta za zdravje, rekreativni odmor, oddelki z dodatno športno ponudbo.

Nacionalni program športa predstavlja temeljna izhodišča za razvoj slovenskega športa za izbrano časovno obdobje 2014–2023 v Republiki Sloveniji. Je pripomoček za prepoznavanje in udejanjanje pogojev za razvoj športa, ki predstavlja pomemben dejavnik za razvoj posameznika in družbe ter prispeva k večji enakosti med posamezniki, da si lahko privoščijo ustrezno športno vadbo. Nacionalni program športa 2014–2023 predstavlja javni interes, ki ga nosilci in izvajalci slovenskega športa udejanjajo preko (Jurak in Pavletič 2014, 11):

- zagotavljanja možnosti vsakemu posamezniku, da lahko dejavno sodeluje v športu in ga izvaja v varnem in zdravem okolju,
- zainteresiranemu posamezniku omogočiti, da izboljša osebni športni dosežek in da se lahko uveljavi tudi na mednarodni ravni in s tem mladim omogočiti kvalitetno ukvarjanje s športom tako pri pouku športa kot tudi kakovostno športno udejstvovanje izven pouka, ki bo pripomoglo pridobiti gibalne in druge pozitivne izkušnje, ter tako šport vključiti v vsakdanje življenje,
- bo posredno pridobljen tudi ugled države v mednarodnem prostoru,
- spoštovati, varovati in spodbujati uveljavljanje moralno-etičnih vrednot v športu, človekovega dostojanstva in varnosti pri športu,
- ustvarjati okolje, ki bo spodbujalo razvoj različnih oblik športnih dejavnosti za celotno prebivalstvo, tako pri preživljanju prostega časa in medsebojnem druženju (ustrezna športna igrišča, naravne poti in parki idr.) kot tudi pri premagovanju razdalj v prometu (pešačenje, kolesarjenje, rolanje ipd.),
- oplemenititi skupnost s prostovoljnim delovanjem v športnih društvih.

Glede na analizo številnih pokazateljev, kot so delež športno dejavnih prebivalcev, število športnih organizacij, število medalj na največjih tekmovanjih, nove vadbene in tekmovalne športne površine itd. lahko povzamemo, da je v zadnjih 15 letih pojav športa v Republiki Sloveniji vidnejši in kakovostnejši vsako leto. Velik delež pri temu je prispevala država in

lokalne skupnosti, in sicer z določenimi ukrepi v Nacionalnem programu športa. Polega tega je veliko k temu pripomogel tudi vzgojno-izobraževalni sistem, samoiniciativna organiziranost društvenega športa, povečanje zasebnikov ter zasebno financiranje športa skozi zainteresirane posameznike in gospodarstva v Sloveniji (Kolar in drugi 2010, 20–22).

Pomembnost športa v družbi za javno zdravje slehernega posameznika (telesno, duševno in socialno), za uspešno socializacijo in krepitev gospodarstva je znanstveno podkrepljena. Šport ima veliko vlogo tudi pri prostovoljstvu in pri angažiranosti posameznika v družbi, pri spodbujanju pozitivnih vrednot, kot so solidarnost, strpnost in odgovornost. Šport pripomore k permanentnemu razvoju družbe in narodovi istovetnosti (Kovač in drugi 2005).

Šport spada pod javni interes, zaradi tega se sofinancira iz javnih sredstev, za njegov razvoj pa se ustvarjajo ustrezni sistemski družbeni pogoji (Jurak in drugi 2014, 34).

Šport predstavlja eno izmed pomembnejših pravic vsakega človeka, od otroka do odraslega človeka in tudi do vseh oseb s posebnimi potrebami. Tudi za blaginjo prebivalcev Republike Slovenije športna dejavnost predstavlja pomemben delež. Športna dejavnost otrok in mladostnikov vpliva na njihov razvoj in na oblikovanje zdravega načina življenja ter pridobivanja socialnih kompetenc, kar je tudi ena izmed pomembnejših vsebin nacionalnega programa športa. Velik pomen pa ima tudi redna rekreacija pri odraslih, ki ne sme biti odvisna od finančnih zmožnosti posameznika (Jurak in drugi 2014, 32).

Na odnos otrok in mladostnikov do gibanja vpliva vrsta različnih dejavnikov (Haug 2008):

- otrokove gibalne predispozicije in njegov interes ter veselje do gibanja,
- občutek zadovoljstva ob uspešnem izvajanju gibalnih nalog in različnih vaj,
- vpliv okolja, ki lahko otroka pri gibanju spodbuja ali zavira.

Mlajšim otrokom je gibanje samoumevno in predstavlja naravno potrebo ter enega izmed pomembnejših načinov za spoznavanje sveta okoli sebe in jim je zabavno. Omogoča jim pozitivne občutke preko gibanja in predvsem igre povezane z gibanjem, otroci vzpostavljajo vezi med sovrstniki. V okolju, ki spodbuja gibanje, se bo otrok avtomatsko igral-gibal spontano bodisi sam ali v družbi sovrstnika. Otrokom naravna potreba po gibanju z leti upada. Starejši otroci in mladostniki se raje udeležujejo takšnih oblik telesne/gibalne dejavnosti, kjer se vključujejo v različne programe v okviru športnih društev in klubov, šolskih krožkov ipd.

Otroci in mladostniki se vključujejo v organizirane oblike telesne/gibalne dejavnosti zaradi različnih motivov: zaradi druženja z vrstniki, sklepanja novih prijateljstev, svobodi ustvarjalnosti, doživljanju uspeha, veselja, zabave, zaradi učenja novih veščin in spretnosti (Ward in drugi 2007). V telesni/gibalni dejavnosti med spoloma obstajajo nekatere razlike. Ne glede na starost se dečki gibajo več kot deklice in se pogosteje vključujejo v organizirane oblike redne vadbe, predvsem v ekipnih športih. Deklice se raje odločajo za individualne športne panoge, kjer je potrebno manj mišične sile in vključujejo manj telesnega stika na eni strani, po drugi strani pa zajemajo element lepote, ki je lahko vezan za obleko ali na telo (Zurc 2008).

Poleg družine ima na gibanje otroka mladostnika pomemben vpliv šola, kjer otroci in mladostniki preživijo velik del dneva. Poleg ustaljenih oblik telesne/gibalne dejavnosti, kot je pouk športa (športne vzgoje), lahko šole spodbujajo gibanje otrok s pomočjo dodatnih programov. Učenje je namreč najbolj učinkovito takrat, ko poleg uporabe vida, sluha in govora vključuje tudi gibanje. Izražanje in ustvarjanje s pomočjo giba pogloblja doživljanje, povečuje motivacijo, olajšuje razumevanje in izboljšuje pomnjenje (Zurc 2008). Podatki za Slovenijo kažejo (Jeriček in drugi 2007), da le slabih 40 % slovenskih otrok in mladostnikov, starih med 11 in 15 let, sledi priporočilom o 60-minutni zmerni telesni dejavnosti najmanj 5 dni v tednu. Glede na spol so fantje bolj telesno dejavni kot dekleta, glede na starost pa so 11-letniki aktivnejši od 15-letnikov. Glede na ekonomski status se več rekreirajo otroci in mladostniki iz višjih socialno-ekonomskih razredov kot tisti iz nižjih. Glede na starost otrok in mladostnikov gibanje in ukvarjanje z rekreacijo upada, največji upad se povezuje z obdobjem adolescence, saj mladostniki v tem obdobju več časa radi namenijo sebi, svoji identiteti, svoji podobi, novim socialnim omrežjem (Haug 2008). Tudi med mladostniki narašča t. i. sedeči življenjski slog. Otroci v osnovni šoli, ki so stari 11 let, med tednom v šoli in pri delu za šolo doma presedijo v povprečju že okoli 9 ur (Završnik in Pišot 2005).

Pouk športa in interesne dejavnosti predstavljata dve možnosti, ki otrokom omogočata celostni razvoj s pomočjo vsakodnevne športne vadbe in navajanje na aktiven življenjski slog (Kovač in Jurak 2010). Prav ti dve možnosti sta zelo pomembni v trenutnem času, v katerem živimo, saj otroci v svojem neorganiziranem prostem času niso dovolj gibalno aktivni. Tudi starši, ki so obremenjeni z delovnimi obveznostmi v službah, vedno bolj pričakujejo, da bodo učenci v šoli med šolskim poukom športa in v dejavnostih po pouku dobili zadostno količino gibanja.

4 ŠPORTNI PROGRAMI V OSNOVNI ŠOLI

Šolsko športno vzgojo oziroma pouk športa lahko obogatimo tudi s strokovno pripravljenimi športnimi programi, kot so Zlati sonček, Krpan, Ciciban planinec, Mladi planinec in mnogi drugi. Šola lahko ponudi tudi športne interesne dejavnosti in športne vsebine v programih jutranjega varstva in podaljšanega bivanja. To obdobje je najprimernejši čas za začetek splošne športne vadbe otrok (Kovač in drugi 2011, 52–54). To so športni programi, kjer se prek različnih športnih ali gibalnih dejavnosti beleži sodelovanje, uspešna izvedba gibalnih nalog ipd., spodbuja različne ciljne skupine prebivalstva k športnemu ali gibalnemu udejstvovanju (Jurak in drugi 2014).

Raziskave kažejo, da naj bi bili učenci, ki obiskujejo interesne dejavnosti, med sošolci bolj priljubljeni in imeli tudi boljši učni uspeh (Puklek Levpušček in Zupančič 2009).

V osnovni šoli so se z raznovrstnimi športnimi programi za otroke v desetih letih izboljšala gibalna dejavnost otrok. S programi Zlati sonček, Krpan, Naučimo se plavati, Hura, prosti čas, Ciciban planinec, Mladi planinec in ZŽS so se pokazali pozitivni kazalniki kar se tiče organizirane prostočasne športne vadbe mlajših otrok, ni pa se uspel izničiti nezdrav življenjski slog otrok in mladine, kar se kaže v povečanju števila tistih otrok od 8. do 13. leta starosti, ki so pretežki in debeli, poleg tega pa se kaže v negativnih spremembah v funkcionalnih kazalnikih aerobne vzdržljivosti otrok in mladine. So pa negativni kazalci veliko manjši kot v preostalih evropskih državah (Jurak in drugi 2014).

Poleg rednega pouka športa šola učencem ponudi še celo paleto različnih načinov vključevanja v interesne športne dejavnosti, izbirna predmeta šport in plesne dejavnosti, športne programe na taborih in v šoli v naravi, šolska športna tekmovanja, programe za nadarjene učence, dopolnilne programe za tiste z manjšo gibalno učinkovitostjo. Namen je mlade v dobi adolescence navajati na pozitivno samopodobo, krepiti zdrave navade, voljo do gibanja in življenja brez zasvojenosti ali slabega vpliva iz ulice in iz medijev (Kovač in drugi 2011, 44–47).

Šola del vsebin, vezanih na šport, izpelje v obliki športnih dni, šole v naravi, redni program pa lahko obogati še z dodatnimi programi, športnimi interesnimi dejavnostmi, nastopi, prireditvami in tekmovanji (Kovač in drugi 2011, 48).

Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine obsega širok spekter športnih dejavnosti: od dejavnosti, ki nadgrajujejo šolsko športno vzgojo oziroma pouk športa, kot je na primer razširjeni program športne vzgoje s skupnim poučevanjem športnega pedagoga in razredne učiteljice. Nadalje obsega občolske športne programe, namenjene vsem otrokom in mladini ter športne programe otrok in mladine, ki niso del tekmovalnih sistemov panožnih športnih zvez in jih ponujajo društva in zasebniki (Jurak in drugi 2014).

V šoli se pojavlja preobremenjenost učencev, ki je stranski učinek storilnosti. Storilnost pa se bo povečevala zaradi naraščajočih potreb po znanju. Zato je zelo pomembno, da se učenci imajo priložnost tudi sprostiti (Novak 2006).

Temeljni vir razvoja vsake družbe je zdravje, ki omogoča in zagotavlja kakovostno življenje. Redna športna vadba, ki je ustrezno vodena, primerno intenzivna in kvalitetno razdelana, je pri tem pomembna dejavnost, ki lahko izniči slabosti tako imenovanega sedečega načina življenja in slabega prehranjevanja otrok in mladine ter kasneje odraslih oseb. V slovenskih osnovnih šolah je pomembno, da so na voljo in da se izvajajo programi za otroke, tako športni, kot tudi drugi. Interesni programi športa otrok in mladine potekajo zunaj obveznega vzgojno-izobraževalnega programa pouka športa oziroma športne vzgoje. Z njimi dosegamo veliko ciljev. Osnovne šole lahko ponudijo programe na državni ravni, kot so Zlati sonček, Krpan, Šolska športna tekmovanja in prireditve, Naučimo se plavati ter Hura, prosti čas. Od septembra 2010 je v šolskem športnem okolju na voljo tudi program ZŽS, katerega glavni namen je razvoj gibalne pismenosti, urjenje gibalnih spretnosti in spodbujanje k oblikovanju vzorcev zdravega življenja (MŠŠ – direktorat za šport, zavod za šport RS Planica 2015a).

Redni pouk športa se lahko oplemeniti s športnimi interesnimi dejavnostmi in z možnostjo ukvarjanja s športom vsak dan. Na ta način motiviramo interese učencev in naredimo njihov prosti čas bolj zanimiv. V vsakem vzgojno-izobraževalnem obdobju od 1. do 9. razreda osnovne šole vsem učencem ponudijo različne interesne dejavnosti, ki praviloma potekajo skozi vse šolsko leto (Kovač in drugi 2011, 49).

Dodatek in nadgradnja rednega šolskega pouka športa so tudi različni nastopi, prireditve in šolska športna tekmovanja, kjer učitelj posameznika obravnava iz vseh vidikov, upošteva fiziološka, socialna in pedagoška načela in ne postavlja za pogoj le dobrega športnega dosežka, ampak splošna vedenjska pravila. Pred tekmovanjem je potrebno učence ustrezno

pripraviti, nato pa jih strokovno voditi na samem tekmovanju. Učence navajamo na skupno prizadevanje za doseganje cilja, na spoštovanje vseh sodelujočih, na medsebojno pomoč in vzgojo za to, da se znamo veseliti uspeha in tudi prenesti poraz. Tekmovanja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju naj bodo skupinska (štafetne igre, poligoni, kros, igre idr.). Osnova je razredni in šolski tekmovalni sistem, v katerega naj bo vključenih čim več učencev. Učenci naj pomagajo tudi pri organizaciji tekmovanj. Vzgojiti jih je treba za kulturno spremljanje športnega dogodka. Nastopi na šolskih športnih tekmovanjih so avtonomna odločitev šol, športnih pedagogov in učencev samih (Kovač in drugi 2011, 50–52).

Strateški cilji prostočasne športne vzgoje in športnih programov v osnovni šoli so usmerjeni v naslednje ukrepe (Jurak in Pavletič 2014):

- za otroke in mladostnike zagotavljanje dovolj intenzivne in kakovostno vodene športne vadbe vsaj eno uro na dan,
- obstoječe prostočasne programe športne vzgoje otrok in mladine posodobiti, povečati kakovost ter privlačnost,
- za učence in dijake zagotoviti vsaj dve uri brezplačnih, kakovostno vodenih športnih prostočasnih dejavnosti tedensko.

Za ukrep zagotavljanja vsaj ene ure dnevno dovolj intenzivne in kakovostno vodene športne vadbe za vse starostne skupine otrok in mladine so predvidene naslednje dejavnosti (Jurak in Pavletič 2014, 30–35):

- ✓ zagotoviti prednost tistim, ki izvajajo programe športa otrok in mladine pri koriščenju športnih površin,
- ✓ ponuditi dodatne ure pouka športa v osnovni šoli v obliki skupnega poučevanja razrednih učiteljic in športnega pedagoga ali samostojnim poučevanjem športnega pedagoga v tako imenovanih oddelkih z dodatno športno ponudbo,
- ✓ glede na najstniško kulturo v sodelovanju z njimi pripraviti njim prilagojene vsebinske zasnove, tako imenovani otrokov šport,
- ✓ s pomočjo sofinanciranja ponudnikom športnih storitev otrokom in mladini omogočiti nižje cene športnih storitev in jim omogočiti brezplačne programe,
- ✓ vsebinska in organizacijska osvežitev in posodobitev nacionalnih prostočasnih športnih programov za otroke in mladino ter njihovo izvajanje (Zlati sonček, Krpan, Naučimo se plavati, Hura, prosti čas, Šolska športna tekmovanja, Mladi planinec, ZŽS).

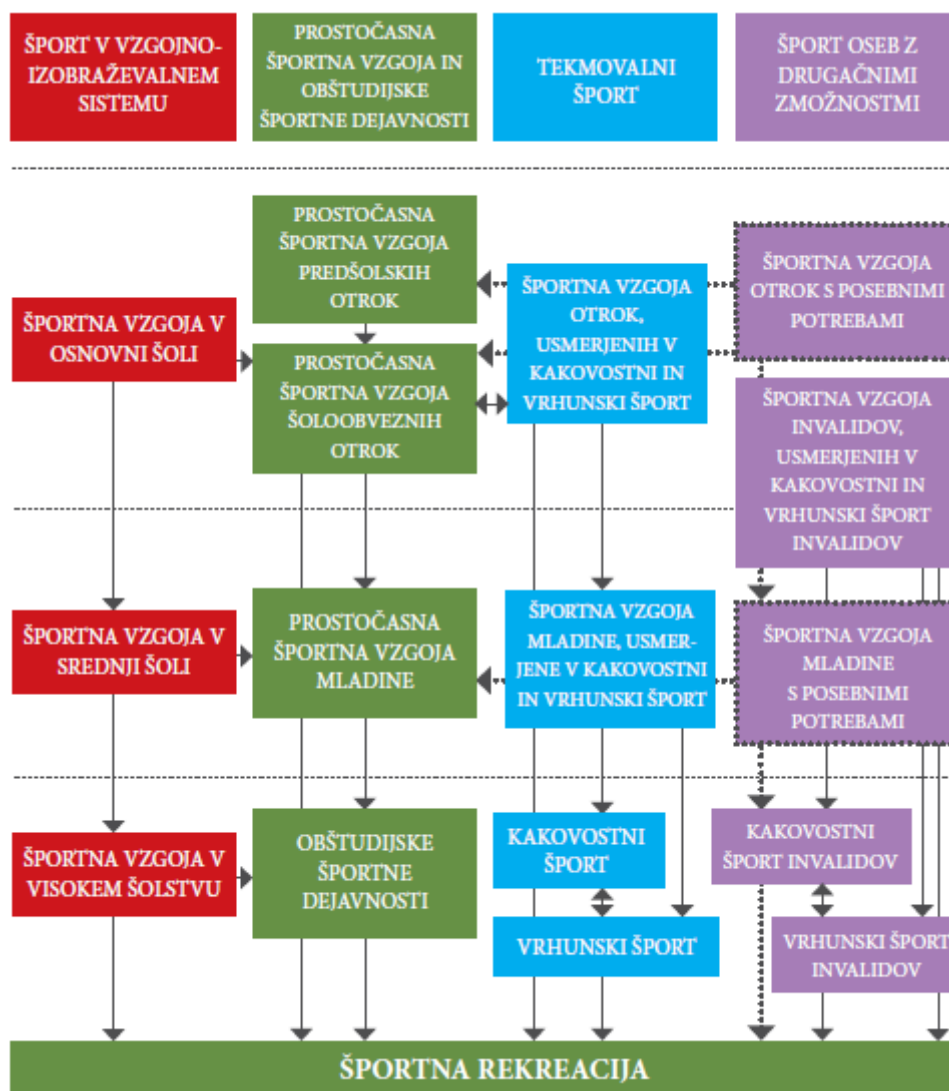
Za ukrep posodobitve in povečanja kakovosti ter privlačnosti obstoječih prostočasnih programov športne vzgoje otrok in mladine so predvidene naslednje dejavnosti (Jurak in Pavletič 2014, 30–35):

- ✓ za tiste otroke in mladostnike, ki niso vključeni v tekmovalne sisteme pri panožnih športnih zvezah, omogočiti sofinanciranje izvajanja prostočasnih programov športne vzgoje,
- ✓ medsebojno sodelovanje med šolami, športnimi društvi in športnimi zvezami pri izvajanju prostočasnih programov športne vzgoje otrok in mladine (npr. šolske športne interesne dejavnosti) in oblikovati primere medsebojnega sodelovanja med ustrezno strokovno izobraženim in usposobljenim kadrom športnih društev,
- ✓ za posebne ciljne skupine učencev, kot so npr. učenci s posebnimi potrebami, socialno izključeni, gibalno manj kompetentni, otroci tujcev in imigrantov, pripraviti in izpeljati nove, privlačne športne programe med pouka prostimi dnevi (vikend, počitnice) in celoletne športne programe.

Za ukrep zagotovitve vsaj dveh ur brezplačnih športnih prostočasnih dejavnosti, ki so kvalitetno vodene, so predvidene naslednje dejavnosti (Jurak in Pavletič 2014, 30–35):

- ✓ spremeniti zakonodajo tako, da je v določenem deležu realizacija interesnega programa lahko del učne obremenitve športnega pedagoga,
- ✓ izpeljava kvalitetno vodenih brezplačnih športnih prostočasnih programov – npr. izpeljava programa Zdrav življenjski slog v osnovnih šolah in njegova morebitna razširitev na srednje šole.

Preglednica 4. 1: Športni programi v Sloveniji in njihova medsebojna povezanost

Vir: Jurak in drugi (2013, 25).

Športni program v Sloveniji je dobro zastavljen (preglednica 4.1). Športu je namenjen velik delež tudi v vzgoji in izobraževanju. V osnovni šoli je pouk športa (športna vzgoja) nadgrajen s prostočasno športno vzgojo šoloobveznih otrok in otrok, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, ter otrok s posebnimi potrebami. Prostočasno športno vzgojo predstavljajo različni športni programi za otroke (Zlati sonček, Krpan, Naučimo se plavati, Hura, prosti čas, Ciciban planinec, Mladi planinec, ZŽS), ki so brezplačni in se ne izvajajo v času rednega pouka, vsi skupaj pa tvorijo tako imenovano športno rekreacijo, ki predstavlja temelj za redno ukvarjanje s športom in skrb za zdravje v celotnem življenjskem ciklusu človeka (Strel in drugi 2009).

4.1 Izvajalci športnih programov v osnovni šoli

Učitelji, ki poučujejo šport in podajajo športne vsebine v osnovni šoli, potrebujejo za to ustrezno pridobljeno izobrazbo. V Sloveniji se za razvoj kadrov v športu izvajajo izobraževalni programi, ki jih opravljajo kompetentni izvajalci (trije javni izvajalci univerzitetnih oziroma visokošolskih programov ter en zasebni; 284 programov usposabljanja – 63 izvajalcev). V preteklih desetih letih je na področju izobraževanja študij uspešno končalo 1.130 strokovnjakov z univerzitetno oziroma visokošolsko izobrazbo na področju športa. Na področju usposabljanja strokovnih delavcev v športu pa je bilo v celotnem obdobju usposobljenih 9.679 strokovnih delavcev (Jurak in drugi 2012).

Vzgojno-izobraževalno in drugo strokovno delo v javni osnovni šoli opravljajo učitelji in drugi strokovni delavci, ki z njimi sodelujejo pri izvajanju strokovnih nalog, potrebnih za nemoteno delovanje šole (povzeto po ZOFVI-UPB5, 92. člen).

Učitelj mora imeti izobrazbo ustrezne smeri, pridobljeno po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje oziroma raven izobrazbe, pridobljene po študijskih programih, ki v skladu z zakonom ustreza izobrazbi druge stopnje in pedagoško izobrazbo (ZOFVI-UPB5, 94. člen).

Novak (2006) domneva, da je učitelj bolj notranje motiviran za poučevanje:

- v manjših šolskih stavbah kot v večjih,
- bolj v jutranjih urah kot v popoldanskih,
- za njegov predmet bolj pri nadarjenih učencih kot pri manj nadarjenih,
- če je usposobljen za področje, ki ga poučuje.

Po zakonodaji lahko športne programe, ki niso del rednega pouka in se izvajajo na šoli, opravljajo tudi redno zaposleni učitelji na šoli. Po zakonu namreč delovna obveznost učitelja obsega pouk in druge oblike organiziranega dela z učenci, pripravo na pouk, popraviljanje in ocenjevanje izdelkov in drugo delo, potrebno za uresničitev izobraževalnega programa. Drugo delo med drugim obsega organiziranje kulturnih, športnih in drugih splošno koristnih in humanitarnih akcij, pri katerih sodelujejo učenci, pripravo in vodstvo ekskurzij, izletov,

tekmovanj, šole v naravi, letovanj, taborjenj, ki jih organizira šola in opravljanje drugih nalog, določenih z letnim delovnim načrtom (ZOFVI-UPB5, 119. člen).

Izvajalci Letnega programa športa na tem področju so: športna društva, vrtci, osnovne in srednje šole, občinske športne zveze, nacionalne športne zveze, nacionalne panožne športne zveze, Zavod za šport RS Planica, lokalne skupnosti oziroma njihovi športni ali drugi zavodi, centri šolskih in obšolskih dejavnosti in zasebniki, ki izpolnjujejo pogoje za izvajanje teh programov (Jurak in Pavletič 2014).

Kakovost in konkurenčnost strokovnega kadra je v prihodnje potrebno povečati s pomočjo vzpostavljanja osebne odgovornosti, razvijanjem kompetenc, dovolj dostopnih in kvalitetnih izobraževanj ter pestrost športne ponudbe in športnih programov. Glede na to Nacionalni program športa opredeljuje naslednja ukrepa (Jurak in Pavletič 2014, 60):

- nuditi več kompetenc strokovnemu kadru, ki izvaja in koordinira športne programe,
- nuditi dovolj dostopnih in kvalitetnih izobraževanj za strokovne delavce v športu.

Iz Letnega programa športa (LPŠ) se s strani Strokovnega sveta Republike Slovenije za šport sofinancira izvajanje potrjenih programov usposabljanja strokovnih in drugih delavcev, povezanih s športom. Izvajalci programov usposabljanja na tem področju so: Olimpijski komite Slovenije – združenje športnih zvez, nacionalne panožne športne zveze, športne zveze ali druge organizacije, ki izpolnjujejo pogoje za izvajanje teh programov (Jurak in Pavletič 2014).

Da se šolstvo razvija v smeri transnacionalne strategije, torej da udejanja pomen vseživljenjske vzgoje, izobraževanja in učenja, je zelo pomemben pomen dobrega učitelja. Kakšen pa je dober učitelj? Opredelitev dobrega učitelja je več. Takšen učitelj uporablja pohvale kot motivacijski dejavnik, ustvarja spodbudno ozračje za učenje, postavlja le tista pravila, ki zagotavljajo fizično in čustveno varnost učencev in jih spodbuja k sodelovanju (Youngs 2001, 72–73). Dober učitelj sledi poslanstvu šole in učiteljskega poklica. To poslanstvo terja predanost in vztrajnost pri doseganju kakovosti in učinkovitosti, hkrati pa je zanj nenehen izziv zaradi raznolikih potreb, interesov in spreminjajočih vrednot mladih. Tako je učitelj soodgovoren za razvoj intelektualnega in emocionalnega potenciala naroda, kot tudi za trajnostni razvoj. Učitelj nenehno kritično razmišlja o procesih in učinkih poučevanja, se nenehno vrednoti kot neke vrste lastni revizor, razvija svojo strokovnost in pedagoško etiko,

se izobražuje in se razvija na strokovnem področju. Učitelj učinkovito odpravlja morebitne slabosti svojega poučevalnega in vzgojnega stila (Novak 2006). Že *Ivan Cankar* je opozoril, da učiteljski poklic ne dopušča osebnostne stagnacije. Dandanes na osebnostno in intelektualno rast učitelja vpliva več dejavnikov, od osebnostnih do nacionalnih kriz, regionalnega razvoja in posledično neenakosti med regijami in drugimi.

Po kriterijih Evropskega sveta je kvaliteten tisti učitelj, ki načrtuje, izvaja in premišljeno vrednoti optimalni program za vsakega učenca in zna presoditi razvojne potrebe svojih učencev. Nesporazumi glede kvalitete izhajajo iz preobremenjenosti učitelja, ki je pogosto preveč kritičen do sebe in do učencev (Novak 2006).

Učitelji so odgovorni za svoja dejanja v šoli. Lahko in morajo poskrbeti za otroke v šolah na takšen način, da jim omogočijo varno in spodbudno okolje za njihov razvoj (Dziuban 2008).

Učitelj naj bi emocionalno inteligenco upošteval bolj kot intelektualno. Sposoben mora biti tudi kot igralec, ki zmore igrati različne vloge in je odprt za novosti pri učnih pripomočkih in pristopih učenja. Šola je z dobrim učiteljem čedalje bolj obrnjena v prihodnost in dobrega učitelja ni brez notranje motivacije, ki pomeni poučevanje s srcem (Novak 2006).

Učitelj mora znati biti tudi več kot zgolj le učitelj. Sposoben se mora biti prilagajati na danosti trenutnih vzgibov učencev in situaciji, ki se nenehno spreminja. Učitelj mora znati uspešno igrati različne vloge, kar pa zahteva svoj čas, življenjske izkušnje in sposobnost, da se zna vživeti v drugo osebo (empatija), večinoma v osebo učencev pred sabo (Kolenc 2013).

Pri izvajanju športnih programov, ki niso del rednega pouka in so brezplačni za učence, je pomembno, da jih načrtuje, izvaja, koordinira in realizira kompetentna oseba. Zahtevnost nalog šolskih menedžerjev je večkrat spojena še s skromnimi menedžerskimi izkušnjami. Večina izmed njih namreč ima le pedagoške izkušnje (Griffin in Wohlstetter 2008).

Kompetentni, usposobljeni in strokovno podkovani kadri so tisti, ki omogočajo večjo kvaliteto in koristnost izvajanja športnih programov v osnovni šoli (Jurak in Pavletič 2014, 62).

Učitelj pri podajanju športnih vsebin skozi redni pouk športa in skozi športne programe, ki potekajo izven rednega pouka, sledi naslednjim izhodiščem (Kovač in drugi 2011, 4):

- otrok in mladostnik se s pomočjo pouka športa celostno razvija,
- učenci so si med sabo drugačni, in to je potrebno upoštevati,
- vsi učenci naj imajo enake priložnosti in možnosti,
- poučevanje naj bo prilagojeno vsakemu učencu, da bo lahko vsak primerno motiviran in uspešen,
- učitelj učenca spodbuja k rednosti pri izvajanju športa in sproti spremlja, vrednoti in upošteva učenčev gibalni razvoj in osebne dosežke,
- učitelj nameni dodatno skrb nadarjenim za šport na eni strani ter učencem s posebnimi potrebami na drugi strani,
- navajati učence na pozitivno športno obnašanje v duhu fair playa in k humanim medsebojnim odnosom,
- učitelj in šola imata na osnovi strokovne odgovornosti v določeni meri avtonomnost pri ustrezni izbiri učnih metod, vsebin, oblik in organizacijskih pristopov,
- pri vsaki uri pouka športa naj bo vključena igra, ki je namenjena sprostitvi in pripomore k vzgoji,
- pri pouku športa naj se uporabljajo medpredmetne povezave,
- občasno se poslužuje informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- se drži normativov in standardov ter vedno skrbi za varnost pri vadbi.

4.2 Prostorski pogoji za izvajanje športnih programov v osnovni šoli

Javne osnovne šole morajo za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja poleg zagotovljenih strokovnih delavcev, ki imajo predpisano izobrazbo, imeti tudi primerne prostore in opremo, ki jih določi minister oziroma z zakonom pooblaščen zbornica. Pogoje za učne delavnice oziroma šolsko posestvo določi minister v soglasju z ministrom, pristojnim za gospodarstvo, oziroma ministrom, pristojnim za kmetijstvo (ZOFVI-UPB5, 33. člen).

Pri izvajanju športnih dejavnosti je pomembno upoštevanje osnovnih načel varnosti, kot so (Kovač in drugi 2011, 43–44):

- ustrezna osebna športna oprema in splošna urejenost vadečih,
- ustrezni pripomočki za izvajanje pouka in delujoča orodja,

- ustrezno zaščitni vadbeni prostor in uporaba zaščitne opreme,
- previdnost pri namestitvi in pospravljanju orodja,
- pri izvajanju pouka na prostem upoštevati vremenske razmere,
- glede na učenčeve sposobnosti, predznanje in njegovo zdravstveno stanje prilagajati vsebine, metodične postopke, organizacijo vadbe in ustrezno obremenitev,
- biti na razpolago učencem, jim pomagati in varovati pri zahtevnejših gibalnih vajah,
- učence pred vsako vadbo ustrezno ogreti.

Učitelj mora vseskozi pri pouku športa nadzirati učence in jih podučiti o morebitnih nevarnostih pri vadbi v telovadnici, na igrišču, v gorah, na smučišču, v vodi in ob njej. Vsak vadeči pri športni vadbi potrebuje vsaj 20 m² površine, v izjemnih okoliščinah tudi manj, vendar ne manj kot 10 m² (Kovač in drugi 2011, 44).

Da se učencem in učiteljem zagotovi varna in ustrezna športna vadba, morajo športne površine, prostori, športni rekviziti in ostala oprema ustrezati varnostnim, higienskim in zdravstvenim načelom. V vsakem izmed vadbenih prostorov in v bližini zunanjih vadbenih površin morajo biti na vidnem mestu postavljene omarice prve pomoči. Vsak učenec mora imeti osebno športno opremo, ki mora biti varna in ustrezna. Katera je ustrezna športna oprema, mora biti navedeno v hišnem redu šole oziroma telovadnice. V primeru, da med pedagoškim procesom (pouk, interesne dejavnosti, druge oblike organiziranega dela) pride do poškodbe, prisoten učitelj izpolni zapisnik o poškodbi (Kovač in drugi 2011, 45).

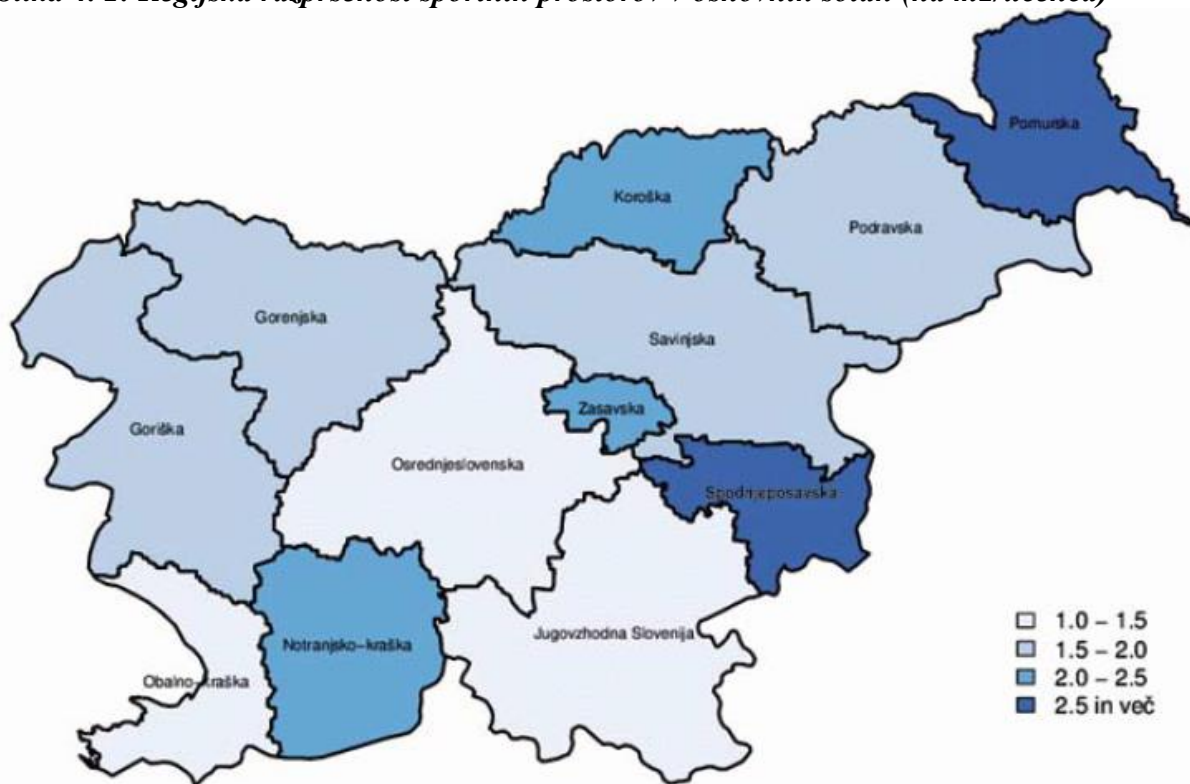
V zadnjih letih so z večjimi finančnimi vložki lokalnih skupnosti v infrastrukturne pogoje za izvajanje športne dejavnosti posodobili široko mrežo športnih površin po celotni Republiki Sloveniji. To se odraža na tem, da je na prebivalca na voljo 0,33 m² pokritih in 3,18 m² nepokritih športnih površin. Želja je, da bi se vzpostavil ustrezen pregled športnih objektov za še optimalnejšo in racionalnejšo dopolnitev že obstoječih športnih objektov. Analize namreč kažejo, da je lokacijsko gledano manj ustrezne obstoječe športne infrastrukture glede na število prebivalcev predvsem v Ljubljani in Mariboru, poleg tega je tam tudi najstarejša (Jurak in drugi 2013, 131–136).

Zadostno število športnih površin pomeni večjo dostopnost širšemu krogu ljudi, kar je razvidno tudi iz mednarodnih primerjav. Tako smo Slovenci uvrščeni najvišje po uporabi

naravnih športnih površin, poleg tega pa spadamo med ene izmed najbolj športno dejavnih prebivalcev Evropske unije, saj je športno dejavnih prebivalcev 64 %, redno pa se s športom ukvarja 39 % prebivalcev Slovenije (Sila 2010).

Pri zadnjem pregledu podatkov o športnih površinah (Jurak in drugi 2013, 133–136) je v Republiki Sloveniji 363.917 m² vadbenih površin v obliki šolskih športnih dvoran, od tega je lociranih 289.359 m² ali 79,5 % vadbenih površin v osnovnih šolah in 74.557 m² ali 20,5 % športnih površin v srednjih šolah. Izračun pove, da je v povprečju na razpolago 1,81 m² športne površine na učenca v osnovni šoli, vendar so razlike med regijami v slovenskih osnovnih šolah zelo velike glede na obseg športnih prostorov (glej sliko 4.1). Tako imajo najboljše prostorske pogoje za izvajanje športnih vsebin v osnovnih šolah na spodnjem posavskem in pomurskem, najslabši prostorski pogoji pa so v osrednjeslovenski, obalno-kraški regiji ter v jugovzhodni Sloveniji. Okrog 60 % zaseda šolske telovadnice redni pouk, preostalo so dejavnosti rekreacije in v manjši meri še tekmovalni šport (Jurak in drugi 2013, 134).

Slika 4. 1: Regijska razpršenost športnih prostorov v osnovnih šolah (na m²/učenca)

Vir: Jurak in drugi (2013, 133).

Tudi v Nacionalnem programu športa (Jurak in Pavletič 2014) je področju športnih objektov in športnih površin v naravi namenjenih nekaj smernic. Športne objekte in površine je potrebno redno posodablјati, po potrebi tudi obnoviti, jih optimalno izkoristiti in z njimi ravnati kot dober gospodar. Pomemben vidik pri temu ima tudi uporaba naravnih danosti Slovenije v soglasju z načeli nenehnega razvoja.

Za uresničevanje zgoraj napisanega je bila sprejeta idejna zasnova (Jurak in Pavletič 2014):

- ✓ omogočiti posodablјanje in obnavljanje javnih športnih objektov in njihovo optimalno korišćenje ter ustrezen odnos do javnih športnih objektov,
- ✓ dovoliti zasebnikom, da svoje športne objekte ponudijo za realizacijo javnega interesa na področju športa,
- ✓ sodelovanje z zasebnim sektorjem in z drugimi področji v družbi pri izgradnji in smotni izrabi športnih objektov,
- ✓ v mestnem in primestnem okolju povečati kvaliteto in številčnost športnih površin, ki bodo dostopne vsakomur (tako imenovani otoki športa, številne trimske steze, zunanja šolska igrišča ipd.)
- ✓ v naravnem okolju skrbeti za že obstoječe planinske, tekaške, kolesarske poti, za naravna kopališča ipd.,
- ✓ zmanjšati številčno nesorazmeren obseg vadbenih športnih površin med različnimi mestnimi četrtmi v največjih mestih,
- ✓ športne objekte pravilno umestiti v mestno okolje in izboljšati poti, ki omogočajo neoviran dostop do njih, bodisi s kolesom, peš ali z rolerji,
- ✓ za kakovostni razvoj tekmovalnega športa razporediti panožne športne centre.

Iz letnega programa športa (LPŠ) se sofinancira posodablјanje in investicijsko vzdrževanje obstoječih športnih objektov. Iz letnega programa športa (LPŠ) se sofinancira posodablјanje in investicijsko vzdrževanje obstoječih športnih objektov in površin za šport v naravi, novogradnjo športnih objektov, izjemoma tudi pripravo projektne dokumentacije za največje investicijske projekte po Uredbi o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (ZJU 110/02-ZDT-B, Ur. l. RS 60/2006), ter redna vzdrževalna dela in obratovanje športnih objektov. Prednost pri sofinanciranju iz LPŠ imajo vadbeni športni objekti in površine za šport v naravi, ki so brezplačno dostopne vsem (npr. otoki športa za vse, trimske steze, zunanja igrišča, planinske, tekaške, kolesarske poti, naravna kopališča ipd.). Izvajalci letnega programa športa na tem področju so: lokalne skupnosti

oziroma njihovi športni ali drugi zavodi, športna društva, občinske športne zveze, nacionalni program športa, nacionalne panožne športne zveze, Olimpijski komite Slovenije – združenje športnih zvez, izobraževalni zavodi in zasebniki, ki izpolnjujejo pogoje za izvajanje teh programov (Jurak in Pavletič 2014).

4. 3 Financiranje športnih programov v Sloveniji in v osnovni šoli

V Sloveniji se na celostni ravni države športu namenjujejo različna finančna sredstva. Iz analize financiranja slovenskega športa je razvidno, da so celotni izdatki za šport, ki vključujejo vse vrste športa, v preteklem desetletju nominalno naraščali, v odnosu do bruto domačega proizvoda (BDP) pa so zaradi večjih vlaganj v druga področja (npr. v prometno infrastrukturo) na državni ravni padali. Leta 2001 so izdatki za šport znašali 433,9 milijonov € (2,38 % BDP), leta 2007 pa 597,5 milijonov € (1,93 % BDP). Razmerje med zasebnimi in javnimi izdatki se skozi leta bistveno ne spreminja; v povprečju zasebni izdatki predstavljajo 84 %, javni izdatki pa 16 % vseh izdatkov za šport (Jurak in drugi 2014).

Podatki v preglednici (preglednica 4. 2) so povzeti iz nacionalnega programa športa (Jurak in drugi 2014, 13–15) in se nanašajo pretežno na podatke iz leta 2008 do 2012. Iz nje je razvidno, da se je za javne izdatke za šport, kamor spadajo tudi dejavnosti, ki se izvajajo na osnovnih šolah, namenjalo veliko finančnih sredstev (154.910.945 €).

V Sloveniji so javni izdatki, namenjeni za šport, nižji kot v številnih drugih državah Evropske unije. Od tega skoraj polovico vseh izdatkov za šport predstavljajo izdatki prebivalcev, ki znotraj izdatkov za šport največ denarja namenijo nakupu športnih izdelkov in rekvizitov (78,2 % - za različna športna oblačila in obutev ter opremo za športe na prostem). Zanimivo je, da več kot 3x manj denarja namenijo za športne storitve (21,8 % - razni športni tečaji, članarine, trenernine in vadbine športnim klubom in društvom, vstopnice za obisk športnih prireditev ipd.). V Sloveniji povprečno slovensko gospodinjstvo za šport nameni 308,4 € letno. Podjetja, katerih izdatki za šport so večinoma sponzorstva in donatorstva, v povprečju namenijo 18,1 % izmed vseh izdatkov za šport. Prihodki športnih organizacij so v desetletnem obdobju (2001– 2011) narasli iz 158,9 milijonov € na 300,3 milijonov € (Jurak in drugi 2014, 13–15).

Preglednica 4. 2: Slovenski šport v številkah

Vsi javni izdatki za šport	154.910.945€
Povprečna letna poraba gospodinjstva za šport	308,4€
Število delujočih športnih organizacij	10.201
Število delujočih športnih društev in njihovih združenj	6.286
Skupni prihodi športnih društev in njihovih združenj	214.828.059 €
Sredstva letnega programa športa na prebivalca	75,36 €
Pokrite športne površine (m ² na prebivalca)	0,33
Nepokrite športne površine (m ² na prebivalca)	3,18
Planinske poti in planinske koč	9.000 km planinskih poti, 176 planinskih koč ter bivakov
Število ur obvezne športne vzgoje na teden v vzgojno-izobraževalnem sistemu	2-3 šolske ure (po 45 minut) na teden v osnovni šoli, 1 do 3 v srednji šoli in 0 na univerzi
Število minut izbirne športne vzgoje v vzgojno-izobraževalnem sistemu	45-90 minut v zadnjih treh razredih osnovne šole
Delež odraslih prebivalcev, ki se ukvarjajo s športom (2008)	64%
Število otrok v športnih programih Zlati sonček in Krpan	87.236
Število podeljenih priznanj v programih Ciciban planinec in Mladi planinec	8.464
Delež plavalcev med 12-letnimi otroki	92,60 %
Število registriranih športnikov v tekmovalnih sistemih nacionalnih panožnih športnih zvez, kjer tekmujejo za naslov državnega prvaka	122.052
Število kategoriziranih športnikov	5.110
Število vrhunskih športnikov	1.051
Število športnikov svetovnega razreda	131
Število športnih panog s kategoriziranimi športniki	115
Število občin s kategoriziranimi športniki	134
Število otrok in mladine v projektu nacionalnih panožnih športnih šol	12.135
Število mladih športnikov štipendistov	163
Število izvajalcev in programov usposabljanj strokovnega kadra	63 izvajalcev, 333 programov
Število raziskovalcev v športu	101

Vir: Jurak in drugi (2014, 13).

Lokalne skupnosti so na primeru iz leta 2011 namenile 70,5 % sredstev, medtem ko so sredstva države v obliki javnih izdatkov za šport znašali 29,5 % vseh javnih izdatkov za šport (od tega je bilo 15.754.607 € oziroma 10,1 % dodeljenih finančnih sredstev s strani Evropskih strukturnih skladov). Iz podatkov lahko povzamemo, da je financiranje športa v Sloveniji pretežno decentralizirano in je podobno urejeno, kot v zahodnoevropskih državah. Iz vsebin Nacionalnega programa športa iz leta 2000 je bila realizacija posameznih vsebin zelo različna. Največ načrtovanih projektov se je realiziralo skozi gradnjo in posodabljanje športnih objektov, katerim je bilo namenjenih največ javnih finančnih izdatkov in se je skozi leta povečeval tudi njen delež znotraj vseh javnih izdatkov. Tako je v letu 2001 delež javnih izdatkov za gradnjo športnih objektov dosegel 48,1 %, leta 2011 pa 54,1 % vseh javno-finančnih izdatkov za šport (Jurak in drugi 2014, 13–15).

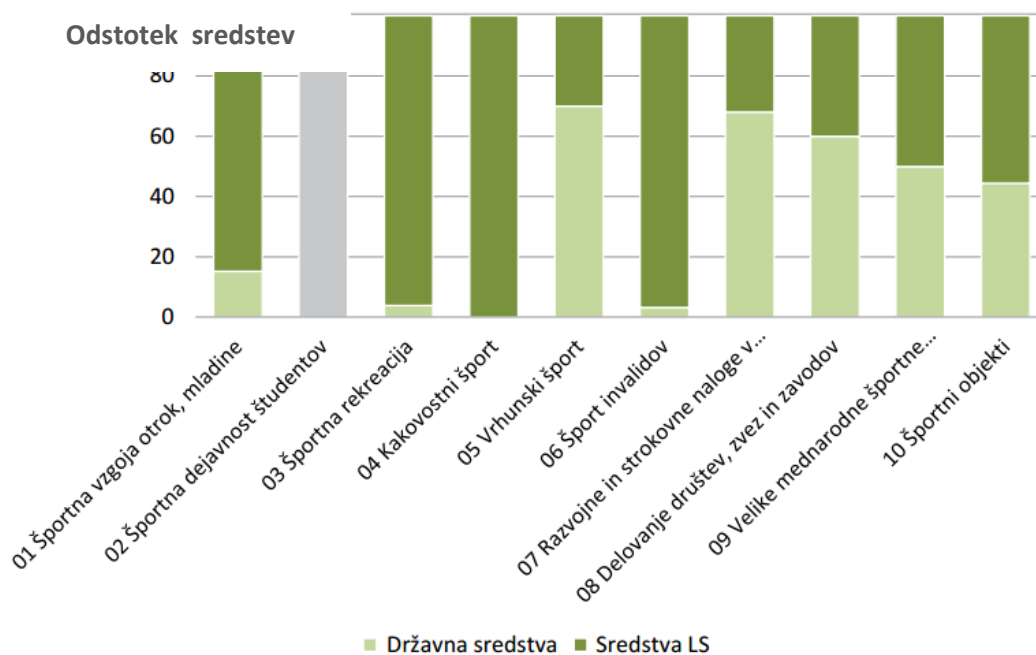
Športu je leta 2001 bilo namenjenih 63,4 milijona €, čez 10 let (leta 2011) pa je bilo iz javnih financ športu dodeljenih 154,9 milijona €, kar predstavlja veliko povečanje vlaganj v šport. Kot posledica večjih vlaganj v šport v Republiki Sloveniji, se je v zadnjem desetletju posledično povečala organiziranost športa.

Ker je delo z mladimi na področju športa zahtevno in je potrebno zagotavljanje varnostnih normativov in standardov, se za izvedbo tovrstnih celoletnih športnih programov, ki trajajo najmanj 60 ur letno, iz letnega programa športa sofinancira ustrezno strokovno izobražen in usposobljen kader za izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela in stroški uporabe športnih objektov in športnih površin za te programe (Jurak in Pavletič 2014).

V desetletnem obdobju (med letom 2001 in 2011) se je tudi izboljšala in povečala strokovnost dela z otroki in mladino, kar je posledica sofinanciranja izobraženih športnih strokovnjakov, ki so opravljali delo v projektu t.i. panožnih športnih šol. Med pomembne dejavnike, ki zagotavljajo športnikom pridobitev ustrezne in želene izobrazbe, sodijo tudi primerne rešitve glede uskladitve šolskih in športnih obveznosti nadarjenih mladih športnikov, kar dosegamo s športnimi oddelki, štipendijami za nadarjene in perspektivne športnike, ustrezne učne pomoči in drugimi oblikami prilagajanja šolskih obveznosti (Jurak in drugi 2014).

Iz grafa (slika 4. 2) je razvidno, da športna vzgoja otrok in mladine predstavlja pomemben delež med vsemi desetimi področji nacionalnega programa športa. Po podatkih za obdobje od leta 2009 do 2012 se javnofinančna sredstva namenjena športni vzgoji otrok in mladine črpajo iz državnih sredstev in sredstev lokalnih skupnosti (LS) – občin (Grujić 2013).

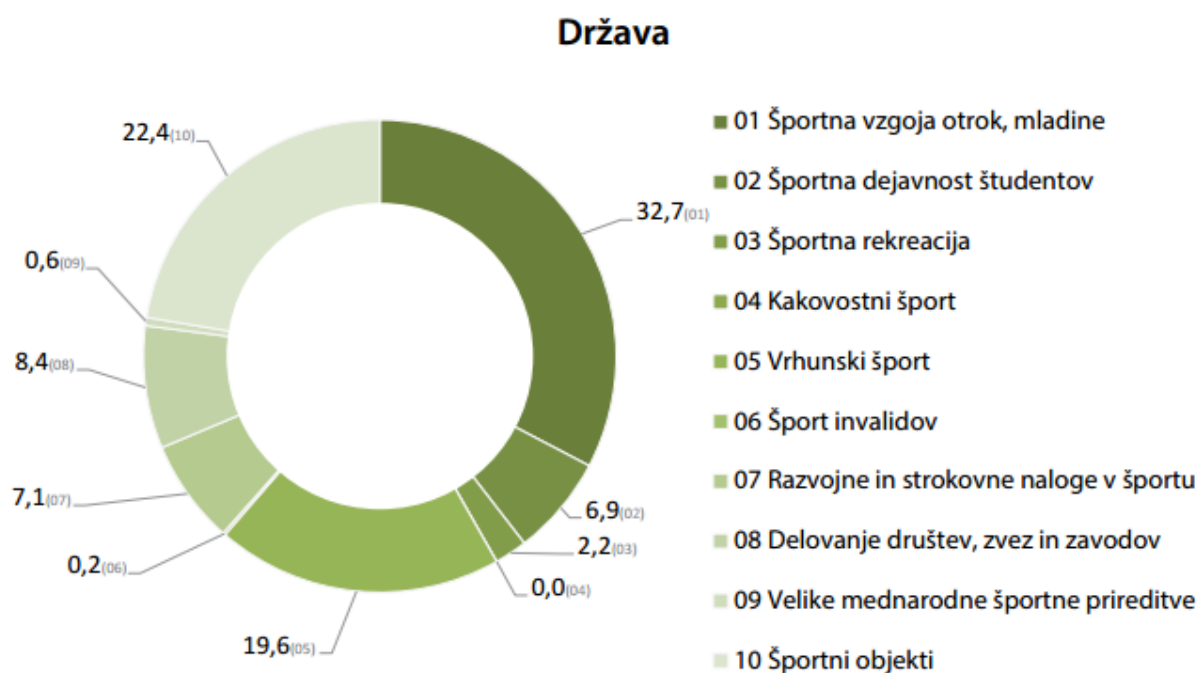
Slika 4. 2: Delež javnofinančnih sredstev po področjih NPŠ (v %)

Vir: Grujić (2013, 40).

V naslednjem grafu (slika 4. 3) je predstavljena razporeditev javnofinančnih sredstev, ki jih je država namenila programom NPŠ. Iz navedenih deležev ugotovimo, da je kar 32,7 % kolača vseh sredstev s strani države namenjenih za športno vzgojo otrok in mladine, znotraj katerih so zajeti tudi športni programi. V velikem odstotku (22,4 %) država sredstva namenja tudi za športne objekte, kamor spadajo tudi šolske športne površine, kjer se izvajajo športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka (Grujić 2013, 37).

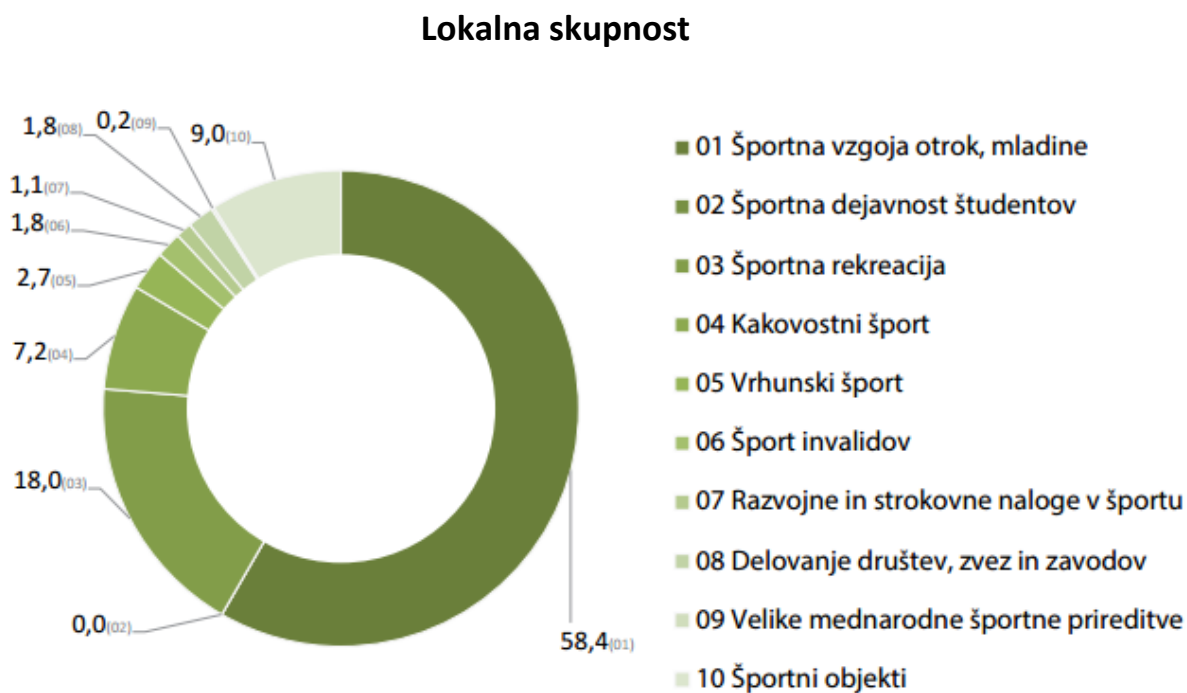
Slika 4. 3: Predviden delež javnofinančnih sredstev s strani države za program NPŠ (v %)

Vir: Grujić(2013, 37).

Na sliki 4. 4, kjer je predstavljena razporeditev javnofinančnih sredstev s strani LS za posamezne programe NPŠ, ugotovimo zanimiv podatek, da je za športno vzgojo otrok in mladine iz sredstev LS predviden delež več kot polovice (58,4 %) vseh sredstev za šport (Grujić 2013, 38).

Slika 4. 4: Predviden delež javnofinančnih sredstev s strani LS za program NPŠ (v %)

Vir: Grujić(2013, 38).

4.4 Vrste športnih programov v osnovni šoli

4.4.1 Interesne dejavnosti

Pomemben prispevek k vseživljenjskemu učenju prispevajo interesne dejavnosti, katerih namen je prepoznavanje in razvoj učenčevih interesov ter navajanje na kvalitetno in zdravo preživljanje prostega časa. Šola jih lahko organizira izven rednega pouka z namenom, da bi omogočila odkrivanje in razvijanje učenčevih interesov. V interesne dejavnosti se učenci vključujejo prostovoljno, v šoli pa jim s pomočjo mentorjev pomagajo in svetujejo pri izboru. Program interesnih dejavnosti izvajajo mentorji, ki ustrezno pripravijo program, ki ga nato strokovno izvajajo in sproti vrednotijo. V ugodnem in sproščenem vzdušju zagotovijo dobro vadbo (Kolar 2008, 3).

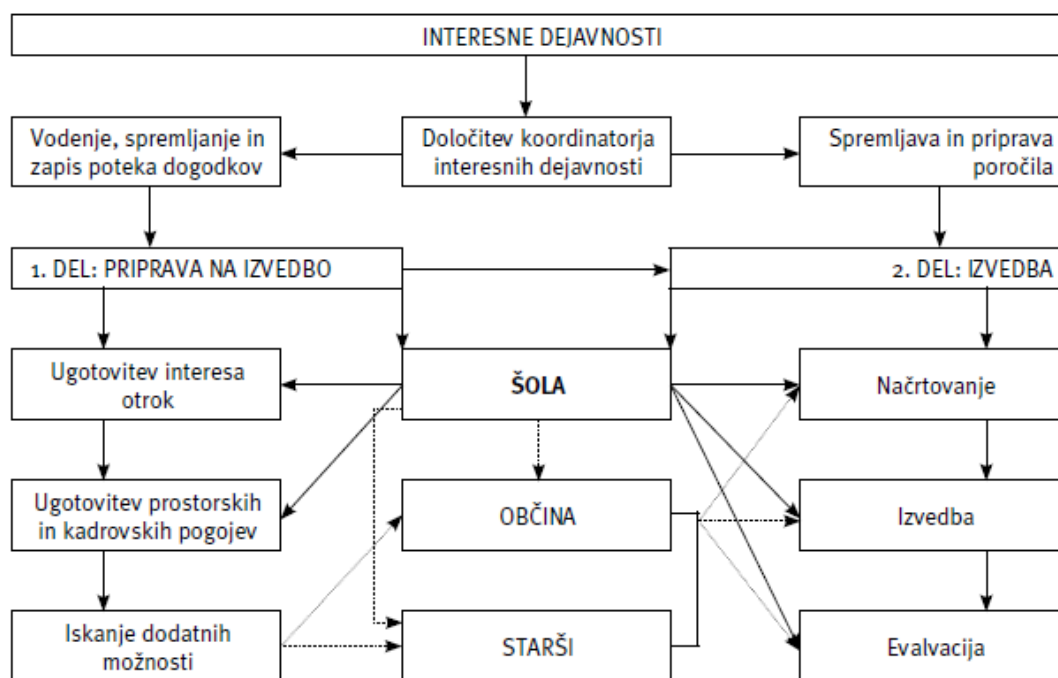
Interesne dejavnosti so financirane s strani MIZŠ, saj so del prostočasne športne vzgoje otrok in mladine v osnovni šoli in hkrati predstavljajo razširjen program šole. Namenjene so sprostivni, razvijanju dejavnosti, ki otroke zanimajo, in razvijanju njihovih sposobnosti (Jurak in drugi 2014).

Program osnovnošolskega izobraževanja obsega obvezni in razširjeni program, med katerega spadajo tudi interesne dejavnosti. Zakon o osnovni šoli opredeljuje interesne dejavnosti za tiste, ki jih določi šola z letnim delovnim načrtom. Interesne dejavnosti učencem omogočajo razvijanje različnih interesov učencev (Krek in Metljak 2011).

Število ur interesnih dejavnosti, ki se izvajajo na šoli, je določeno glede na predmetnik za osnovne šole, in sicer sta za posamezni razred določeni dve uri tedensko (MIZŠ 2016). Interesne dejavnosti omogočajo, da se jih učenci udeležujejo glede na svoj interes in glede na pogoje za izvedbo. Nudijo priložnost, da se učenci preko interesnih dejavnosti povezujejo z okoljem. Predpisanih učnih načrtov, opredeljenih standardov znanj in ocenjevanja učencev interesne dejavnosti nimajo, ampak se program in vsebine na interesnih dejavnostih sooblikuje med učitelji in učenci. Udejanjajo se s sodobnimi metodami in oblikami dela, kot so raziskovalno delo, projektno učenje, sodelovalno učenje ipd. Ker so interesne dejavnosti v obliki prostovoljnega sodelovanja, se ne beleži ali sporoča učenčev napredek (Kolar 2008, 4).

Šola pripravi izbor interesnih dejavnosti glede na ugotovljeni interes otrok glede na vsebine, ki imajo tudi sprejemljive teoretske podlage. Vsaka šola lahko pripravi edinstveni program, pri čemer upošteva cilje in načela, ki veljajo za interesne dejavnosti ter upošteva možnosti za izvedbo. Pri vsebinsko-organizacijskem delu je pomembno, da programe interesnih dejavnosti v šoli nadzira in usmerja vodja interesnih dejavnosti, katerega delovne naloge obsegajo pripravo, usklajevanje in vodenje dela, organizacijo in spremljavo poteka interesnih dejavnosti, ob zaključku izvajanja pa predstavitev rezultatov in pripravo končnega poročila (Kolar 2008, 11).

Preglednica 4. 3: Vsebinsko-organizacijski model interesnih dejavnosti

Vir: Kolar (2008, 12).

Model za organizacijo in potek interesnih dejavnosti (preglednica 4. 3) je sestavljen glede na potek, organizacijo in sistematični potek interesnih dejavnosti (Kolar 2008, 12). Postavljen je na osnovi ugotovitev iz analize interesnih dejavnosti, ciljev kurikularne preнове in Memoranduma o vseživljenjskem učenju (Evropska komisija 2016).

Interesne dejavnosti nudijo priložnost, da so med sabo poleg učitelja in učenca lahko povezani tudi drugi: starši, sodelavci in institucije zunaj šole. V predlaganem modelu je razvidna faza priprave z gledišča organizacije in fazo izvedbe s pomočjo didaktičnih priporočil (Kolar 2008, 13).

Le strokovno podkovan in pedagoško izobražen strokovnjak lahko izvaja in je mentor posamezne interesne dejavnosti. Usposobljen je za dobro načrtovanje in vodenje programa, med samim izvajanjem pa učence ustrezno spodbuja in usmerja k razvijanju osebnosti, lastnih interesov in načinov učenja. To dosega s poznavanjem uporabnih sodobnih načinov in oblik poučevanja, ki posredno odražajo mentorjeve profesionalne spretnosti in ustvarjalno žilico. Poleg tega mora učitelj prepoznati in upoštevati razvojne lastnosti učencev in imeti razumevanje do psiholoških posebnosti posameznikov in do posebnosti, ki veljajo za delo v skupini več učencev (Kolar 2008, 10).

Iz obsežne raziskave (Rakar in drugi 2010) o subjektivnih in objektivnih potrebah družin v Sloveniji je med drugim bilo ugotovljeno, da interesne dejavnosti predstavljajo pomemben del kakovostnih prostočasnih aktivnosti otroka. Na reprezentativnem vzorcu družin z mladoletnimi otroki (951 družin) je bilo ugotovljeno, da glede na vse starostne skupine otrok (osnovna in srednja šola), ki so bile vključene v raziskavo, interesne dejavnosti obiskuje 60 % učencev, medtem ko 30 % učencev teh dejavnosti ne obiskuje. Med osnovnošolci je v interesne dejavnosti vključenih kar 86 % izmed vseh, med predšolsko populacijo 30 % otrok, med srednješolsko populacijo dijakov pa je v interesne dejavnosti vključenih dobrih 62 %.

V omenjeni raziskavi je bilo ugotovljeno tudi nekaj drugih zanimivih ugotovitev v zvezi z interesnimi dejavnostmi (Rakar in drugi 2010):

- da so v večjih krajih otroci bolj vključeni v interesne dejavnosti kot v manjših,
- da je vključenost v interesne dejavnosti v korelaciji s subjektivno oceno materialnega stanja družine in povprečnim dohodkom na člana gospodinjstva. Ugotovljeno je bilo, da višji, kot je materialni standard in povprečni dohodek na člana gospodinjstva, v večji meri so otroci vključeni v interesne dejavnosti. V nasprotju s to trditvijo pa le majhen odstotek staršev meni, da to zanje predstavlja finančno oviro (3,1 %),
- da so pomembni dejavniki, ki vplivajo na vključevanje učencev v interesne dejavnosti še izobrazba staršev, materialni položaj in velikost kraja bivanja.

Iz raziskave (Rakar in drugi 2010) je bilo še ugotovljeno, da starši v večini menijo (65 %), da je v osnovnih šolah dovolj velika ponudba interesnih dejavnosti. Je pa zanimiva ugotovitev, da je delež staršev glede na strinjanje s trditvijo, da šola ne nudi zadostne ponudbe interesnih dejavnosti v večjih mestih, višji v Ljubljani in Mariboru, kjer pomanjkanje ponudbe interesnih dejavnosti na šoli zapolnjujejo predvsem nevladne organizacije. Zato bi bilo potrebno v

prihodnje podpreti ponudbo teh dejavnosti na samih šolah. Učenci, ki so prijavljeni k posamezni interesni dejavnosti, jo večinoma obiskujejo večkrat na teden (70,1 %). Interesne dejavnosti najpogosteje obiskuje osnovnošolska populacija (75,8 % večkrat na teden in 14,8 % kar vsak dan). Kljub temu da je bilo ugotovljeno, da pri vključenosti v interesne dejavnosti na splošno vplivajo dejavniki, kot so izobrazba staršev, velikost kraja bivanja, materialni in dohodkovni položaj družine, pa le-ti nimajo statistično značilnega vpliva na pogostost vključevanja otrok k interesnim dejavnostim (Rakar in drugi 2010).

Med razlogi, zakaj se njihovi otroci ne vključujejo v interesne dejavnosti, so starši navedli (Rakar in drugi 2010):

- da njihov otrok teh dejavnosti ne potrebuje,
- da njihov otrok ne želi biti vključen v interesne dejavnosti,
- da v okolju, kjer živijo, interesnih dejavnosti ni na voljo,
- da si tega ne morejo finančno privoščiti,
- da nimajo dovolj informacij o teh dejavnostih.

V omenjeni anketi je velika večina staršev navedla, da bi jih v primeru izvajanja interesnih dejavnosti v šoli, ki jo otrok obiskuje, to zelo malo razbremenilo (62,3 %) ali malo razbremenilo (14,1 %). Na podlagi rezultatov so avtorji zaključili, da bi v primerih bi bilo v prihodnje predvsem smiselno uvesti prevoze na interesne dejavnosti v primerih, ko je to logistično izvedljivo in predvsem v večjih mestih, kjer so starši s prevozi logistično bolj obremenjeni (Rakar in drugi 2010).

Financiranje interesnih dejavnosti

Financiranje interesnih dejavnosti je zagotovljeno iz sredstev državnega proračuna in je opredeljeno v Predmetniku devetletne osnovne šole po Zakonu o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB5, 32. člen). Šola lahko tudi v dogovoru z ustanoviteljico (občino) učencem ponudi dodatno število ur interesnih dejavnosti v obliki nadstandardne ponudbe, ki jo financira ustanoviteljica. Lahko pa določen del stroškov za nadstandardni program ob soglasju sofinancirajo tudi starši (Kolar 2008, 3).

4.4.2 Program Zdrav življenjski slog

Program ZŽS je v Sloveniji v zadnjih letih največji preventivni program na področju zdravja in socialne vključenosti, ki se uresničuje preko športnega udejstvovanja. Po zaslugi programa ZŽS so v Sloveniji kot prvi v Evropi uspeli obrniti trend padanja gibalnih sposobnosti pri osnovnošolski populaciji. To je dosegljivo z vsakodnevno, redno in kakovostno strukturirano športno vadbo, ki je edina dejavnost, ki lahko nevtralizira številne negativne posledice današnjega, pretežno sedečega načina življenja ter neustreznih prehranjevalnih navad otrok in mladine. Izvaja se v vseh razredih osnovnih šol. Program omogoča brezplačne dodatne ure športne dejavnosti v šolskem prostoru za vse zainteresirane otroke, ki se sicer v popoldanskem času ne bi gibali in bili športno dejavni. Program ZŽS je zasnovan tako, da učenci razvijajo in pridobivajo osnovne gibalne spretnosti in se gibalno opismenjujejo. Otroke v starosti od 6. do 15. leta program ZŽS spodbuja k zdravemu načinu življenja preko športnih aktivnosti. Program je bistveno pospešil sodelovanje med šolami in društvi, kar se odraža na povečani športni dejavnosti, ki bistveno presega vsakodnevno enourno vadbo, ki jo sicer sestavljajo ure pouka športa v šoli, različne interesne dejavnosti na področju športa, treniranje določenih športov v društvih, klubih in ukvarjanje s športom v krogu lastne družine (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015a).

Program ZŽS se odvija v času pred ali po pouku ter v pouka prostih dneh in tako ne posega v redni vzgojno-izobraževalni pouk v šoli. V okviru programa ZŽS je otrokom predstavljena pestra paleta različnih (vsaj 12) športnih panog, ki jih izvajajo v športnih dvoranah, telovadnicah, na zunanjih športnih površinah ali v naravnem okolju, primernem za šport. Pri tem učenci spoznajo osnove najmanj treh športnih panog, ki se izvajajo v šolskem okolišu, kar izvajalci izvedejo v sodelovanju z lokalnimi športnimi klubi in društvi. Na ta način se učenci intenzivneje spoznajo z vsebinami različnih športnih panog in se zaradi dobrega poznavanja možnosti športnega udejstvovanja v lokalnem okolju v večjem številu vključujejo v društva ter s tem širijo zavest o zdravem življenjskem slogu tudi na ostale starostne skupine (starši, stari starši itd.). Kot je znano, je šport tudi eden izmed najbolj primarnih socializacijskih sredstev, preko katerega se otroci najlažje vključijo v družbo vrstnikov in spletejo trajne prijateljske vezi (Gros in drugi 2015, 15).

Program ZŽS je projekt nacionalnega značaja, ki se je v zadnjih letih razširil po vsem slovenskem prostoru in postal medijsko zelo prepoznaven ter izredno pomemben sestavni del vzgojno-izobraževalnega sistema. Od pričetka izvajanja leta 2010 se je zvišalo število na programu zaposlenih strokovnih delavcev. Program je do sedaj ponudil zaposlitev že preko 200 strokovnim delavcem za maksimalno polovičen delovni čas. V okviru programa ZŽS država financira delno zaposlitev ustrezno strokovno izobraženega strokovnega kadra. (Zavod za šport RS Planica 2015b).

Vsebine programa ZŽS (Zavod za šport RS Planica 2015b):

- v vsakem vzgojno izobraževalnem obdobju učenci spoznajo vsaj 12 športnih panog, pri čemer imajo prioriteto športne panoge iz klubskega okoliša,
- spoznavanje urbanih športov,
- učence ozaveščati o osnovah zdravega prehranjevanja in načina življenja,
- v sodelovanju z okoliškimi športnimi klubi in društvi spoznati vsaj 3 športne panoge,
- izvajati vaje za ohranjanje pravilne drže telesa oziroma za odpravljanje napak v drži,
- krepiti splošno psihofizično pripravljenost,
- športne aktivnosti izvajati tudi v dneh, ko ni pouka,
- v lokalnem okolju organizirati športni dogodek, namenjen otrokom.

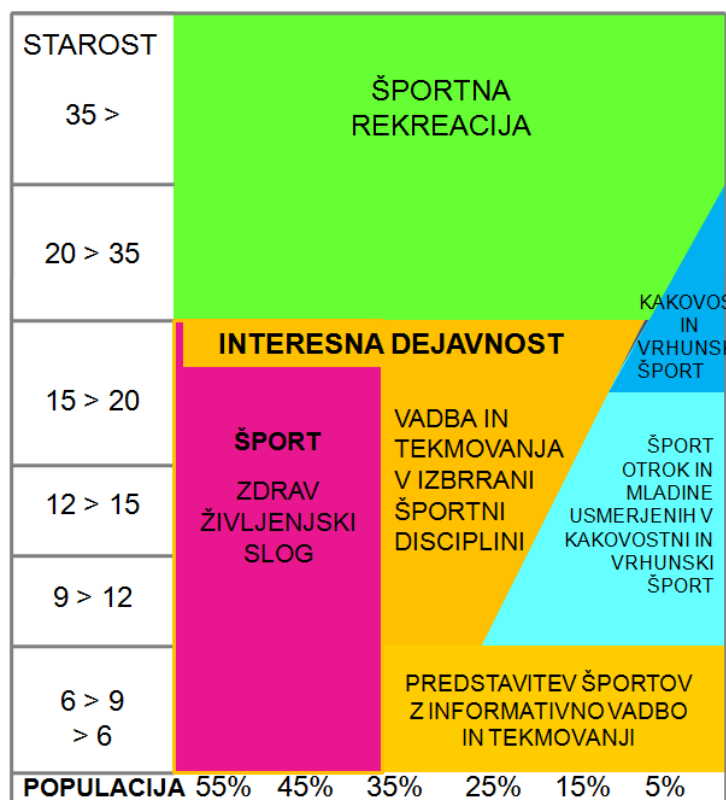
Program ZŽS se izvaja z naslednjimi cilji (Zavod za šport RS Planica 2015b):

- ✓ učence spodbujati k zdravemu načinu življenja,
- ✓ dodatno vključiti 20 do 30 % osnovnošolske populacije v dodatne športne aktivnosti, ki jih nudi program ZŽS,
- ✓ učencem zagotoviti 5 ur brezplačne strokovno vodene športne vadbe na teden,
- ✓ odpravljati slabosti sodobnega načina življenja: nepravilna telesna drža, ploska stopala, debelost, slabo razvita vzdržljivost,
- ✓ otrokom zagotoviti vsakodnevno strokovno vodeno športno vadbo, skladno s priporočili EU za gibalno aktivnost in s Strategijo Vlade RS na področju gibalne dejavnosti za krepitev zdravja.

Statistični podatki tudi kažejo, da se v povprečju preko 50 % učencev prostovoljno vključuje v program na tistih šolah, v katerih se program izvaja (Grujić 2013, 26). V vseh letih, odkar poteka program ZŽS, so se pokazali številni na zdravje vključenih otrok pozitivni vplivi

vadbe. Rezultati izvajanja programa ZŽS (2010–2014) se kažejo v precej visoki korelaciji med gibalno zmogljivostjo mladostnikov in njihovim zdravjem. Gibalne sposobnosti otrok, ki so vključeni v program, so se izboljšale v primerjavi z učenci, ki v program ZŽS niso vključeni. Iz testiranj je razvidno, da je največji napredek pri koordinaciji gibanja celotnega telesa, mišični moči nekaterih delov telesa (trupa, rok in ramenskega obroča) ter v boljši aerobni vzdržljivosti. MIZŠ vsebinsko podpira program, se vključuje v vse postopke in dokumente, ki so vezani na nadaljevanje programa ZŽS v naslednji finančni perspektivi ter se zavzema za kontinuirano nadaljevanje programa tudi v naslednjih letih (Gros in drugi 2015, 15).

Preglednica 4. 4: Umestitev programa Zdrav življenjski slog v sistem športa

Vir: Zavod za šport RS Planica (2015b).

Zgornja preglednica (preglednica 4. 4) prikazuje, v kolikšnem deležu je populacija v Sloveniji vključena v sistem športa vse od 6. leta starosti naprej. Program ZŽS predstavlja pomemben segment v sistemu športa v Sloveniji. Zavzema širok delež (35 % –55 %) otrok in mladine. Program ZŽS je postavljen ob bok interesnih dejavnosti, vadbi in tekmovanju v izbrani športni disciplini in športa otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport. Hkrati

predstavlja temelj za nadaljnji športni razvoj osebe, ki se že od mladih nog navaja na zdrav življenjski slog, ki ga v zrelejših letih negujemo s športno rekreacijo.

Financiranje programa Zdrav življenjski slog

Program mora biti za otroke brezplačen. Izvajanje programa Zdrav življenjski slog delno financira Evropska unija, in sicer s sredstvi iz Evropskega socialnega sklada, preostali del pa se financira iz Ministrstva RS za izobraževanje, znanost in šport. Sredstva na postavkah namenskih sredstev EU za kohezijsko politiko predstavljajo 85 % vseh sredstev, medtem ko sredstva na postavkah slovenske udeležbe za sofinanciranje kohezijske politike predstavlja 15 % sredstev (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015a).

Javni razpis se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 iz dveh postavk, in sicer (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015a):

- iz tretje razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja,
- in iz tako imenovane prednostne usmeritve 3.1.: Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Sofinanciranje programa ZŽS poteka preko Zavoda za šport RS Planica, ki se zavezuje redno nakazovati znesek iz poslanega zahtevka, na katerem je razvidno število realiziranih enot oziroma ur pomnoženo z vrednostjo pavšala. Omenjeni zahtevek se pravilno izpolnjen odda v posebni spletni aplikaciji najkasneje tretji delovni dan v mesecu za pretekli mesec. Izvajalec ima sklenjeno pogodbo o zaposlitvi z zaposlenim strokovnim delavcem na programu Zdrav življenjski slog. Na osnovi pogodbe se delavcu izplačuje plača in drugi stroški, ki so opredeljeni v pogodbi o zaposlitvi z upoštevanjem delovne in šolske zakonodaje. Ker plača ni odvisna od mesečne realizacije ur, je potrebno zagotoviti, da bo strokovni delavec realiziral ustrezno število ur in da bo na koncu izvajanja programa realizacija 100%. K temu se izvajalec zaveže v pogodbi o sofinanciranju. V primeru, da ure ne bi bile realizirane, bi posledično zagotovljena sredstva ESS ostala, vendar pa se le-ta ne morejo razporediti drugemu izvajalcu programa ZŽS. Tako posledično lahko nastanejo težave pri financiranju stroškov dela, poravnanih iz teh sredstev. Izvajalec, ki je v razmerju do strokovnega delavca, mora v tem primeru sredstva za plačo zagotoviti iz svojih virov (Gros in drugi 2015, 15).

Po pogodbi o sofinanciranju med Zavodom za šport RS Planica, izvajalcem in strokovnim delavcem so razmerja naslednja (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015a):

ZŠRS Planica (naročnik):

- pripravi razpis ter izbere programe ZŽS,
- zagotavlja finančna sredstva za njihovo izvedbo,
- nadzira finančni del in tudi neposredno izvajanje pri izvajalcu po vnaprej določenem urniku,
- koordinira in opravi evalvacijo izvajanja programa ZŽS.

OŠ, zavod, društvo (izvajalec):

- zagotavlja materialne in prostorske pogoje za izvedbo programa ZŽS,
- v primeru odsotnosti strokovnega delavca, zagotovi ustrezno nadomeščanje,
- zagotavlja, da se program izpelje tako kot je prijavljen v javnem razpisu (obseg ur, številu udeležencev v programu),
- upošteva zakonodajo z delovno pravnega področja in področja vzgoje in izobraževanja in predpise,
- izstavlja zahteve za sofinanciranje in odda poročila o izvajanju programa,
- opravlja nadzor strokovnega delavca pri izvajanju programa.

Naloge strokovnega delavca, ki izvaja program ZŽS:

- koordinira, organizira in izvaja izbrani program ZŽS,
- v skladu z zakonodajo na področju vzgoje in izobraževanja in športa ustrezno in redno izpolnjuje potrebno dokumentacijo (dnevnik in program dela),
- v program ZŽS vpeljuje morebitne novosti na področju šolske športne vzgoje in športnih tekmovanj ter jih redno spremlja,
- za naročnika po potrebi pripravi razna poročila in analize opravljenega dela.

Izvajalci programa ZŽS so lahko osnovna šola, občina, zavod, ki je registriran za dejavnost v športu, ali pa društva v javnem interesu (športno društvo, nacionalna panožna športna zveza, športni klub idr.). Vsak deležnik ima določene delovne naloge zaradi katerih nemoteno in uspešno izvaja program. MIZŠ zagotavlja sredstva za izvedbo programa – kadri in preko inšpektorata za šport izvaja nadzor nad pravilnim izvajanjem programa. Občina zagotovi

brezplačno uporabo športnih objektov in sredstva za druge materialne stroške programa, koordinira nadzor in plačila med Zavodom za šport RS Planica in izvajalci. Zavod za šport RS Planica izvede prijavo programa, izvaja koordinacijo med kontrolno enoto - MIZŠ in prijaviteljem, izvaja plačila prijaviteljem, izvaja kontrolo uresničevanja programa, izvaja promocijo in pripravlja promocijski material za prijavitelje in izvajalce. Izvajanje programa vodi, kateri organizira športne dogodke, skrbi za promocijo programa med učenci, skrbi za povezanost med šolskim programom in klubskim programom v okolju in seveda redno poroča o opravljenem delu (Zavod za šport RS Planica 2015b).

Tudi v prihodnjih letih se bo program ZŽS izvajal. Po načrtu Zavoda za šport RS Planica je trenutno načrtovano, da se izvaja tretja izvedbena faza programa ZŽS in sicer od 1. 12. 2015 do 31. 8. 2017.

4.4.3 Športni program Zlati sonček

Osebnostno ustvarjanje, učenje novih gibalnih spretnosti, uresničevanje svojih želja na različne načine, razvijanje gibalnih sposobnosti, primerjanje le teh, ohranjanje zdravja, to so glavni nameni Športnega programa Zlati sonček. Najmlajši so motivirani tudi k aktivni gibalni dejavnosti, pridobijo navado, vedno znova željo in potrebo po aktivnosti na področju športa v vsakem starostnem obdobju. Program spodbuja, tako notranjo kot zunanjo okrepitev otrokove motivacije po aktivnostih na področju športa.

S privlačnimi vsebinami lahko obogatimo pouk športa v 1. vzgojno izobraževalnem obdobju v osnovni šoli, kar uresničujemo tudi s športnim programom Zlati sonček. Pri tem programu je privlačna likovna podoba in način nagrajevanja dodatna spodbuda za otroke, vzgojitelje in starše, da se vključijo v takšen vzgojno izobraževalni način dela. Pri udeleževanju športnega programa Zlati sonček sodelujeta MŠŠ (oziroma MIZŠ) in Zavod za šport RS Planica. Nad programsko zasnovano bedi poseben odbor. Na lokalni ravni za organizacijo in izvedbo skrbijo področni centri (16) ter odgovorni za področje športa v občinah, na državni ravni pa Zavod za šport RS Planica. Neposredno izvajajo športni program Zlati sonček vrtci, šole, športna društva, taborniki in zasebniki, ki organizirajo športne programe za to starostno skupino. Zasebniki in športna društva lahko organizirajo ta program, če imajo za vodenje le-tega usposobljenega ustreznega strokovnjaka: vzgojiteljico, športnega pedagoga, vaditelja z

licenco. Program se financira iz sredstev, ki jih zagotavlja Zavod za šport RS Planica, namenjena pa so za gradivo za izvajanje programa: knjižice, diplome in medalje (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b).

Slika 4. 5: Uradni logotip športnega programa Zlati sonček

Vir: MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica (2015b).

Z izvedbo programa popestrimo redni vzgojno-izobraževalni proces v 1. triletju osnovne šole in prav tako tudi način dela v športnih društvih. S privlačnimi vsebinami, kot so rolanje, smučanje, plavanje, drsanje, pohodništvo in spretnosti z žogo se lahko učenci vključujejo tudi v druge programe. V športnem programu Zlati sonček je največ pozornosti namenjeno igri in prilagojeni, otroku prijetni vadbi. V letih izvajanja do sedaj se je v Sloveniji v program vključilo preko 712.000 otrok osnovnih šol (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b).

Izpeljava športnega programa Zlati sonček

Program je namenjen otrokom starim od 6 do 8 let in sicer od prvega do tretjega razreda osnovne šole. Osnovne šole ga izvajajo v popoldanskem času. Izvajajo ga lahko tudi društva ali zasebniki. Program traja tri leta in poteka na treh ravneh. Skozi vse tri se prepleta rdeča nit, tako da se vse tri ravni povezujejo in smiselno dopolnjujejo. Otroci za vsako uspešno opravljeno nalogo dobijo nalepko, ki predstavlja nagrado oziroma za potrditev uspešno opravljene naloge. V primeru, da uspešno opravijo posamezne naloge izven šole – tako, da se vključijo v vadbo v društvih ali pa vadijo s starši – se omenjene naloge upoštevajo kot opravljene (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b).

Glede na razrede si program Zlati sonček sledi takole (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b):

- program A: v šolskem letu 2012/2013 je bil program ukinjen (za vrtec), ker se je za vrtce pripravil nov samostojni program, imenovan Mali sonček,
- program B: namenjen je za učence 1. razreda osnovne šole in vsebuje 5 gibalnih nalog. Otrok dobi knjižico, v katero za vsako uspešno opravljeno nalogo nalepi pridobljeno nalepko. Za štiri opravljene naloge otroci dobijo malo zlato diplomo,
- program C: namenjen je učencem 2. razreda osnovne šole in vsebuje 6 gibalnih nalog. Za vsako uspešno nalogo dobi učenec nalepko, ki jo nalepi v knjižico, ki jo je dobil že v 1. razredu osnovne šole. Otroci, ki uspešno opravijo vseh šest nalog, prejmejo veliko modro medaljo. Če katere izmed nalog ne opravijo, prejmejo diplomu Zlati sonček. Otrok, ki v programu C kakšne naloge ni opravil uspešno, jo lahko opravi naslednje leto, čeprav bo vključen že v program D,
- program D: namenjen je učencem 3. razreda osnovne šole in vsebuje 6 gibalnih nalog. Za vsako uspešno nalogo dobi učenec nalepko, ki jo nalepi v knjižico, ki jo je dobil že v 1. razredu osnovne šole. Otroci, ki vseh šest nalog uspešno opravijo, ob zaključku prejmejo veliko zlato medaljo. Otrok, ki v programu D kakšne naloge ne bi uspešno opravil, jo lahko nadomesti z dopolnilnimi nalogami, ki so namenjene predvsem otrokom, ki ene ali druge naloge iz temeljnega programa ne bi zmogli. Če otrok tudi z dopolnilnimi nalogami ne zmore uspešno opraviti vseh šestih gibalnih nalog, ne more pridobiti velike zlate medalje, namesto tega pa prejme diplomu Zlati sonček za sodelovanje v programu (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b).

Vsak izmed otrok, ki obiskuje program Zlati sonček, ima posebno knjižico. Vanjo neposredni izvajalci programa zapisujejo oziroma potrjujejo opravljene naloge, ki jih sicer lahko otrok opravlja pri različnih izvajalcih. Zaželeno je, da otroci knjižico, nalepke za vsako opravljeno nalogo in medalje oziroma diplome pridobijo brezplačno, stroške za financiranje tega pa naj bi krile lokalne skupnosti iz sredstev, namenjenih za šport otrok in mladine. Dejavnost sama je pravi in prioritetni cilj športnega programa Zlati sonček. Pomemben je celoten proces, ne pa samo opravljanje predpisanih nalog za priznanje. Neposredni izvajalci programa morajo zato največ pozornosti posvečati vadbi in igri, ob zaključku pa naj sledi sklepno dejanje s podelitvijo priznanj (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b).

V sodobni družbi so vse oblike športa vedno bolj pomembna sestavina zdravega in kakovostnega načina življenja odraslih in slutiti je, da bo šport tudi v prihodnosti pridobival na vrednosti in pomenu, ki ga ima za vsakega slehernika. Zaradi tega je samoumevno, da mora biti gibanje oziroma šport nujna in nezamenljiva sestavina za zdrav način življenja otrok in mladostnikov vse od rojstva naprej. Pomembno je, da otroci že v svojih najnežnejših letih dobijo dovolj spodbud za razvoj svojih gibalnih sposobnosti, saj se bodo s tem navajali na ukvarjanje s športom tudi v poznejših starostnih obdobjih. Zato je za športni način življenja prav zagotovo največkrat odločilnega pomena obdobje pred vstopom v šolo in v prvih razredih osnovne šole. Otroci tako pridobijo pozitiven odnos do ukvarjanja s športom v prostem času. Tudi s tega zornega kota je potrebno gledati na program Zlati sonček in ga prav zato lahko razumemo kot izvajanje vseh zgoraj navedenih spoznanj in smernic. Program Zlati sonček ima tako vsekakor izjemen pomen za razvoj otroka in izjemno poslanstvo vseh tistih, ki bodo ta program vtakali v svojo vzgojo in izobraževanje otrok (Kristan 1997, 6–7).

Preglednica 4. 5: Število podeljenih medalj v letih izvajanja programa Zlati sonček

Vir: MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica (2015b).

Iz preglednice 4. 5 je razvidno, da je v šolskem letu 2012/2013 bil ukinjen A program za vrtce, ki se je nadomestil z novim samostojnim programom Mali sonček. Zaradi tega je število vključenih otrok v omenjenem šolskem letu za eno generacijo manjše (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015b).

4.4.4 Športni program Krpan

V preteklosti je v letih 1978 in 1981 takratna Telesnokulturna skupnost izvajala tako imenovani program športne značke, ki ga je nato posodobil in obnovil Inštitut za kineziologijo pri Fakulteti za šport. Program so poimenovali Športni program Krpan z odobritvijo takratnega Ministrstva za šolstvo in šport, ki program tudi financira. Izvedba in organizacija programa je bila zaupana takratnemu Zavodu za šport Slovenije, ki se od leta 2009 imenuje Zavod za šport RS Planica. Glede na starostno strukturo učencev je športni program Krpan namenjen učencem 2. vzgojno izobraževalnega obdobja in predstavlja nadgradnjo leta 1997 uvedenega programa Zlati sonček, ki je sicer namenjen učencem 1. vzgojno izobraževalnega obdobja v osnovni šoli (Kristan 2003, 2–6).

Izpeljava športnega programa Krpan

Program lahko ponudijo in izvajajo osnovne šole, v popoldanskem času pa tudi izvenšolska športna društva in zasebniki. Športni program Krpan je namenjen otrokom, ki so stari od 9 do 11 let in hodijo v 4., 5. in 6. razred osnovne šole. S pomočjo programa Krpan se krepi celoten osebni razvoj otroka in sicer na vseh štirih ravneh tako imenovane. Ismailove teorije integriranega razvoja na umskem, gibalnem, emocionalnem in socialnim razvoju. Ukvarjanje z gibanjem in športom je tudi v očeh razvojnih psihologov eno izmed najpomembnejših razsežnosti otrokovega celostnega osebne razvoja in program Krpan pripomore k temu v veliki meri. Cilji programa so namreč naravnani tako. Učenci si tako bogatijo kvalitativni del življenja in skrbijo za zdravje s pomočjo raznovrstnih športnih vsebin skozi celo leto, v vseh letnih časih. Program ni namenjen tekmovanju in osvajanju medalje (ki jo sicer pridobi učenec, ki uspešno zaključi vse vsebine v programu), ampak bolj igri in temu, da so otroci dejavni. Prav tako ni pomembna visoka storilnost, ampak, da ga zmorejo izvajati tudi manj zmogljivi učenci in tako neuspešnih učencev v tem programu ni. Izvajalci največ časa namenijo igri in vadbi, ki je prijetna in prilagojena otroku. Vsakemu otroku, ki je vključen v program in mu nudimo primerne spodbude in pozornost, ustrezno prilagodimo gibalne naloge iz programa Krpan. Učenci z njihovo pomočjo spoznavajo, da se z voljo in s pomočjo drug drugemu lahko doseže več in posledično je tudi napredek večji (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015c).

Učenec, ki je vključen v program, ob koncu pridobi posebno priznanje, ki otroku, ki je vključen v program, pomeni dodatno spodbudo za njegov tudi siceršnji napredek. Strokovnim delavcem (profesorjem športne vzgoje, vzgojiteljicam in razrednim učiteljicam ter ostalim ustrezno kvalificiranim strokovnjakom), ki bi radi izvajali program Krpan in ga ne poznajo, je potrebno športni program Krpan primerno predstaviti in jim omogočiti strokovno izpopolnjevanje. Hkrati z izvajanjem programa ozaveščamo starše, da bi se skupaj s svojimi otroci čim več ukvarjali s športom (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015c).

Športni program Krpan ni namenjen odkrivanju športnih talentov, ampak spodbujanje želje po igri in športu ter veselju ob tem ter posledično kasnejšega zdravega športnega načina življenja. Je ena izmed dopolnitev in obogatitev učnega načrta ter predpisanega programa. Glavni cilj ni osvajanje medalj oziroma priznanj, marveč pomembnost izvajanja dejavnosti in vadbe same pri opravljanju nalog. Gre za proces in sodelovanje pri tem, posledično sledi medalja oziroma priznanje, ki je le pika na i celotni ustrezni vadbi (Kristan 2003, 2–6).

Njegov osrednji namen je v skladu s splošnimi vzgojno-izobraževalnimi smotri, ki so za pouk športne vzgoje navedeni v učnem načrtu. Razlikuje se po malce drugačnih prijemih pri izvajanju programa in služi kot dopolnilo k rednemu pouku športa z naslednjimi karakteristikami (Kristan 2003, 2–6):

- z dodatnimi motivacijskimi tehnikami obogati redni pouk športa vsem vpletenim,
- predvsem je namenjen otrokom, ki se sicer ne ukvarjajo z dodatnimi športnimi programi zaradi različnih vzrokov (so manj uspešni v gibalnih sposobnostih, nimajo motivacije ipd.),
- predstavlja logično nadaljevanje programa Zlati sonček iz 1. vzgojno izobraževalnega obdobja in s tem nadaljevanje gibalne aktivnosti otrok v 2. vzgojno izobraževalnem obdobju,
- razlike med učenci v gibalnih sposobnostih se ne poudarjajo, ampak se spodbuja, da vsak skuša preseči samega sebe in je tako tudi vsak sebi merilo za to.

Slika 4. 6: Uradni logotip športnega programa Krpan

Vir: MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica (2015c).

Učencem in učenkam, ki so vključeni v športni program Krpan, se za sodelovanje in uspešno opravljanje predpisanih nalog ob zaključku izvajanja programa v vsakem razredu podelijo naslednja priznanja (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015c):

- učenci 4. razreda za vse opravljene predpisane naloge prejmejo bronasto medaljo, če pa kakšen učenec ni bil uspešen, kljub temu prejme priznanje za sodelovanje v programu. Če želi, lahko neopravljene naloge izvede ponovno v 5. razredu in naknadno pridobi bronasto medaljo, nato pa se lahko po uspešno opravljenih nalogah za bronasto priznanje potruži še za srebrno medaljo. V primeru, da tudi tokrat bronaste medalje ni osvojil, se lahko zanjo poteguje še v 6. razredu.
- Učenci 5. razreda za vse opravljene predpisane naloge prejmejo srebrno medaljo, če pa kakšen učenec ni bil uspešen, kljub temu prejme priznanje za sodelovanje v programu. Če želi, lahko namesto neopravljenih nalog izvede tako inovane dopolnilne naloge ali pa osnovne naloge izvede ponovno v 6. razredu. Ko učenec opravi vse naloge, pridobi medaljo, če pa tudi z dopolnilnimi nalogami ne opravi uspešno predpisanega programa, dobi pisno priznanje za sodelovanje v programu. Lahko pa se za srebrno medaljo poteguje še enkrat v 6. razredu.
- Učenci 6. razreda za vse uspešno opravljene predpisane naloge prejmejo zlato medaljo, če pa kakšen učenec ne zmore opraviti vseh osnovnih nalog, lahko to nadomesti z dopolnilnimi. V primeru, da tudi z dopolnilnimi nalogami ne opravi predpisanega programa, pridobi pisno priznanje, medalje pa ne pridobi.

Učencu se zlato priznanje podeli v primeru, da je predhodno prejel bronasto in srebrno medaljo. Tisti učenci, ki že prej niso opravili vseh nalog, se lahko za bronasto priznanje potegujejo v vseh treh razredih. Učenci 5. in 6. razreda pa se lahko potegujejo za srebrno priznanje pod pogojem, da so predhodno pridobili bronasto priznanje. Samo učenci 6. razreda pa se lahko potrudijo za zlato priznanje, če so predhodno osvojili bronasto in srebrno priznanje (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015c).

Preglednica 4. 6: Število podeljenih medalj v letih izvajanja športnega programa Krpan

Vir: MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica (2015c).

4.4.5 Program Hura, prosti čas

Športni program »Hura, prosti čas« omogoča zainteresiranim mladim vse od predšolskega obdobja do študija kvalitetno in pestro športno ponudbo, katere osnovni namen je množičnost, medvrstniško druženje in pestrost športnih vsebin. Mladi lahko tako svoj prosti čas po pouku, ob koncu tedna in med počitnicami koristno in kvalitetno preživijo v družbi vrstnikov na športnih površinah (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015č).

V ta namen so razpisani naslednji programi:

- odprimo telovadnice (v času jesenskih, novoletnih in zimskih počitnic),
- osvetlimo in oživimo športna igrišča (v času vikendov in med poletnimi počitnicami),
- pohodništvo (5 pohodov med šolskim letom izven časa pouka).

Cilji programa »Hura, prosti čas« (Gros 2015, 3–5):

- ✓ v prostem času in med počitnicami čim večjemu številu mladih ponuditi ukvarjanje s športom,
- ✓ v času počitnic odpreti in omogočiti dostop na čim več športnih površin pred šolami in na druge športne infrastrukture v kraju, ki bi sicer bile v času počitnic zaprte oziroma neizkoriščene,
- ✓ v pouka prostih dneh omogočiti dostop do čim več odprtih javnih športnih površin,
- ✓ možnost sodelovanja institucij, ki delujejo na področju programov športa otrok in mladine (šole, društva, panožne zveze, lokalne skupnosti ipd.) in zagotavljati ustrezna finančna sredstva za izpeljavo le-teh,
- ✓ v manj razvitih regijah omogočiti izvajanje programa športa otrok in mladine,
- ✓ posodabljanje notranjih športnih objektov.

Prednost pri izbiri imajo na osnovi sprejete razpisne dokumentacije tisti ponudniki, ki izpolnjujejo naslednja merila (Gros 2015, 15):

- ponudniki s svojimi športnimi programi omogočijo množičnost, pestro paleto športnih vsebin in dostopnost programa širokemu krogu posameznikov ne glede na finančni status,
- zagotovijo širino izvajanja programa (veliko število različnih športnih panog),
- zagotovijo primerno usposobljen strokovni kader za izvajanje programa (strokovni kader pomeni, da ima v športu ustrezno izobrazbo ali je strokovno usposobljen, da lahko opravlja vzgojno-izobraževalno ali strokovno-organizacijsko delo),
- ponudniki so program »Hura, prosti čas« izvajali že v preteklih letih,
- zagotovijo oziroma predvidijo večje število udeležencev v programu,
- glede na razvojno regijo (prednost imajo ponudniki iz manj razvitih regij Slovenije),
- brezplačnost programa za uporabnike – ciljno skupino, to so tisti mladostniki, ki se sicer ne morejo ukvarjati s športom in se udeleževati tekmovanj,
- lastnik športnih objektov (lokalna skupnost) zagotovi brezplačni najem objekta za izvajanje programa.

Financiranje in organizacija programa Hura, prosti čas

Postopek financiranja poteka tako, da se vsako leto razpiše sofinanciranje tistih programov športa, ki se izvajajo med poletnimi počitnicami na zunanjih športnih površinah, v jesenskih in zimskih počitnicah pa v pokritih športnih površinah. Poleg tega se sofinancirajo programi pohodništva v letih, ko so razpisani. Razpis pripravi Zavod za šport RS Planica, programe pa lahko izvajajo osnovne šole, vrtci, športni zavodi in zveze, športna društva in zasebniki. Za izvajanje športnih programov morajo izbrani prijavitelji zagotoviti varnostne normative in število otrok v skupini glede na veljavno zakonodajo na področju vzgoje in izobraževanja (Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole). Interesni programi, ki jih izvajajo šole v okviru programa »Hura, prosti čas«, se morajo izvajati izven rednega programa šole (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015č).

Strokovni kader v šoli pripravi, koordinira in izvaja športne programe. Sofinanciran je iz razpisanih sredstev. Preostala sredstva za izvajanje športnega programa mora zagotoviti prijavitelj, in sicer iz drugih virov v obsegu vsaj 30 % deležu finančnih sredstev celotne vrednosti programa. V ta delež se šteje tudi najem športnih površin za izvajanje programa, ki jih lokalna skupnost brezplačno odda (Gros 2015, 2–5).

Slika 4. 7: Uradni logotip športnega programa Hura, prosti čas

Vir: MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica (2015č).

Preglednica 4. 7: Višina razpisanih sredstev za izvedbo programa »Hura, prosti čas« v letih 2009 do 2016

Šolsko leto	Višina sredstev v €	Financer
2009/10	59.970	MIZŠ
2010/11	23.520	Zavod za šport RS Planica
2011/12	29.430	Zavod za šport RS Planica
2012/13	Program ni bil razpisan	
2013/14	5.760	Zavod za šport RS Planica
2014/15	7.680	Zavod za šport RS Planica
2015/16	7.800	Zavod za šport RS Planica

Vir: lastna analiza (2016).

Iz preglednice 4. 7 je razvidno, da se je višina sredstev za program Hura, prosti čas močno zmanjšala, kar je posledica znižanja sredstev, namenjenih za šport v izobraževanju. Tako so sredstva še v šolskem letu 2009/2010 znašala 59.970 €, v tem šolskem letu pa le še 7.800 €. Sorazmerno z zmanjševanjem sredstev se je tudi program Hura, prosti čas izvajal na manj šolah in manj pogosto. Od leta 2013 se program izvaja le med jesenskimi počitnicami.

Preglednica 4. 8: Preglednica števila izvajalcev in udeležencev programa

Šolsko leto	Število vseh izvajalcev	Število sodelujočih osnovnih šol	Število vseh udeležencev	Od tega število udeležencev v OŠ
2006/2007	22	3	8.560	125
2007/2008	155	51	29.609	9.219
2008/2009	154	48	19.841	4.137
2009/2010	174	57	19.967	6.603
2010/2011	71	20	9.013	1.874
2011/2012	130	50	8.741	2.782
2012/2013	Program ni bil razpisan			
2013/2014	18	5	892	249
2014/2015	23	4	1.283	359
2015/2016	22	5	1.252	344

Vir: lastna analiza (2016).

Iz preglednic 4. 8 in 4. 9 je razvidno, da je glede na pridobljene podatke največje število izvajalcev program izvajalo v šolskem letu 2009/2010, ko je tudi višina razpisanih sredstev bila največja. Posledično se je programa v tem letu udeležilo največje število mladih, kar 19.967, od tega 6.603 osnovnošolskih otrok. Program so izvajali na 57 osnovnih šolah po Sloveniji v skupnem številu 12.010 ur trajanja programa, od tega na osnovnih šolah v obsegu

4.233 ur. Število vseh strokovnih delavcev, ki so izvajali program, je 682, od tega na osnovnih šolah 215 strokovno usposobljenih oseb.

V zadnjem šolskem letu se je program izvajal le na 5 osnovnih šolah v Sloveniji od skupno 22 izvajalcev v skupnem številu 440 ur trajanja programa, od tega na osnovnih šolah v obsegu 100 ur . Število vseh udeležencev je znašalo 1.252, od tega na osnovnih šolah 344 učencev. Program je izvajalo 81 strokovnih delavcev, od tega 9 strokovnih delavcev v šoli.

Preglednica 4. 9: Preglednica skupnega števila ur trajanja programa in število strokovnih delavcev programa

Šolsko leto	Skupno število ur trajanja programa	Od tega skupno število ur trajanja programa v OŠ	Št. vseh strokovnih delavcev	Št. strok. delavcev v OŠ
2006/2007	Ni podatka	Ni podatka	135	15
2007/2008	9.924	2.318	643	190
2008/2009	9.330	2.746	674	173
2009/2010	12.010	4.233	682	215
2010/2011	3.941	582	320	81
2011/2012	3.516	1.242	564	177
2012/2013	Program ni bil razpisan			
2013/2014	274	68	57	13
2014/2015	388	64	78	16
2015/2016	440	100	81	9

Vir: lastna analiza (2016).

4.4.6 Šolska športna tekmovanja

Skozi šport se šole lahko povezujejo in sodelujejo med sabo. Učenci koristno preživijo svoj prosti čas in sodelujejo med sabo. Vključijo se lahko tudi starši in različni klubi ter društva iz lokalnega okolja. Šolska športna tekmovanja in prireditve v osnovnih šolah so most med šolskim športom in športnimi društvi ter med številnimi športnimi zvrstmi, ki so usmerjene v kakovostni šport (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

Tekmovanja v šoli so koristna. Poseben pomen zagotovo imata tudi zmaga in poraz, za kar pa je dobro, da so učenci pedagoško, socialno in seveda tudi telesno pripravljani. Zgolj glavni namen za mlade naj ne bi bilo le doseganje odličnih dosežkov, ampak se skozi šport učijo spoštovati pravila fairplaya in nasprotnika, kar pa se lahko doseže le z ustrezno predpripravo tekmovalcev in s strokovnim vodenjem na samem tekmovanju. Dosežki naj bodo podrejeni splošnim vedenjskim pravilom. Tako učitelj kot tudi učenec naj v okolju, kjer se nahajata, odgovorno sprejmeta vlogo, ki jima je dana, in svoje želje, sposobnosti uskladita s skupino. Tekmovanja so zaradi tega tako tudi organizirana, ne glede na to, ali gre za skupino ali za posameznika. Otrokov samonadzor, njegove pozitivne vedenjske vzorce, fairplay, cenjenje vloženega truda, njegova borbenost, njegovo samospoštovanje in vzgojne možnosti tekmovanj športa v šolah je potrebno spodbujati in negovati (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

Izhodišča za organizacijo šolskih športnih tekmovanj (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d):

- vključenih naj bo več tistih mladih, ki sicer ne sodelujejo v klubskih tekmovanjih,
- tekmovanja naj se organizirajo po fazah, in sicer naj šole organizirajo šolska in razredna tekmovanja, kasneje pa se vključijo na tekmovanja višjega ranga (občinsko, področno in državno tekmovanje),
- pri sami organizaciji in kasnejši izpeljavi tekmovanja samega naj pomagajo vsi (učenci, pedagoški delavci, starši, predstavniki društev in lokalnih skupnosti),
- glavni nosilec tekmovanja naj bo šola s svojimi učenci, s športnimi pedagogi in z ravnateljem. Pomagajo naj tudi tisti, ki so odgovorni za šport v lokalnem okolju in predstavniki nacionalnih panožnih športnih zvez,

- zaželeno je, da vsaka šola izpelje vsaj eno tekmovanje na občinski ravni, na področni ravni pa da se izvede vsaj eno tekmovanje višjega ranga.

Financiranje šolskih športnih tekmovanj

Šolska in medoddelčna šolska tekmovanja se lahko financirajo (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d):

- iz sredstev interesnih dejavnosti na šoli,
- iz lokalnih skupnosti,
- iz pridobljenih sredstev preko oddajanja njihovih športnih prostorov,
- iz vadnin oziroma članarin šolskega športnega društva,
- iz donatorskih ali sponzorskih pogodb.

Medšolska, občinska in področna šolska športna tekmovanja se financirajo (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d):

- iz lokalnega okolja,
- iz sredstev interesnih dejavnosti na šoli,
- iz donatorskih ali sponzorskih pogodb ali iz prispevkov staršev,
- iz vadnin oziroma članarin šolskega športnega društva,
- s sredstvi, ki jih v dogovorjeni višini in obsegu zagotovi ZŠRS Planica.

Četrtnfinalna, polfinalna in finalna šolska športna tekmovanja sofinancira ZŠRS Planica po pravilih Odbora za šport otrok in mladine. Stroške za prevoz, prehrano in strokovni kader krije vsaka šola (ekipa) sama ali pa jo krije lokalna skupnost. Finance, ki so namenjene za posamezno tekmovanje v šolskem letu, določi ZŠRS Planica glede na potrjen letni finančni in delovni načrt zavoda. V četrtfinalnih in polfinalnih tekmovanjih se izvajalcem preko ZŠRS Planice zagotovijo priznanja oziroma nagrade, pokali in medalje pa na finalnih tekmovanjih (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

Posamezni programi oziroma športne panoge se delijo v štiri skupine, kar je odvisno od števila sofinanciranih ravni tekmovanj posamezne panoge oziroma programov sofinanciranja s strani ZŠRS Planica (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

V **skupino A** se uvrščajo panoge na ravni področja in države (četrtfinale, polfinale in finale) ter koordinacijo tekmovanja. V osnovni šoli so te panoge igre z žogo: rokomet, odbojka, košarka in nogomet. Od področnih tekmovanj naprej so te športne panoge sofinancirane, in sicer za naslednje možne stroške, ki nastanejo ob organizaciji posameznega tekmovanja: najem športnih površin, strošek izdelave biltena, zapisnikarji, zdravniška in varnostna služba, morebitni prevoz orodja, uradni napovedovalec, ozvočenje in tehnična infrastruktura ter koordinacija samega tekmovalnega sistema posamezne panoge. Na področnih tekmovanjih se sofinancirajo tudi sodniški stroški, ki jih na tekmovanjih državnega nivoja poravnajo nacionalne panožne zveze.

V **skupini B** so panoge, katerim ZŠRS Planica sofinancira finalna tekmovanja in največ dve nižji ravni tekmovanja. V osnovni šoli so te panoge naslednje: odbojka na mivki, atletika (ekipno in posamično tekmovanje), gimnastika (športna gimnastika, akrobatika, skoki z male prožne ponjave, športna gimnastika), namizni tenis, smučanje (deskanje in veleslalom), smučarski skoki, ples. Pri tej obliki financiranja je lahko prvi nivo, ki ga sofinancira Zavod za šport RS Planica, področno tekmovanje. Sofinancirajo se naslednji možni stroški: najemnina športnih površin, oprema, ki je potrebna za izvedbo, stroški priprave startne liste in zbiranja rezultatov, obdelava podatkov, izdelava biltenov, prevoz orodja, elektronsko merjenje, zdravniška in varnostna služba, ozvočenje, uradni napovedovalec, priprava športnih površin (proge, sten, terena, igrišč ...), koordinacija tekmovalnega sistema panoge, stroški dela ter stroški uporabe in delovanja opreme. Na področni ravni se po dogovoru z Zavodom za šport RS Planica lahko financirajo tudi pokali in medalje ter poleg vseh zgoraj navedenih stroškov tudi stroški sodnikov.

V **skupino C** spadajo panoge, ki jim Zavod za šport RS Planica sofinancira samo finalna tekmovanja in koordinacijo tekmovanja. V osnovni šoli so te panoge naslednje: badminton, judo, atletika (kros, ulični tek, gorski tek), kajak-kanu, streljanje z zračno puško, orientacijski tek, kolesarstvo (vožnja na čas), lokostrelstvo, mladina in gore, šah in športno plezanje. Sofinancirajo se samo stroški finalnih tekmovanj. Sofinancirajo se: najem športnih površin, potrebna oprema, priprava startne liste, zbiranje rezultatov, obdelava podatkov, izdelava biltenov, prevoz orodja, elektronsko merjenje, zdravniška in varnostna služba, ozvočenje, uradni napovedovalec, priprava športnih površin (terena, stene, igrišč, proge ...), koordinacija tekmovalnega sistema panoge, stroški dela ter stroški uporabe in delovanja opreme.

V **skupino D** spadajo panoge, ki jih ZŠRS Planica ne sofinancira. Zagotovi pa jim pokale in medalje za finalno tekmovanje. V to skupino spadajo panoge, ki niso navedene v skupinah A, B, C in te tudi niso bile vključene v sistem »Šolskih športnih tekmovanj« ali pa se v sistem v tekočem šolskem letu vključujejo prvič. Panoge, ki se nahajajo v skupini D, imajo možnost napredovanja v skupino C, če po pozitivnem odzivu šol vključenih v panogo to potrdi tudi Odbor za področje športa otrok mladih pri ZŠRS Planica. Tiste panoge, ki niso vključene v sistem »Šolskih športnih tekmovanj«, pa bi se v prihodnosti rade vključile v ta sistem, lahko svoj interes po vključitvi le tega sporočijo Odboru za področje Športa otrok mladih, ki se seznanijo z vsebino in s programom nove športne panoge in nato poda mnenje o tem, ali je le ta panoga primerna za vključitev v sistem »Šolskih športnih tekmovanj«.

V **skupino E** spadajo množične športne prireditve. Njihov glavni namen izvedbe ni tekmovalnega značaja. ZŠRS Planica v tej skupini financira stroške izpeljave prireditve in morebitne druge stroške, ki bi nastali, vendar morajo biti vnaprej usklajeni z Zavodom (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

Glede na analizo tekmovanj iz prejšnje sezone Odbor za področje športa otrok in mladine na predlog ZŠRS Planica odloča o razporeditvi športnih panog v posamezne skupine. Na osnovi podatkov o številu sodelujočih ekip oziroma učencev na posameznih stopnjah tekmovanja (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

Za vsa razpisana športna šolska tekmovanja do državne ravni lahko izvajalci razpišejo startnine oziroma druge denarne prispevke. Izvajalec, ki izpelje tekmovanja, se zavezuje h hranjenju vse dokumentacije o izpeljavi tekmovanja v skladu s predpisi. Glede pridobljenih sredstev mora zagotoviti in dokazati namensko porabo ter ustrezno voditi računovodske evidence. Za upravičenost do sredstev izvajalec tekmovanja mora priložiti seznam vseh računov, poravnanih s sredstvi ZŠRS Planica, ki pa ima pravico, da pri nekaterih izvajalcih tekmovanj opravi tudi pregled namenske porabe sredstev (MŠŠ – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica 2015d).

II EMPIRIČNI DEL – ANALIZA POGOJEV ZA IZVAJANJE ŠPORTNIH PROGRAMOV

5 HIPOTEZE, RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN METODOLOŠKI PRISTOP

5.1 Opredelitev raziskovalnega problema

V magistrski nalogi smo s pomočjo anketne raziskave ugotavljali, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se izvajajo športni programi na osnovnih šolah v Republiki Sloveniji. Na podlagi osnovnega raziskovalnega vprašanja smo izpeljali hipoteze, ki smo jih potrdili oziroma ovrgli glede na pridobljene rezultate. Raziskali smo, ali so predstavljene hipoteze dejansko tudi pogoji za izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in se izvajajo v času po pouku ali le vplivajo na odločitev o njihovi izbiri. Predstavili smo, kakšne so zakonske in razpisne omejitve pri izvedbi športnih programov. Obstaja več raziskav (npr. Rakar in drugi 2004), kjer so preverjali potrebe družin po tovrstnih storitvah v šolah in o realiziranih vsebinah. Glavni cilj naše raziskave pa je bila analiza pogojev za izvajanje športnih programov v osnovnih šolah v Sloveniji.

5.2 Cilji

Predmet raziskovanja so športni programi, ki so brezplačni za učence in jih poleg rednega pouka izvajajo slovenske osnovne šole v času po pouku in v pouka prostih dneh; med jesenskimi, novoletnimi, zimskimi, prvomajskimi in poletnimi počitnicami. Na podlagi predmeta in problema raziskovanja smo izpeljali naslednje raziskovalne cilje:

1. ugotoviti, v kolikšni meri se trenutno v osnovnih šolah po Sloveniji izvajajo športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka,
2. ugotoviti, ali se pojavljajo razlike pri vključevanju osnovnih šol v različne športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, glede na velikost šole (število učencev),
3. ugotoviti značilnosti in razlike pri vključevanju osnovnih šol v različne športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, glede na primernost kadra, ki te dejavnosti izvaja,

4. ugotoviti značilnosti in razlike pri vključevanju osnovnih šol v različne športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, glede na razpoložljivost in ustreznost prostorov,
5. ugotoviti značilnosti in razlike pri vključevanju osnovnih šol v različne športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, glede na zahtevno dodatno delo za urejanje razpisne dokumentacije,
6. ugotoviti, ali izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, pripomore k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu učencev na šolo.

5. 3 Hipoteze in raziskovalno vprašanje

Skladno s cilji raziskave smo izpeljali osnovno raziskovalno vprašanje: **Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, v slovenski osnovni šoli izvajajo?**

V skladu z raziskovalnim vprašanjem, cilji raziskave in teoretičnimi izhodišči omenjene tematike smo predstavili obstoječe stanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in niso del rednega pouka v slovenskih osnovnih šolah. Opredelili in predstavili smo, kateri so ti športni programi ter predstavili načine financiranja.

Raziskovalne hipoteze:

- 1. Velikost šole (glede na število učencev) vpliva na število športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.**
- 2. Primernost kadra omogoča številčnejše izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.**
- 3. Razpoložljivost in ustrezni prostori so pogoj za pogostejše izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.**

- 4. Zahtevno dodatno delo za urejanje razpisne dokumentacije športnih programov zavira odločitve šol za realizacijo različnih športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.**
- 5. Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, pripomore k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu.**

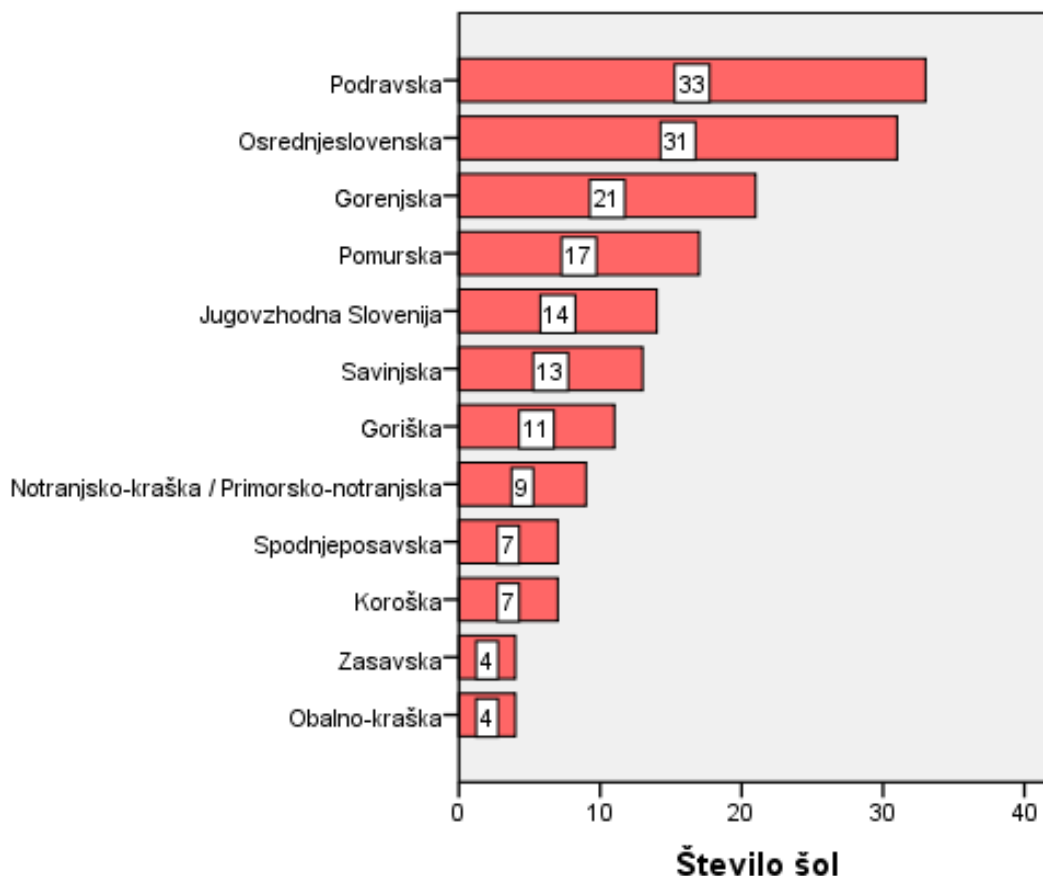
5.4 Metoda dela

V empiričnem delu smo uporabili kvantitativno metodo družboslovnega raziskovanja (anketni vprašalnik z vprašanji zaprtega in odprtega tipa). V nalogi smo preučili, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se na osnovni šoli odločijo za uvedbo izvajanja brezplačnih športnih programov. Opredelili smo, koliko interesnih dejavnosti na področju športa se izvaja. Pri tem smo se opirali na nekatere dosedanje raziskave, ki so bile opravljene na teh področjih. Predstavili smo poti in načine, kako se športni programi financirajo ter raziskali, kakšne so prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki se pojavljajo pri izvajanju teh dejavnosti. Raziskali smo, kako pomembni so športni programi, ki jih ponuja osnovna šola in ki so brezplačni za učence v času po pouku, kako lahko pripomorejo k večji kvaliteti življenja učencev. Teoretični del temelji na komparativni analizi primarnih (zakonodaja, dokumenti) in sekundarnih virov, kjer smo se oprli na dostopne podatke in analizirali nekatere dosedanje raziskave ter opredelili okvir raziskovanja in podlago za magistrsko delo.

5.4.1 Opis vzorca

Vzorec anketne raziskave predstavlja vodstvene delavce osnovnih šol v Sloveniji - ravnatelje. Naš namen je torej bil zbrati podatke čim večjega števila vodstvenih delavcev – ravnateljev slovenskih osnovnih šol. Tako je izmed vseh 452 osnovnih šol (Evidenca zavodov in programov 2016) anketo delno izpolnilo 171 ravnateljev (37,8 % izmed vseh). V celoti je anketni vprašalnik izpolnilo 134 ravnateljev (29,6 %) slovenskih osnovnih šol. Vzorec ni reprezentativen za slovenske osnovne šole, so pa podatki glede na relativno velik vzorec eksplorativni in tako pomemben pokazatelj stanja v slovenskih osnovnih šolah.

Slika 5. 1: Regijska razporeditev anketiranih osnovnih šol (n=171)

Zgornji graf (slika 5. 1) prikazuje razpršenost vodstvenih delavcev osnovnih šol – ravnateljcev glede na regije v Sloveniji, ki so izpolnili anketni vprašalnik. Največ se jih je odzvalo iz podravske (33) in osrednje slovenske regije (31), najmanj pa iz zasavske (4) in obalno-kraške regije (4), kjer je tudi sicer lociranih najmanj osnovnih šol glede na pokritost celotne Slovenije.

5.4.2 Opis instrumenta

Za merski instrument smo izbrali spletni anketni vprašalnik. Anonimni vprašalnik smo izdelali s pomočjo 1KA orodja za izdelavo spletnih anket na spletni strani <http://www.1ka.si/>. Anketni vprašalnik je vseboval motivacijski uvod in predstavitev. Sledilo je pojasnilo, s kakšnim namenom se je raziskava izvajala. Nato so sledila navodila za izpolnjevanje. Vprašalnik je bil sestavljen iz šestnajstih vprašanj, od tega je zajemal 12 vprašanj zaprtega tipa in 4 vprašanja odprtega tipa. Pri vsakem vprašanju zaprtega tipa so posamezniki lahko izbirali med že podanimi odgovori, pri nekaterih izmed njih pa so lahko odgovor dodatno pojasnili s svojimi besedami. Zadnja 4 vprašanja so bila odprtega tipa, kjer so anketiranci podali svoje mnenje, kar smo uporabili pri SWOT analizi, s pomočjo katere smo analizirali

prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti o izvajanju športnih programov v osnovni šoli.

5.4.3 Opis postopka zbiranja podatkov

Vprašalnik smo predhodno pilotsko preverili na manjšem vzorcu anketirancev, in sicer po izboru glede na regijo - iz vsake regije v Sloveniji (12 regij) smo izbrali po enega predstavnika osnovne šole. Nato smo povezavo do vprašalnika (s pripisom namena: Športni programi v OŠ - vprašalnik za ravnatelje) poslali na elektronske naslove vseh 452 osnovnih šol v Sloveniji, kolikor jih je v šolskem letu 2015/2016 zavedenih v evidenci zavodov in programov na spletni strani MIZŠ. Tam smo pridobili tudi elektronske naslove.

Ravnatelji so anketni vprašalnik reševali preko spletne strani in zagotovljena je bila njihova anonimnost. Spletna anketa je potekala od 18. 1. 2016 do 12. 2. 2016. Prvič smo vprašalnik posredovali na vse zbrane elektronske naslove 18. 1. 2016. Po zaključku 1. ocenjevalnega obdobja v osnovnih šolah konec meseca januarja smo anketne vprašalnice ponovno poslali zaradi želje po še večjem vzorcu s pripisom, da se zahvaljujemo vsem ravnateljicam in ravnateljem, ki so anketni vprašalnik že izpolnili in da naprošamo vse tiste, ki še niso utegnili, da to storijo. S tem smo pridobili še dodatnih 32 rešenih anketnih vprašalnikov.

5.4.4 Postopki obdelave podatkov

Podatke smo kvantitativno obdelali s pomočjo programa SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Uporabili smo naslednje parametre opisne statistike za opis vzorca in osnovnih značilnosti odgovorov:

- frekvence (f),
- odstotke (f %),
- aritmetične sredine (M),
- standardne odklone (SD).

Podatke smo ilustrativno prikazali v tabelah in grafih.

Za potrditev ali zavrnitev hipoteze smo uporabili različne teste, ki so pokazali, ali so rezultati statistično pomembni:

- Pearsonov χ^2 preizkus smo uporabili, ko smo želeli ugotoviti, ali obstaja zveza med dvema spremenljivkama, ki imata 2 ali več kategorij. Pri χ^2 preizkusu morajo biti

pričakovane frekvence večje od 5 in nobena pričakovana frekvenca ne sme biti manjša od 1 (Field 2005, 686).

- Preizkus Brown-Forsythe (BF) smo uporabili, ker za enosmerno analizo variance (ANOVO) niso bili izpolnjeni pogoji o homogenosti varianc. S preizkusom Brown-Forsythe (BF) smo med seboj primerjali tri neodvisne skupine. Ugotavljali smo, ali se aritmetične sredine treh skupin med seboj statistično pomembno razlikujejo (Tamše 2013).
- Kjer so se pri preizkusu Brown-Forsythe pokazale statistične pomembnosti, smo naredili še test Post Hoc (PH), ki je pokazal, med katerimi skupinami se pojavljajo statistično pomembne razlike. Ker predpostavka o homogenosti varianc ni bila izpolnjena, smo naredili test Games-Howell (Tamše 2013).

Če so testi pokazali, da so povezave med parametri statistično pomembne, potem smo hipotezo potrdili (če je $p \leq 0,05$, gre za 5 % tveganje, če je $p \leq 0,01$ gre za 1 % tveganje, če je $p \leq 0,001$ je tveganje 0,01 %). Če pa povezave med parametri niso bile statistično pomembne ($p > 0,05$), smo hipotezo zavrnilo (Klemenčič 2005).

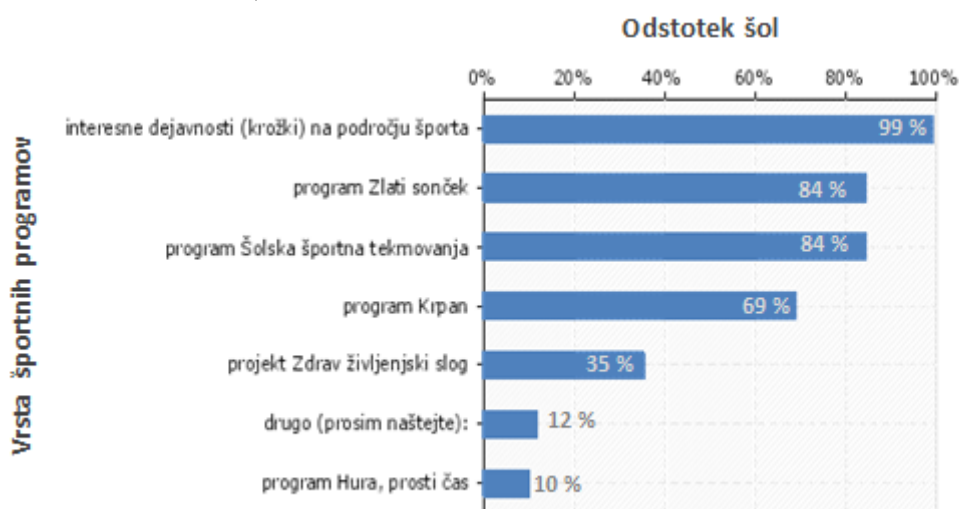
Odgovore na vprašanja odprtega tipa smo združili pod glavne teme, ki se pojavljajo in jih uporabili v okviru SWOT analize, katere namen je podlaga za odločitve, kam usmeriti vizijo šole, katere športne programe opustiti ali jih dodatno izvajati in podobno. Tako smo pod drobnogled vzeli štiri aspekte, in sicer prednosti, slabosti, priložnosti ter nevarnosti. Prva dva aspekta se nanašata na notranje dejavnike, druga dva na zunanje dejavnike. Glavna razlika pri tem je, da imamo pri notranjih dejavnikih vpliv, da se prilagodimo, razvijemo, ali kako drugače ukrepamo. Pri notranjih dejavnikih se nahajamo v območju lastnega vpliva, kjer imamo moč sami neposredno s svojimi dejanji vplivati na končni rezultat. Priložnosti/nevarnosti se nanašajo na zunanje dejavnike, na katere nimamo vpliva in ne moremo direktno sami narediti nič, kot le to, da se prilagodimo in jih izkoristimo v svoj prid s fleksibilnostjo. Končna strategija SWOT analize je v tem, da gradimo na prednostih, odpravimo slabosti, izkoristimo priložnosti ter se izognemo nevarnostim (Kos, 2016).

6 ANALIZA PRIDOBLENIH PODATKOV IN INTERPRETACIJA

6.1 Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovnih šolah po Sloveniji.

V nalogi smo s pomočjo pridobljenih rezultatov anketnega vprašalnika analizirali, v kolikšni meri se trenutno v osnovnih šolah po Sloveniji izvajajo športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka.

Slika 6. 1: Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, na osnovnih šolah (n=140)²

Iz zgornjega grafa (slika 6. 1) je razvidno, da interesne dejavnosti na področju športa izvajajo skoraj na vseh osnovnih šolah, katerih ravnatelji so anketo izpolnili. Interesne dejavnosti tako izvajajo skorajda na vseh osnovnih šolah (99 %), program Zlati sonček na 84 % šol, šolskih športnih tekmovanj se udeležuje 84 % šol, program Krpan izvajajo na 69 % šol. Program ZŽS izvajajo na 35 % osnovnih šolah. Druge športne programe, ki niso bili zajeti med ponujenimi odgovori, na šolah izvajajo v 12 %, medtem ko program Hura, prosti čas izvajajo le v 10 % slovenskih osnovnih šol.

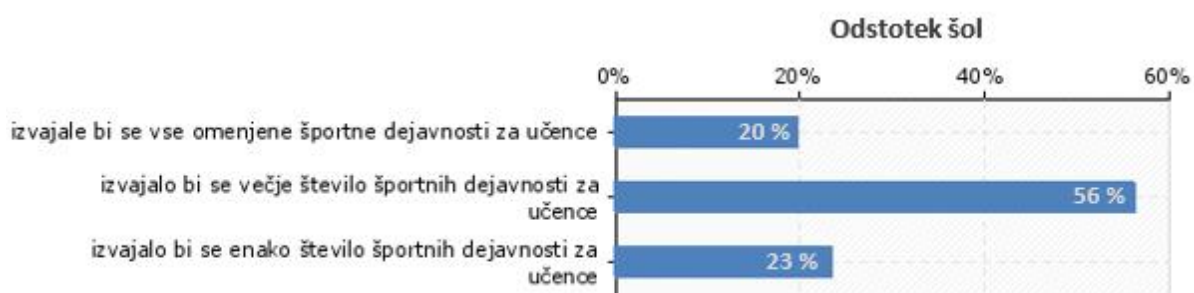
Pri drugih športnih programih, ki jih izvajajo na njihovi šoli, so ravnatelji navedli: rokomet, program naučimo Velenje smučati, počitniške aktivnosti v soorganizaciji ZPM, dodatne ure športa za 1. VIO, ki jih financira občina, FIT projekt, NIP šport, naučimo se plavati, občinska tekmovanja, popoldanska vadba v organizaciji športnega društva, izbirni predmeti iz športa za

² Ravnatelji so odgovarjali na vprašanje »Kateri športni programi, ki so brezplačni za učence in ki potekajo zunaj obveznega vzgojno izobraževalnega programa, se izvajajo na vaši osnovni šoli?« Možnih je bilo več odgovorov.

učence 3. VIO, MEPI, nekaj programov različnih društev, namenjenih našim otrokom, planinski krožek in ples.

Ravnatelji so navedli mnenje o izvajanju športnih programov glede na ovire, ki so jih v anketi povzemale naslednje trditve³: imamo dovolj ustreznega kadra za izvajanje športnih programov na šoli, učitelji so preobremenjeni z rednim pedagoškim delom, učitelji so nezainteresirani za dodatna dela, razpisna dokumentacija za izvajanje športnih programov zahteva preobsežno dodatno delo in urejanje, imamo ustrezne športne površine, šolske športne površine so preveč zasedene (z rednim poukom, z oddajanjem površin zunanjim izvajalcem ipd.) in za dodatne športne programe je na razpolago premalo finančnih sredstev zagotovljenih s strani MIZŠ. Poleg ponujenih odgovorov so nekateri ravnatelji navedli še druge morebitne ovire, ki jih povzemamo tukaj: brezplačno oddajanje/odstopanje telovadnic društvom preko razpisov MOL, splošna prostorska stiska, veliko učencev na šolskih prevozih - vezani na čas, do katerega še lahko izvajajo programe, športne površine so za redni pouk in športne programe MOL zasedene do 17. ure, učenci so preveč obremenjeni z rednimi šolskimi obveznostmi, ni osnovnih pogojev za redno in dodatno delo. Iz slike 6. 2 je razvidno, da več kot polovica ravnateljev (77 oziroma 56 % le-teh) meni, da bi se izvajalo večje število športnih dejavnosti na šoli, če ne bi bilo zgoraj naštetih ovir. Nadalje 27 (20 %) ravnateljev meni, da bi se izvajale prav vse obravnavane športne dejavnosti. 32 ravnateljev (23 %) pa meni, da bi se izvajalo enako število športnih dejavnosti tudi v primeru, če ne bi bilo nobenih ovir.

Slika 6. 2: Izvajanje športnih programov glede na morebitne ovire (n=137)⁴

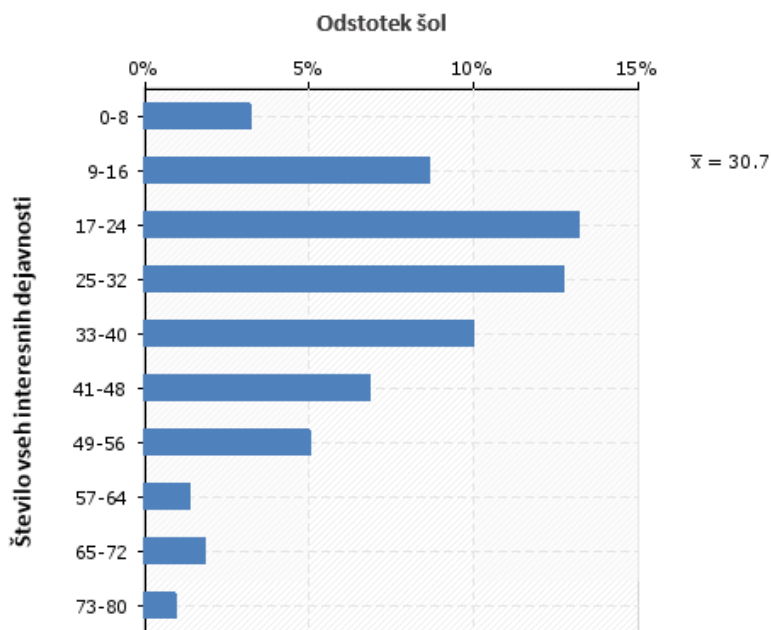

³ Ravnateljem so bile najprej naštetie morebitne ovire, ki se pojavljajo pri izvedbi športnih programov.

⁴ Nato so ravnatelji odgovorili na vprašanje »Ali bi se na vaši osnovni šoli izvajalo večje število športnih programov, ki so brezplačni za učence, če ne bi bilo poprej naštetih ovir?« Izbrali so enega izmed ponujenih odgovorov, ki so predstavljeni na sliki 6. 2.

Želeli smo raziskati, koliko vseh interesnih dejavnosti (ne glede na vrsto) se izvaja na anketiranih osnovnih šolah (slika 6. 3). V povprečju na večini šol izvajajo 30,7 različnih interesnih dejavnosti s standardnim odklonom 15,96. Najmanjše število interesnih dejavnosti, ki jih izvajajo na osnovnih šolah, je 1, največ na posamezni osnovni šoli pa 80 interesnih dejavnosti vseh vrst.

Slika 6. 3: Število vseh interesnih dejavnosti, ki so brezplačne za učence (n=140)⁵

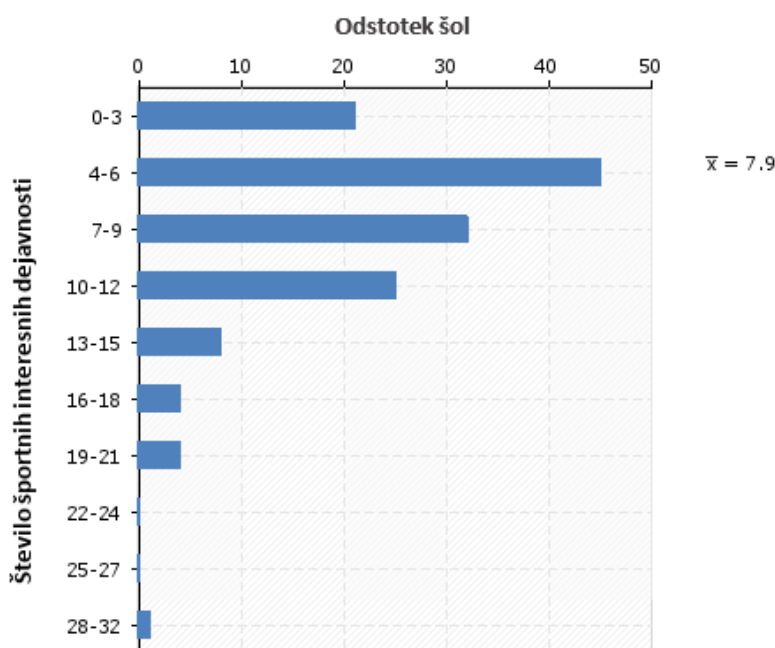
Raziskava o potrebah družin po različnih oblikah storitev (Rakar in drugi 2010) je pokazala, da so izmed vseh interesnih dejavnosti, ki jih izvajajo v osnovnih šolah, največ zastopane tiste s športnimi vsebinami, saj se vanje učenci najpogosteje vključujejo (44,1 %), sledijo kulturne in umetniške dejavnosti (likovne, kulturne, glasbene dejavnosti ipd.), znatno manjši delež otrok pa se vključuje v učenje tujih jezikov, iz česar bi lahko sklepali, da gre verjetno za zadostno ponudbo učenja tujih jezikov že pri rednem šolskem pouku. Enak vrstni red interesnih dejavnosti so starši navedli tudi glede želja, v kakšne dodatne dejavnosti bi želeli, da je otrok vključen.

Športne vsebine so torej med osnovnošolsko populacijo zelo zaželeno in se najmnožičneje izvajajo v primerjavi z ostalimi vsebinami. Zanimalo nas je, koliko interesnih dejavnosti na

⁵ Ravnateljji so odgovorili na vprašanje »Koliko vseh interesnih dejavnosti (vse vrste), ki so brezplačne za učence in ki potekajo zunaj obveznega vzgojno izobraževalnega programa, se izvaja na vaši osnovni šoli?«. Vpisali so število vseh interesnih dejavnosti.

področju športa se izvaja na osnovnih šolah (slika 6. 4). V povprečju na večini anketiranih osnovnih šol izvajajo 7,9 interesnih dejavnosti na področju športa s standardnim odklonom 4,72. Najmanjše število športnih interesnih dejavnosti, ki jih izvajajo na osnovnih šolah, je 1, največ športnih interesnih dejavnosti pa 32.

Slika 6. 4: Število interesnih dejavnosti na področju športa, ki so brezplačne za učence (n=140) ⁶

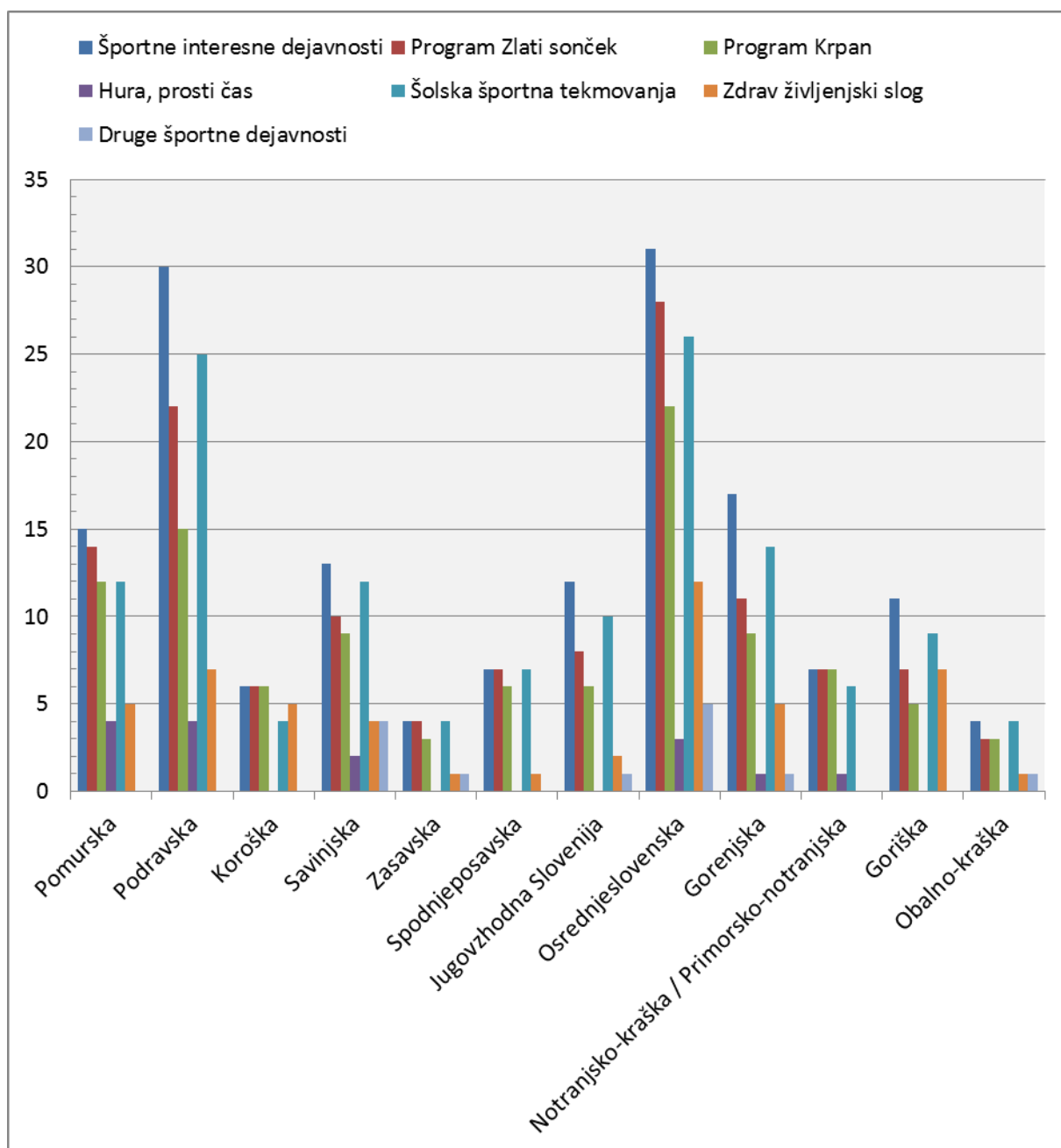

V nadaljevanju nas je zanimalo, kako pogosto izvajajo posamezne športne programe na anketiranih osnovnih šolah v 12 slovenskih regijah (slika 6. 5 in preglednica 6. 1). V pomurski regiji na 17 anketiranih osnovnih šolah izvajajo v povprečju 3,6 športnih programov na šolo, izmed katerih najbolj pogosto izvajajo interesne dejavnosti (na 15 šolah), najmanj pogosto pa program Hura, prosti čas (zgolj na 4 šolah).

Največ anketnih vprašalnikov v raziskavi je bilo izpolnjenih v podravski regiji (na 33 šolah), ki je tudi sicer med največjimi regijami v Sloveniji. Povprečno število športnih programov na šolo v regiji znaša 3,1. Na največ podravske osnovne šole izvajajo interesne dejavnosti na področju športa (na 30 šolah) in se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj (na 25 šolah). Najmanj šol (le 4 šole) izvaja program Hura, prosti čas.

⁶ Ravnateljji so odgovorili na vprašanje »Koliko interesnih dejavnosti na področju športa, ki so brezplačne za učence in ki potekajo zunaj obveznega vzgojno izobraževalnega programa, se izvaja na vaši osnovni šoli?« Vpisali so število vseh interesnih dejavnosti.

Slika 6. 5: Izvajanje športnih programov po anketiranih šolah glede na regijo (n = 161)

V osrednjeslovenski regiji (slika 6. 5 in preglednica 6. 1), kjer je sicer lociranih največ osnovnih šol v Sloveniji, je anketnih vprašalnik izpolnilo 31 ravnateljev. Izvajajo prav vse naštetе športne programe in tudi druge, ki niso bili zajeti med ponujenimi odgovori. Povprečno število športnih programov na šolo znaša 4,1. Na vseh 31 šolah izvajajo interesne dejavnosti na področju športa. Izvajajo športna programa Zlati sonček (na 28 šolah) in Krpan (na 22 šolah), udeležujejo se šolskih športnih tekmovanj (na 26 šolah), program ZŽS izvajajo na 12 osrednjeslovenskih šolah, program Hura, prosti čas pa na 3 šolah. Druge športne programe izvajajo na 5 osnovnih šolah.

Preglednica 6. 1: Izvajanje športnih programov po anketiranih šolah glede na regijo (n = 161)

REGIJE	Število šol v regiji	ŠPORTNI PROGRAMI							Število vseh športnih programov v regiji	Povprečno število vseh šp. programov na šolo v regiji
		Interesne dejavnosti (krožki) na področju športa	Zlati sonček	Krpan	Hura, prosti čas	Šolska športna tekmovanja	Zdrav življenjski slog	Drugi športni programi		
Pomurska	17	15	14	12	4	12	5	0	62	3,6
Podravska	33	30	22	15	4	25	7	0	103	3,1
Koroška	7	6	6	6	0	4	5	0	27	3,8
Savinjska	13	13	10	9	2	12	4	4	54	4,2
Zasavska	4	4	4	3	0	4	1	1	17	4,3
Spodnjeposavska	7	7	7	6	0	7	1	0	28	4
Jugovzhodna Slovenija	14	12	8	6	0	10	2	1	39	2,8
Osrednjeslovenska	31	31	28	22	3	26	12	5	127	4,1
Gorenjska	21	17	11	9	1	14	5	1	58	2,8
Notranjsko-kraška / Primorsko-notranjska	9	7	7	7	1	6	0	0	28	3,1
Goriška	11	11	7	5	0	9	7	0	39	3,6
Obalno-kraška	4	4	3	3	0	4	1	1	16	4
SKUPAJ :	171	157	127	103	15	133	50	13	598	3,5

V koroški regiji (slika 6. 5 in preglednica 6. 1) na 7 anketiranih osnovnih šolah izvajajo v povprečju 3,8 športnih programov na šolo. Najbolj pogosto izvajajo interesne dejavnosti na področju športa in športna programa Krpan in Zlati sonček (vse na 6 šolah). Programa Hura, prosti čas ne izvaja nobena šola.

V savinjski regiji je od 13 anketiranih osnovnih šol povprečno število športnih programov na šolo v regiji 4,2. Izvajajo prav vse našete športne programe. Na vseh anketiranih savinjskih šolah izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, na 12 osnovnih šolah se udeležujejo tudi šolskih športnih tekmovanj. Najmanj pogosto izvajajo program Hura, prosti čas (na 2 šolah).

Ravnatelji zasavskih osnovnih šol so v anketi navedli, da na vseh štirih izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, program Zlati sonček in se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj. Programa Hura, prosti čas ne izvaja nobena zasavska osnovna šola, program ZŽS izvajajo na eni šoli. Povprečno število športnih programov na šolo v zasavski regiji znaša 4,3. To je največ med vsemi anketiranimi šolami v vseh 12 regijah.

Anketni vprašalnik so izpolnili tudi na 7 spodnje posavskih osnovnih šolah. Na vseh izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, program Zlati sonček in se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj. Na 6 šolah izvajajo program Krpan, na eni še ZŽS, medtem ko programa Hura, prosti čas ne izvajajo. Povprečno število športnih programov na šolo v tej regiji je 4.

V jugovzhodni Sloveniji je 14 ravnateljev izpolnilo anketni vprašalnik. V tej regiji na 12 šolah izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, na 10 se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj, program ZŽS izvajajo na 2 šolah, medtem ko programa Hura, prosti čas ne izvaja nobena šola jugovzhodne regije. Povprečno število športnih programov na šolo v jugovzhodni Sloveniji znaša 2,8, kar je najmanj izmed vseh dvanajstih regij.

21 ravnateljev je izpolnilo anketni vprašalnik v gorenjski regiji. Povprečno število športnih programov na gorenjsko šolo znaša 2,8. Na 17 osnovnih šolah izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, na 14 se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj. Na nekaterih osnovnih šolah izvajajo programa Zlati sonček (na 11 šolah) in Krpan (na 9 šolah), ZŽS izvajajo na 5 šolah. Program Hura, prosti čas izvajajo na 1 šoli.

V obalno-kraški regiji na vseh anketiranih osnovnih šolah (4 šole) izvajajo interesne dejavnosti na področju športa in se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj. Programa Krpan in Zlati sonček izvajajo na 3 šolah, program ZŽS izvajajo na 1 šoli. Programa Hura, prosti čas v obalno-kraški regiji ne izvajajo na nobeni izmed anketiranih osnovnih šol.

V notranjsko-kraški/primorsko-notranjski regiji na 7 šolah izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, programa Zlati sonček in Krpan. Na 6 šolah se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj, na 1 izvajajo program Hura, prosti čas. Na nobeni izmed 9 anketiranih šol v omenjeni regiji ne izvajajo programa ZŽS. Povprečno število športnih programov na šolo znaša 3,1.

V goriški regiji povprečno število športnih programov na šolo znaša 3,6. Prav v vseh anketiranih šolah goriške regije (11 osnovnih šol) izvajajo interesne dejavnosti na področju športa, na 9 se udeležujejo šolskih športnih tekmovanj, na 7 izvajajo programa ZŽS in Zlati sonček, na 5 pa program Krpan. Na goriški regiji ne izvajajo programa Hura, prosti čas.

Šolskih športnih tekmovanj se prav tako udeležuje veliko (133 šol oziroma 77,7 % izmed 171 anketiranih) osnovnih šol (slika 6. 5 in preglednica 6. 1). V spodnji preglednici 6. 2, kjer so iz raziskave Pregled športa v RS v obdobju od leta 2009 do 2012 (Grujić 2013) zajeta vsa področna in državna tekmovanja, nastopi na množičnih prireditvah in na mednarodnih tekmovanjih (ISF) je razvidno, da na šolskih športnih tekmovanjih število udeležencev iz leta v leto raste, predvsem v osnovnih šolah.

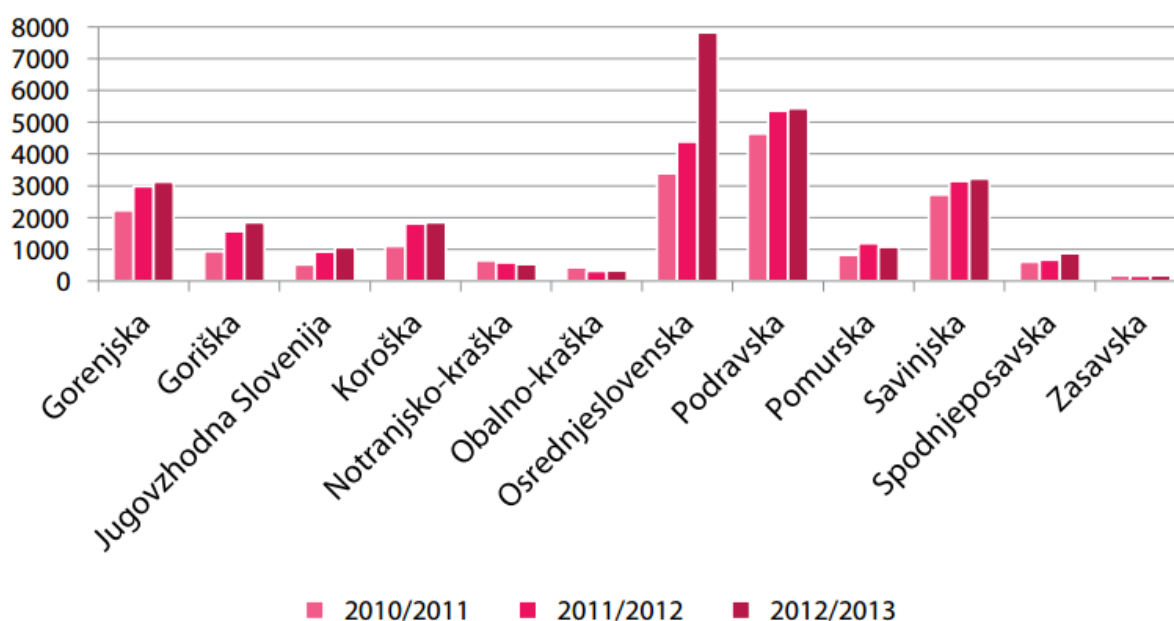
Preglednica 6. 2: Število udeleženihih otrok in mladine glede na razpisana tekmovanja

Tip šole/Tip prireditve	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
OŠ	34869	36306	38053	38371	57382
SŠ	7472	11055	10851	10399	9620
OŠPP + invalidi	894	755	750	801	779
množične prireditve	2278	2499	2991	3199	7102
ISF	64	57	74	56	71
Skupaj	45577	50672	52719	52826	74883

Vir: Grujić (2013, 105).

Iz podatkov, ki smo jih pridobili iz anketiranih osnovnih šol vseh 12 regij (slika 6. 5 in preglednica 6. 1), je razvidna tudi naslednja zanimiva ugotovitev: program ZŽS izvajajo na 50 izmed 171 anketiranih osnovnih šol, kar predstavlja 29,2 %. Podatki, kot so jih navedli ravnatelji v anketi, se ujemajo s podatki, ki so navedeni tudi v raziskavi Zavoda za šport RS Planica. Razvidno je, da je bilo v šolskem letu 2014/2015 v program ZŽS vključenih več kot 30.000 učencev (18 % vse osnovnošolske populacije v Republiki Sloveniji), program pa se je izvajal v 152 matičnih osnovnih šolah (33 % vseh osnovnih šol v Sloveniji) in v številnih njihovih podružnicah (Gros in drugi 2015). Na sliki 6. 6 je razvidno število otrok, ki so bili vključeni v program ZŽS po 12 regijah med šolskimi leti 2010 in 2013.

Slika 6. 6: Število otrok v programu ZŽS po statističnih regijah po šolskih letih

Vir: Grujić (2013, 108).

V raziskavi Evalvacija programa ZŽS v šolskih letih 2010/2011, 2011/2012 in 2012/2013 (Strel 2013) je bilo ugotovljeno, da je v letih izvajanja programa ZŽS prišlo do pozitivnih sprememb pri učencih, ki so obiskovali ZŽS. Pozitivne spremembe so bile ugotovljene na osnovi številnih dejavnikov, kot so: gibalne zmogljivosti, telesne značilnosti, vključenosti v športni program, učinkov športa na osebnostni razvoj in na zdravje (Strel 2013).

Ravnatelji anketiranih šol so med razlogi, zakaj ne izvajajo programa ZŽS, podali naslednje razloge⁷: na razpisu za program ZŽS, kamor so se prijavili, niso bili izbrani zaradi različnih vzrokov (ta razlog je navedlo 9 ravnateljev); ZŽS so izvajali 3 leta, sedaj pa ga ne izvajajo več, saj so imeli z izvajalcem programa negativno izkušnjo; na eni šoli so imeli težave z organizacijo programa (urniki, razpoložljivost telovadnice ipd.). Navedli so, da se jim v program ZŽS ni zdelo smiselno vključiti, saj menijo, da je že drugih dejavnosti dovolj na šoli. Na eni šoli programa ZŽS ne izvajajo zaradi nezmožnosti sofinanciranja zaposlitve strokovnega delavca. Omenili so tudi, da pri programu ZŽS upada obisk skozi leto zaradi preobremenjenosti učencev. Ravnatelj manjše šole je napisal, da imajo premajhno število učencev in zato ne morejo niti kandidirati na program ZŽS. Med odgovori so navedli tudi, da programa ZŽS ne izvajajo, ker niso uspeli dobiti primernega izvajalca (strokovnega delavca).

Športni program Zlati sonček (slika 6. 5 in preglednica 6. 1) se po regijah izvaja precej v podobnem obsegu kot športni program Krpan. Nekateri ravnatelji tistih osnovnih šol, kjer športnega programa Zlati sonček in Krpan ne izvajajo, so v anketi navedli naslednje razloge za neizvajanje⁸:

- program Zlati sonček smo izvajali, pa ga zaradi organizacijskih težav ne izvajamo več,
- spodbujanje otrok k športu z diplomami in medaljami se mi ne zdi pravilno (pri športnem programu Zlati sonček in Krpan učenci namreč dobijo ob koncu šolskega leta za uspešno opravljene vse naloge v programu diplomo oziroma medaljo),
- športnega programa Krpan ne izvajamo, ker je po mnenju športnih pedagogov zastarel.

Športni program Hura, prosti čas (slika 6. 5 in preglednica 6. 1) izvajajo le v šestih regijah Slovenije, pa še to v zelo majhnem obsegu. Še največ (na štirih osnovnih šolah) program Hura, prosti čas izvajajo v pomurski in podravski regiji, na treh šolah v osrednjeslovenski regiji, na dveh šolah v savinjski regiji in na eni osnovni šoli v primorsko-notranjski in gorenjski regiji. Tudi iz podatkov, povzetih po poročilu Zavoda za šport RS Planica, ki smo jih predstavili v teoretičnem delu naloge (poglavje 4.4.5), je razvidno, da se program na osnovnih šolah izvaja v manjši meri.

⁷ Ravnatelji so podali odgovore odprtega tipa na vprašanje »Prosim navedite razloge, zakaj katerega izmed naštetih športnih programov na vaši šoli ne izvajate?« Športni programi, ki so bili naštet med ponujenimi odgovori: interesne dejavnosti – krožki na področju športa, program Zlati sonček, program Krpan, program Hura, prosti čas, program Šolska športna tekmovanja, program Zdrav življenjski slog in »drugo«.

⁸ Ravnatelji so podali odgovore odprtega tipa na vprašanje »Prosim navedite razloge, zakaj katerega izmed naštetih športnih programov na vaši šoli ne izvajate?« Športni programi, ki so bili naštet med ponujenimi odgovori: interesne dejavnosti – krožki na področju športa, program Zlati sonček, program Krpan, program Hura, prosti čas, program Šolska športna tekmovanja, program Zdrav življenjski slog in drugo.

Ravnatelji so v anketi med razlogi za zelo skopo izvajanje programa Hura, prosti čas v odgovorih podali tudi naslednje razloge za neizvajanje programa⁹:

- programa Hura, prosti čas ne poznam (4 odgovori),
- programa Hura, prosti čas ne izvajamo redno vsako leto (3 odgovori),
- program Hura prosti čas je nadomestil program ZŽS (2 odgovora),
- programa Hura prosti čas ne izvajamo zaradi pomanjkanja ustreznega kadra
- se nismo prijavi na razpis (3 odgovori),
- ne uspemo na razpisu.

⁹ Ravnatelji so podali odgovore odprtega tipa na vprašanje »Prosim navedite razloge, zakaj katerega izmed naštetih športnih programov na vaši šoli ne izvajate?« Športni programi, ki so bili naštet med ponujenimi odgovori: interesne dejavnosti – krožki na področju športa, program Zlati sonček, program Krpan, program Hura, prosti čas, program Šolska športna tekmovanja, program Zdrav življenjski slog in drugo.

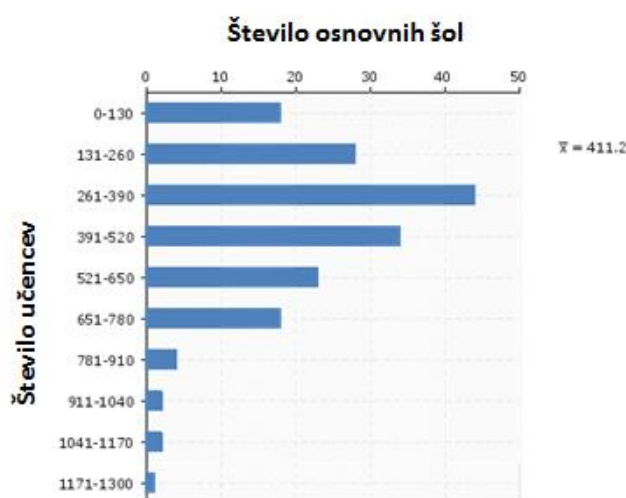
6. 2 Pogoji za izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, v slovenski osnovni šoli

Hipoteza 1: Velikost šole (glede na število učencev) vpliva na število športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.

Za preverjanje hipoteze 1 smo uporabili odgovore na več vprašanj, ki so predstavljeni v nadaljevanju. S Pearsonovim χ^2 testom smo želeli ugotoviti, ali obstajajo zveze med dvema spremenljivkama, ki imata več kategorij. Iskali smo tudi statistično pomembne razlike med aritmetičnimi sredinami več skupin med seboj, kar smo preverili s preizkusom Brown-Forsythe (BF). Statistično pomembne razlike med možnimi pari različnih skupin smo preverili s Post Hoc testom. Ker predpostavka o homogenosti varianc ni bila izpolnjena, smo naredili test Games-Howell.

Najprej smo za potrebe razvrstitve anketiranih osnovnih šol po velikosti (glede na število učencev) analizirali, koliko učencev obiskuje anketirane osnovne šole (slika 6. 7). Povprečno število učencev na anketiranih šolah je 411,2 učencev na šolo. Kot zanimivost navajamo, da na eni izmed šol imajo le 26 učencev, medtem ko največjo osnovno šolo izmed anketiranih obiskuje kar 1.300 otrok.

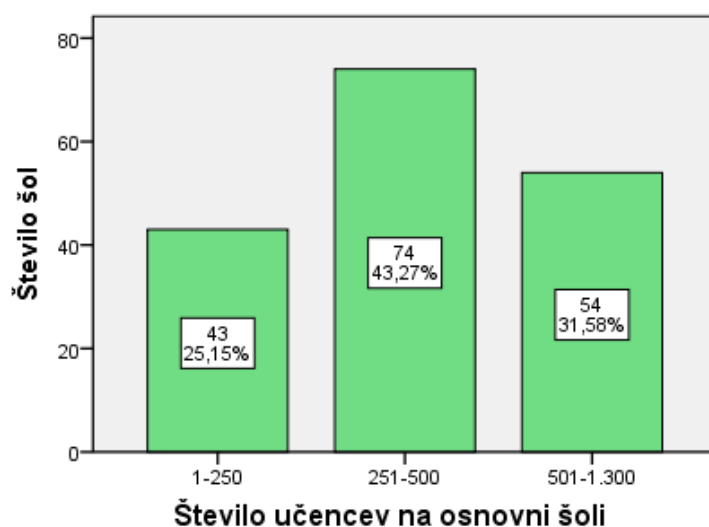
Slika 6. 7: Število učencev na anketiranih osnovnih šolah v Sloveniji (n=171)¹⁰

¹⁰ Ravnateljji so odgovorili na vprašanje »Koliko učencev obiskuje vaša osnovna šola?« Vpisali so število učencev.

Za izračun frekvenc po kategorijah in za izvedbo primerjalne analize smo šole, ki so sodelovale v anketi, razvrstili glede na število učencev na osnovni šoli. Tako smo dobili tri skupine različno velikih šol, kjer prvo skupino predstavljajo šole z manj učenci, in sicer z do 250 učenci, drugo skupino sestavljajo srednje velike šole z 250–500 učenci. Tretjo skupino šol pa predstavljajo tako imenovane velike šole z več kot 500 učenci. Iz spodnjega grafa je razvidna omenjena razporeditev osnovnih šol (slika 6. 8).

Slika 6. 8: Razporeditev števila učencev na anketiranih osnovnih šolah (n=171)

Želeli smo preveriti (preglednica 6. 3), ali obstaja povezava med velikostjo šole (glede na število učencev) in izvajanjem posameznega športnega programa, ki je brezplačen za učence in ki ni del rednega pouka v šoli. Statistična pomembnost χ^2 preizkusa (kjer smo zadovoljili kriterij predpostavk, da je lahko največ 20 % pričakovanih frekvenc manjših od 5) je **pri vseh športnih programih** večja od 0,05, kar dokazuje, da razlike med skupinami niso statistično značilne.

Iz preglednice 6. 3 je razvidno, da se interesne dejavnosti na področju športa izvajajo v vseh anketiranih osnovnih šolah (z izjemo ene) ne glede na velikost. Športni program Zlati sonček se nekoliko pogosteje (92,7 %) izvaja na šolah z manj učenci kot na velikih šolah (77,1 %). Tudi športni program Krpan se pogosteje izvaja na manjših šolah (78 %) kot na srednje velikih (69,6 %) in velikih šolah (60,4 %). Šolskih športnih tekmovanj se udeležuje večina osnovnih šol ne glede na velikost (85,4 % manjših, 81,2 % srednje velikih in 87,5 % šol s 500 ali več učenci). Program ZŽS šole izvajajo v manjši meri (na manjših šolah ga izvajajo v

29,3 %, na srednje velikih v 39,1 % in na večjih šolah program ZŽS izvajajo v 35,4 %). Še manj se izvaja program Hura, prosti čas, ki se na večini šol ne izvaja ne glede na velikost šole. Še najbolj pogosto (v 14,6 %) program izvajajo na šolah z več kot 500 učenci.

Preglednica 6. 3: Športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli glede na velikost šole (glede na število učencev) ter χ^2 test.

Športni programi		Velikost šole glede na število učencev						χ^2
		1 - 250 učencev		251 – 500 učencev		501 – 1.300 učencev		
		NE	DA	NE	DA	NE	DA	
Interesne dejavnosti	f	1	40	0	69	0	48	/
	f %	2,4 %	97,6 %	0 %	100 %	0 %	100 %	
Zlati sonček	f	3	38	11	58	11	37	0,133
	f %	7,3 %	92,7 %	15,9 %	84,1 %	22,9 %	77,1 %	
Krpan	f	9	32	21	48	19	29	0,199
	f %	22,0 %	78,0 %	30,4 %	69,6 %	39,6 %	60,4 %	
Šolska športna tekmovanja	f	6	35	13	56	6	42	0,633
	f %	14,6 %	85,4 %	18,8 %	81,2 %	12,5 %	87,5 %	
Zdrav življenjski slog	f	29	12	42	27	31	17	0,579
	f %	70,7 %	29,3 %	60,9 %	39,1 %	64,6 %	35,4 %	
Hura, prosti čas	f	38	3	64	5	41	7	/
	f %	92,7 %	7,3 %	92,8 %	7,2 %	85,4 %	14,6 %	
Drugo	f	36	5	60	9	44	4	0,720
	f %	87,8 %	12,2 %	87,0 %	13,0 %	91,7 %	8,3 %	
Število šol	f	41		69		48		
	f %	100 %		100 %		100 %		

Na nekaterih šolah (preglednica 6. 3) izvajajo tudi druge športne programe (manjše šole v 12,2 %, srednje velike šole v 13 % in velike šole v 8,3 %), ki so brezplačni in ki niso del rednega pouka, ki niso bili zajeti med ponujenimi odgovori. Ti programi so: rokomet, naučimo Velenje smučati, počitniške aktivnosti v so-organizaciji ZPM (Zveze prijateljev mladine), dodatne ure športa za 1. vzgojno izobraževalno obdobje (VIO), ki ga financira občina; fit projekt, plavalni tečaj od vrta do 4 razreda osnovne šole, neobvezni izbirni predmet šport, plavanje, občinska tekmovanja, popoldanska vadba v organizaciji športnega društva, vsi učenci 3. vzgojno izobraževalnega obdobja so izbrali tudi izbirni predmet iz športa, nadstandardna športna ponudba za učence 1. VIO, program MEPI, nekaj programov različnih društev, namenjenih našim otrokom; planinski krožek, program naučimo se plavati in ples.

Preglednica 6. 4: Izvajanje interesnih dejavnosti na področju športa glede na velikost šole

	Velikost šole	N*	M**	SD***
Interesne dejavnosti na področju športa	1 - 250 učencev	38	4,50	1,956
	251 - 500 učencev	61	7,66	3,596
	501 – 1.300 učencev	38	11,58	5,736
	Skupaj	137	7,87	4,768

BF (2, 69,548) = 28,392, p < 0,001

* N – število šol

** M – aritmetična sredina

*** SD – standardni odklon

Dodatno smo izmed vseh športnih dejavnosti, ki so brezplačne za učence, pod drobnogled vzeli **interesne dejavnosti na področju športa**, ki se namreč na anketiranih osnovnih šolah med vsemi športnimi programi izvajajo v največji meri. V ta namen smo analizirali odgovor na vprašanje v anketi, ki se je nanašal zgolj na interesne dejavnosti¹¹. Preverili smo, ali obstajajo razlike pri izvajanju števila interesnih dejavnosti na področju športa glede na velikost šole (število učencev). Glede na aritmetične sredine (preglednica 6. 4) imajo šole z največ učenci tudi največje število interesnih dejavnosti na področju športa (v povprečju 11,58 %). Šole z najmanj učenci imajo v povprečju manj kot 5 (4,5 %) interesne dejavnosti na področju športa, preostale šole pa slabih 8 (7,66 %). To je potrdil tudi Brown-Forsythe (BF)

¹¹ Ravnateljji so odgovorili na vprašanje »Koliko interesnih dejavnosti na področju športa se izvaja na vaši šoli?«

preizkus, ki je pokazal, da so razlike med različno velikimi šolami po številu učencev in izvajanju števila interesnih dejavnosti na področju športa statistično značilne ($p = 0,000$).

V nadaljevanju smo želeli še ugotoviti, med katerimi skupinami različno velikih šol (glede na število učencev) se pojavljajo statistično značilne razlike glede števila izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa (preglednica 6.5). Izračun je pokazal, da se med vsemi primerjanimi skupinami le-te tudi pojavljajo. Z 0,1 % tveganjem lahko potrdimo, da se pojavljajo razlike v številu izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa med majhnimi in srednje velikimi šolami ter med majhnimi in velikimi šolami ($p = 0,000$). Z 1 % tveganjem pa lahko potrdimo statistično značilne razlike med srednje velikimi in velikimi šolami ($p = 0,001$).

Preglednica 6. 5: Preizkusi Post Hoc med različno velikimi šolami (glede na število učencev) za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa

Skupina 1	Skupina 2	p
Majhna šola (1-250 učencev)	Srednje velika šola (251-500 učencev)	0,000
Majhna šola (1-250 učencev)	Velika šola (501-1.300 učencev)	0,000
Srednje velika šola (251-500 učencev)	Velika šola (501-1.300 učencev)	0,001

Analiza podatkov vseh športnih programov, ki so bili zajeti v raziskavo, ni prikazala statistično značilnih razlik med samim izvajanjem vseh športnih programov in velikostjo šole, zato lahko hipotezo o povezanosti velikosti šole (glede na število učencev) in samim izvajanjem športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, **zavrnamo**.

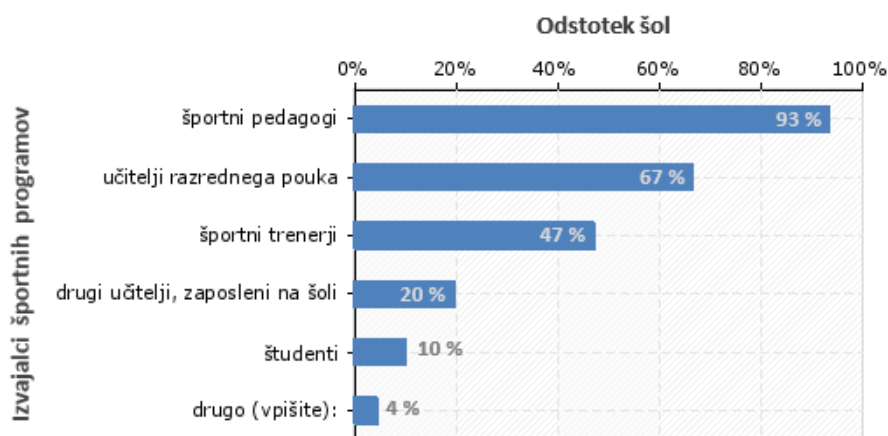
Pri dodatnih statističnih izračunih, ki so bili vezani na vprašanje o številu izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa, pa smo ugotovili, da obstajajo statistično značilne razlike med številom izvajanja športnih interesnih dejavnosti in velikostjo šole (glede na število učencev). Če bi bila hipoteza vezana le na interesne dejavnosti na področju športa, bi jo lahko potrdili.

Hipoteza 2: Primernost kadra omogoča številčnejše izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.

Za preverjanje druge hipoteze smo uporabili odgovore na več vprašanj. S Pearsonovim χ^2 testom smo želeli ugotoviti, ali obstajajo zveze med dvema spremenljivkama. Iskali smo tudi statistično pomembne razlike med aritmetičnimi sredinami več skupin med seboj, kar smo preverili s preizkusom Brown-Forsythe (BF). Statistično pomembne razlike med vsemi možnimi pari različnih skupin smo preverili s Post Hoc testom. Ker predpostavka o homogenosti varianc ni bila izpolnjena, smo naredili test Games-Howell.

Najprej nas je zanimalo, kateri strokovni kader izvaja športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v anketiranih osnovnih šolah. Podali smo pet najpogostejših profilov poklicev, ki so usposobljeni za izvajanje športnih programov na osnovni šoli in še postavko »drugi«, v kolikor na kakšni šoli programe izvaja kader, ki ni bil zajet med ponujenimi odgovori.

Slika 6. 9: Izvajalci športnih programov na osnovni šoli (n=138) ¹²

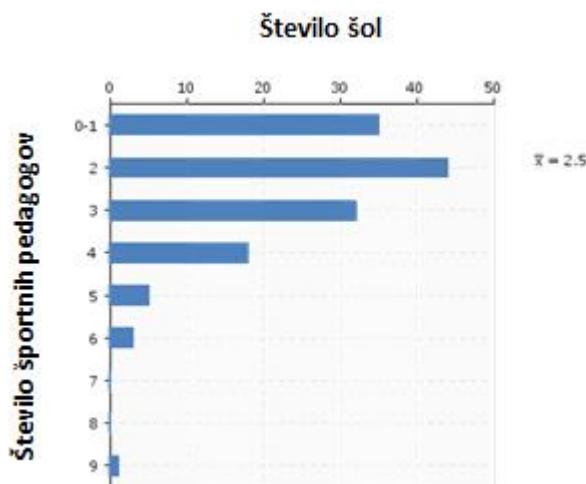
Iz grafa (slika 6. 9) je razvidno, da športne programe v največji meri izvajajo športni pedagogi, in sicer na 129 šolah oziroma v 93 %. V veliki meri jih izvajajo tudi učitelji razrednega pouka, to je na 92 šolah oziroma v 67 %. Športne programe izvajajo tudi športni trenerji, in sicer na 65 šolah oziroma v 47 %, sledijo drugi učitelji, zaposleni na šoli (na 27

¹² Ravnateljji so odgovorili na vprašanje »Kdo izvaja športne programe, ki so brezplačni za učence, na vaši osnovni šoli?« Možnih je bilo več odgovorov.

šolah oziroma v 20 %). Na nekaterih šolah (14 šol oziroma 10 %) športne programe izvajajo študenti, na šestih šolah (4 %) pa pravijo, da jih izvajajo tudi drugi izvajalci, in sicer so pod drugo navedli: volonterji (bivši atleti, odbojkarji, nogometaši ipd.), zunanji mentorji, člani športnih klubov, vodje različnih športnih dejavnosti, zunanji sodelavci in predstavniki lokalnih športnih društev v sodelovanju z učitelji na šoli.

Iz tega lahko povzamemo, da na osnovnih šolah večinoma športne programe izvajajo zaposleni na šoli. Predvsem so to športni pedagogi, ki so glede na izobrazbeni status in strokovno podkovanost tudi sicer najbolj primerni za izvajanje športnih programov v času po pouku in v pouka prostih dneh poleg rednega pouka predmeta šport in rednih delovnih obveznosti v šoli. Tudi učitelji razrednega pouka imajo strokovno podlago za izvajanje športnih programov, in sicer jih izvajajo večinoma v 1. vzgojno izobraževalnem obdobju, to je v 1., 2. in 3. razredu (predvsem program Zlati sonček, ki je namenjen tej populaciji učencev) in v 4. in 5. razredu osnovne šole (predvsem program Krpan, ki je namenjen tej populaciji učencev), saj tudi sicer poučujejo redni pouk v teh razredih.

Slika 6. 10: Število zaposlenih športnih pedagogov (profesorjev športne vzgoje) na osnovni šoli (n=132)¹³

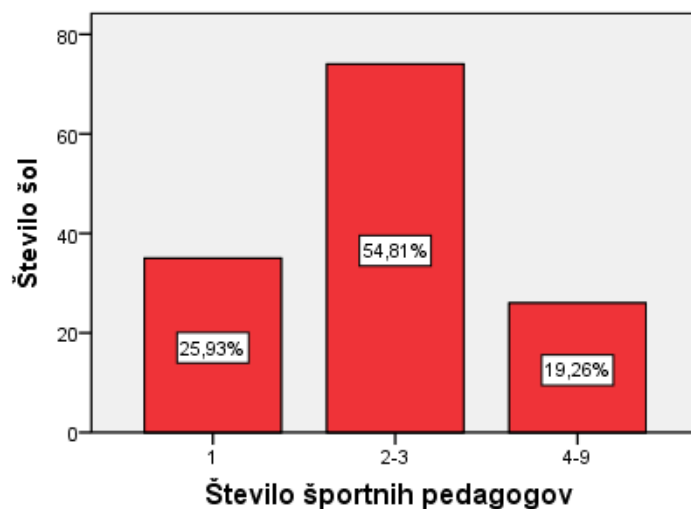
Zanimalo nas je tudi, koliko športnih pedagogov je zaposlenih na osnovnih šolah (slika 6. 10), katerih ravnateljji so izpolnili anketo. Na največ osnovnih šolah imajo zaposlena 2 (na 44 osnovnih šolah ali v 32 %) ali 3 športne pedagoge (32 osnovnih šol ali 23 %). Na 33 osnovnih šolah (24 %) imajo zaposlenega po enega športnega pedagoga, na 18 osnovnih šolah (13 %)

¹³ Ravnateljji so odgovorili na vprašanje »Koliko športnih pedagogov (profesorjev športne vzgoje) je zaposlenih na vaši osnovni šoli? Vpisali so število športnih pedagogov.

imajo zaposlenih 5 športnih pedagogov. Tri šole (2 %) imajo zaposlenih 6 športnih pedagogov, športnega pedagoga pa nimajo na eni osnovni šoli (1 %), prav tako imajo na eni osnovni šoli zaposlenih kar 9 športnih pedagogov. Srednja vrednost odgovorov znaša v obliki aritmetične sredine 2,5 športnega pedagoga, kar pomeni, da so na večini slovenskih osnovnih šol zaposlena po dva oziroma trije športni pedagogi, povprečno število učencev na anketiranih šolah pa je 411,2 učencev na šolo (slika 6. 11). Iz tega lahko povzamemo, da v povprečju en športni pedagog poučuje 165 učencev na večini anketiranih osnovnih šol.

Za analizo podatkov smo anketirane šole razvrstili glede na število zaposlenih športnih pedagogov, ki jih prikazuje slika 6. 11: v prvo skupino smo uvrstili osnovne šole, kjer imajo zaposlenega po 1 športnega pedagoga, v drugo skupino šole z 2-3 zaposlenimi športnimi pedagogi ter v tretjo skupino šole s 4-9 zaposlenimi športnimi pedagogi.

Slika 6. 11: Število zaposlenih športnih pedagogov na osnovni šoli razdeljenih v tri skupine (n=138)

Iz naslednje preglednice (preglednica 6. 6) je razvidno, da ni večjih razlik glede na število zaposlenih športnih pedagogov in izvajanjem posameznih športnih programov. Še največ razlik med skupinami glede na število zaposlenih športnih pedagogov se pojavlja pri programu Krpan in programu ZŽS. Program Krpan se v največji meri izvaja na šolah z manj zaposlenimi športnimi pedagogi (74,3 %), v najmanjši meri pa na šolah z največ zaposlenimi športnimi pedagogi (65,4 %). V skupini, kjer so zaposleni 2-3 športni pedagogi, se program ZŽS izvaja v največji meri (37,8 %), v skupini, kjer je zaposlenih najmanj športnih

pedagogov, pa se izvaja v najmanjši meri (28,6 %). Da ni statistično pomembnih razlik, smo dokazali tudi s χ^2 preizkusom.

Preglednica 6. 6: Športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli glede na število zaposlenih športnih pedagogov ter χ^2 test

Športni programi		Število zaposlenih športnih pedagogov na šoli						χ^2
		1 šp. pedagog		2-3 šp. pedagogi		4-9 šp. pedagogov		
		NE	DA	NE	DA	NE	DA	
Interesne dejavnosti	f	0	35	1	73	0	26	/
	f %	0 %	100 %	1,4 %	98,6 %	0 %	100 %	
Zlati sonček	f	3	32	13	61	4	22	0,465
	f %	8,6 %	91,4 %	17,6 %	82,4 %	15,4 %	84,6 %	
Krpan	f	9	26	23	51	9	17	0,742
	f %	25,7 %	74,3 %	31,1 %	68,9 %	34,6 %	65,4 %	
Šolska športna tekmovanja	f	4	31	12	62	4	22	0,803
	f %	11,4 %	88,6 %	16,2 %	83,8 %	15,4 %	84,6 %	
Zdrav življenjski slog	f	25	10	46	28	17	9	0,638
	f %	71,4 %	28,6 %	62,2 %	37,8 %	65,4 %	34,6 %	
Hura, prosti čas	f	31	4	68	6	24	2	/
	f %	88,6 %	11,4 %	91,9 %	8,1 %	92,3 %	7,7 %	
Drugo	f	30	5	65	9	23	3	/
	f %	85,7 %	14,3 %	87,8 %	12,2 %	88,5 %	11,5 %	
Število šol	f	35		74		26		
	f %	100 %		100 %		100 %		

Na anketiranih osnovnih šolah se izmed vseh športnih dejavnosti najpogosteje izvajajo interesne dejavnosti na področju športa. Želeli smo dodatno raziskati povezavo med številom izvajanja interesnih dejavnosti glede na število zaposlenih športnih pedagogov na šoli. Iz preglednice 6. 7 je razvidno, da aritmetične sredine števila interesnih dejavnosti na področju športa strmo rastejo sorazmerno s številom zaposlenih športnih pedagogov na šoli. Brown-Forsythe preizkus (BF) je pokazal, da lahko z 0,1 % tveganjem potrdimo, da so razlike med različnim številom zaposlenih športnih pedagogov na šoli in izvajanju števila interesnih dejavnosti na področju športa statistično pomembne ($p = 0,000$). To pomeni, da se na šolah z več zaposlenimi športnimi pedagogi izvaja več interesnih dejavnosti na področju športa.

Preglednica 6. 7: Mere opisne statistike za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa glede na število zaposlenih športnih pedagogov na šoli.

	Število zaposlenih športnih pedagogov	N*	M**	SD***
Interesne dejavnosti na področju športa	1 športni pedagog	35	4,94	2,765
	2-3 športni pedagogi	74	7,78	4,021
	4-9 športnih pedagogov	26	11,81	6,086
	Skupaj	135	7,82	4,786

BF (2, 49,086) = 16,402, $p < 0,001$

* N – število šol

** M – aritmetična sredina

*** SD – standardni odklon

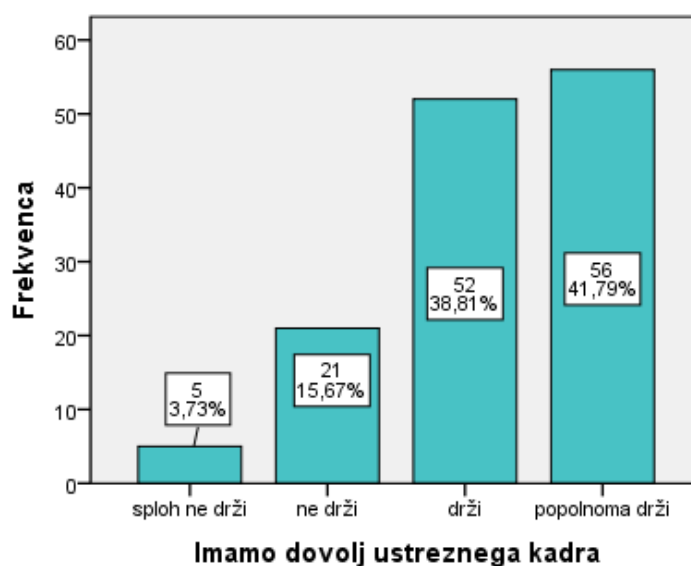
V nadaljevanju smo želeli še ugotoviti, med katerimi skupinami glede na število zaposlenih športnih pedagogov na šoli se pojavljajo statistično značilne razlike glede števila izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa (preglednica 6. 8). Izračun je pokazal, da se med vsemi primerjanimi skupinami le-te tudi pojavljajo. Z 0,1 % tveganjem lahko potrdimo, da se pojavljajo razlike v številu izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa med šolami z 1 zaposlenim športnim pedagogom in 2-3 športnimi pedagogi ter med šolami z 1 zaposlenim športnim pedagogom in šolami s 4-9 športnimi pedagogi ($p = 0,000$). S 5 % tveganjem pa lahko potrdimo statistično značilne razlike med šolami z 2-3 zaposlenimi športnimi pedagogi in 4-9 športnimi pedagogi ($p = 0,010$).

Preglednica 6. 8: Preizkusi Post Hoc med različnimi skupinami glede na število zaposlenih športnih pedagogov na šoli za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa.

Skupina 1	Skupina 2	p
1 športni pedagog	2-3 športni pedagogi	0,000
1 športni pedagog	4-9 športnih pedagogov	0,000
2-3 športni pedagogi	4-9 športnih pedagogov	0,010

Ravnatelji so na štiristopenjski lestvici ocenjevali tudi, v kolikšni meri se strinjajo, da imajo na šoli dovolj ustreznega kadra (slika 6. 12). Pri tem je ocena »sploh ne drži« (1) pomenila najmanjšo stopnjo strinjanja, sledila je ocena »ne drži«, nato ocena »drži«, ocena »popolnoma drži« (4) pa je pomenila največjo stopnjo strinjanja z zgornjo trditvijo.

Slika 6. 12: Ustreznost kadra na osnovni šoli (n=134)¹⁴

Iz grafa (slika 6. 12) lahko tako razberemo, da je na osnovnih šolah dovolj ustreznega kadra za izvajanje športnih programov na šoli. Več kot 80 % ravnateljev (108) je namreč navedlo tako. Najmanj ravnateljev (3,73 % oziroma 5) pa se jih je odločilo za odgovor, ki kaže, da nimajo na razpolago dovolj ustreznega kadra. Tudi srednja vrednost odgovorov je visoka in znaša v obliki aritmetične sredine 3,19, pri čemer ocena »sploh ne drži« pomeni najmanjšo stopnjo strinjanja (1), ocena »popolnoma drži« pa največjo stopnjo strinjanja (4).

¹⁴ Ravnatelji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Imamo dovolj ustreznega kadra za izvajanje športnih programov na šoli«.

Ravnatelji so v vprašalniku odgovarjali tudi na štiri odprta vprašanja o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence na osnovni šoli. Iz vseh podanih odgovorov smo v spodnjo SWOT analizo (preglednica 6. 9) vključili povzete odgovore ravnateljev, ki se nanašajo na primernost kadra za izvajanje športnih programov. Preostali odgovori ravnateljev odprtega tipa o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih so podani v prilogi B.

Preglednica 6. 9: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na mnenje glede primernosti kadra za izvajanje športnih programov. ¹⁵

	Pozitivno	Negativno
NOTRANJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - da jih izvajajo strokovno usposobljeni učitelji (4) - strokovno in kakovostno vodenje športnih programov (2) - če izvajajo učitelji, zaposleni na šoli, je izvajanje z organizacijskega vidika lažje - dodatne možnosti zaposlovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - preobremenjenost kadra (2) - izvajanje zunanjih mentorjev (2) - učitelji šole niso močno specializirani za delo na določenem področju športa (2) - premalo zainteresirani učitelji zaradi preslabega plačila (2) - nedosledno in nestrokovno izvajanje programov (2) - problem z motivacijo pri mentorju, vaditelju ali trenerju (2) - dodatno delo učiteljev (4)
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - poučevanje učiteljev na njihovih močnih področjih - če so izpolnjeni kadrovske pogoji, je priložnosti veliko (2) - če bi imeli dva športna pedagoga, bi lahko dosegli večjo kvaliteto - razvoj športnega kadra v kasnejšem obdobju učenca - za to, da se v te programe vključi čim več učencev pa je v prvi vrsti zaslužen profesor, pa tudi ravnatelj 	<ul style="list-style-type: none"> - da bi jih izvajali strokovno neusposobljeni izvajalci (6) - preverjanje strokovnosti izvedbe, če si odvisen od zunanjega izvajalca - nedoslednost in neodgovornost izvajalcev (4) - učitelj športa bistveno bolj motivira otroke kot razredni učitelj, ima več znanj na tem področju (2)

¹⁵ Ravnatelji so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa: »Kakšne so po vašem mnenju PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI in NEVARNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na vaši šoli?«

Nekaj ravnateljev (13) je na odprto vprašanje, kjer so navajali različne razloge, zakaj ne izvajajo posameznih športnih programov na šoli, navedlo tudi, da občutijo pomanjkanje kadra. Posledično izvajajo le tiste športne programe, ki jih lahko kadrovske pokrijejo.

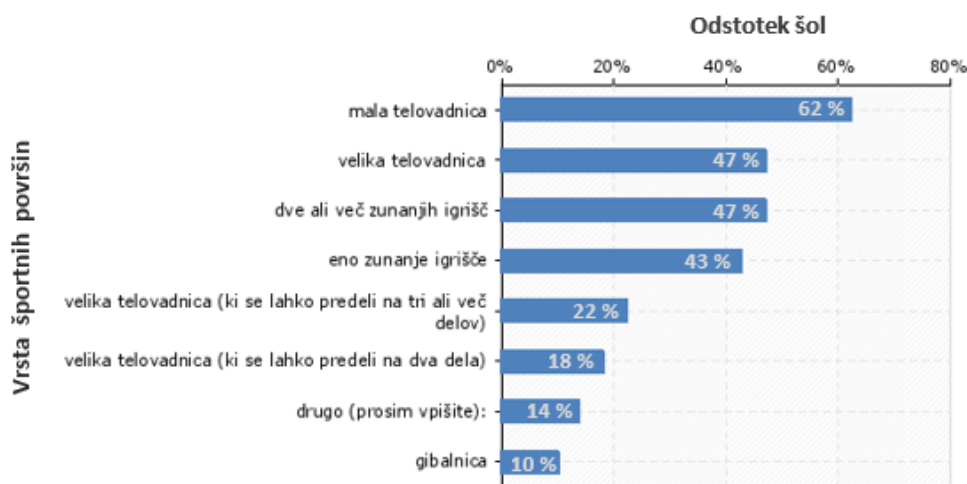
Na podlagi analize pridobljenih podatkov in glede na odgovore ravnateljev lahko hipotezo 2, ki pravi, da primernost kadra omogoča številčnejše izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, **potrdimo**. Uspeli smo namreč dokazati, da je pomembno, kdo in kako izvaja športne programe in da se posledično športni programi številčnejše izvajajo na šolah z bolj primernim kadrom. Tudi pri podrobnejši analizi, ki je bila vezana na vprašanje o številu izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa, smo ugotovili statistično značilne razlike med številom izvajanja interesnih dejavnosti glede na število zaposlenega primernega kadra na šoli (športnih pedagogov). Na osnovnih šolah z več zaposlenimi športnimi pedagogi poteka več športnih interesnih dejavnosti.

Tudi iz raziskave (Rakar in drugi 2010) lahko razberemo, da glede na vrsto izvajalca interesnih dejavnosti, ki jih otrok obiskuje, v osnovni šoli skoraj polovico interesnih dejavnosti izvajajo zaposleni na šoli (49,2 %), sledijo jim nevladne organizacije (35,4 %), komercialne organizacije (13,3 %) in nato drugi. Iz omenjene raziskave je razvidno tudi, da se med vrsto izvajalcev interesnih dejavnosti in tipom kraja bivanja ter med vrsto izvajalcev interesnih dejavnosti in velikostjo naselja kaže statistično značilna povezava. Šole in vrtci so v večji meri izvajalci interesnih dejavnosti predvsem na podeželju, v manjših krajih in primestnem okolju, z velikostjo kraja pa njihov delež med izvajalci storitev upada, zato v večjih mestih (predvsem v Ljubljani in Mariboru) to pomanjkanje zapolnjujejo predvsem nevladne organizacije in tudi komercialni ponudniki.

Hipoteza 3: Razpoložljivost in ustrezni prostori so pogoj za pogostejše izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.

Za preverjanje te hipoteze smo najprej preverili, v kolikšni meri razpolagajo s posameznimi športnimi površinami na osnovnih šolah (slika 6. 13). Ravnatelji so izbirali med več ponujenimi odgovori. Ugotovili smo, da imajo na večini osnovnih šol več kot eno športno površino. Iz grafa natančneje razberemo, da je na največ osnovnih šolah - 62 % (86 šol) na razpolago mala telovadnica. Na 47 % šol (65) imajo na razpolago veliko telovadnico. Prav tako imajo na 47 % šol (65) dve ali več zunanjih igrišč. Eno zunanje igrišče ima 43 % osnovnih šol (59). 22 % osnovnih šol (31) razpolaga z veliko telovadnico, ki se lahko predeli na tri ali več delov. Telovadnico, ki se lahko predeli na dva dela, ima na razpolago 18 % osnovnih šol (25), gibalnico pa 10 % (14) osnovnih šol. Nekaj respondentov (14 % osnovnih šol ali 19) je na vprašanje o razpoložljivosti športnih površin med ponujenimi odgovori izbralo odgovor »drugo«, pod katerim so navedli naslednje odgovore: telovadnica v prizidku, fitness, atletski stadion, otroško igrišče, trim kabinet, mala plesna dvorana, na podružnični šoli večnamenska dvorana in plezalna stena, večnamenska dvorana, zasilno zunanje igrišče, kulturna dvorana v kraju, ki nadomešča telovadnico; igrišče z umetno travo, naravoslovna učilnica (učilnica na prostem), mala telovadnica na podružnični šoli, bazen, večja učilnica za šport do 25 učencev, srednja telovadnica.

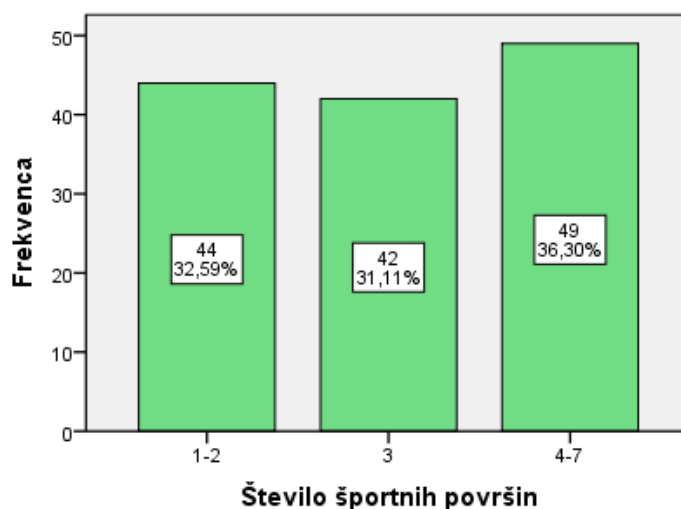
Slika 6. 13: Vrsta športnih površin na osnovnih šolah (n=138)¹⁶

¹⁶ Ravnatelji so odgovorili na vprašanje »S katerimi površinami razpolagate na vaši šoli?« Možnih je bilo več odgovorov.

Za izračun frekvenc po kategorijah smo glede na število športnih površin, s katerimi razpolagajo osnovne šole, oblikovali 3 skupine šol, na podlagi katerih smo lahko izvedli primerjalne analize (slika 6. 14). Te so: osnovne šole, ki imajo 1 do 2 športni površini, osnovne šole s 3 športnimi površinami in osnovne šole s 4-7 razpoložljivimi športnimi površinami. Iz spodnjega grafa je razvidno, da so v našem primeru vse omenjene skupine precej enakovredno zastopane.

Slika 6. 14: Število športnih površin razdeljenih v tri skupine (n=135)

V preglednici 6. 10 je razvidno, da se športni program Zlati sonček zelo pogosto izvaja na šolah z 1-2 športnima površinama (88,6 %), nekoliko manj pa na šolah, ki razpolagajo s 4-7 športnimi površinami (79,6 %). Podobno je pri športnem programu Krpan, ki se le na šolah z več razpoložljivimi športnimi površinami izvaja nekoliko v manjši meri (63,3 %) kot na preostalih dveh (72,7 % in 73,8 %). Šolskih športnih tekmovanj se udeležuje večina anketiranih osnovnih šol ne glede na število razpoložljivih in ustreznih športnih površin, in sicer šole z 1-2 športnima površinama se udeležujejo v 84,1 %, šole s tremi športnimi površinami v 83,3 %, šole s 4-7 športnimi površinami pa se šolskih športnih tekmovanj udeležujejo v 87,8 %, je pa nekoliko večja razlika pri programu ZŽS, ki ga izvajajo v veliko večji meri na šolah z več razpoložljivimi in ustreznimi športnimi površinami (40,8 %) kot na šolah z 1-2 razpoložljivima in ustreznima športnima površinama (27,3 %). Podobno je tudi glede izvajanja programa Hura, prosti čas – na šolah z manj razpoložljivimi in ustreznimi športnimi površinami se izvaja le v 4,5 %, na šolah s tremi razpoložljivimi in ustreznimi športnimi površinami v 9,5 %. Še največ se izvaja na šolah, ki razpolagajo s 4-7 športnimi površinami (12,2 %). Druge športne programe, ki so brezplačni in ki niso del rednega pouka

in ki niso bili zajeti med ponujenimi odgovori, izvajajo na šolah z manj razpoložljivimi in ustreznimi športnimi površinami v 9,1 %, v preostalih dveh skupinah šol se drugi športni programi izvajajo v enaki meri (14,3 %).

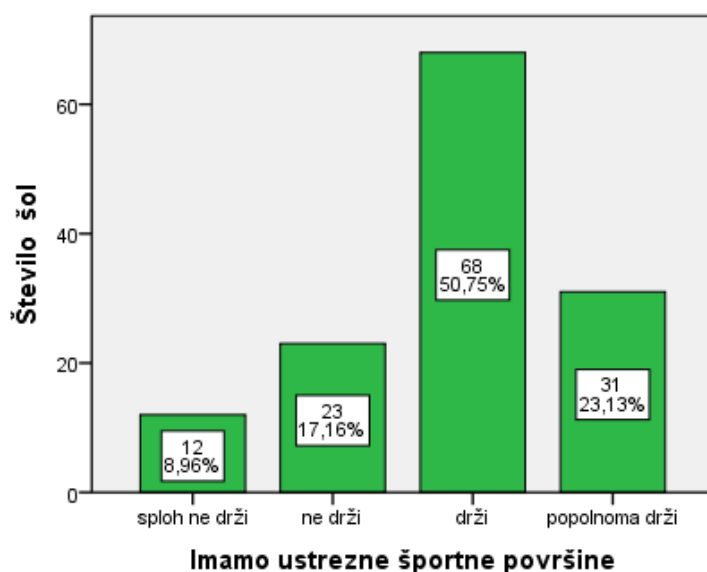
Preglednica 6. 10: Športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli glede na število razpoložljivih in ustreznih športnih površin ter χ^2 test

Športni programi		Število razpoložljivih in ustreznih športnih površin						χ^2
		1-2 športni površini		3 športne površine		4-7 športnih površin		
		NE	DA	NE	DA	NE	DA	
Interesne dejavnosti	f	0	44	1	41	0	49	/
	f %	0 %	100 %	2,4 %	97,6 %	0 %	100 %	
Zlati sonček	f	5	39	5	37	10	39	0,384
	f %	11,4 %	88,6 %	11,9 %	88,1 %	20,4 %	79,6 %	
Krpan	f	12	32	11	31	18	31	0,476
	f %	27,3 %	72,7 %	26,2 %	73,8 %	36,7 %	63,3 %	
Šolska športna tekmovanja	f	7	37	7	35	6	43	0,814
	f %	15,9 %	84,1 %	16,7 %	83,3 %	12,2 %	87,8 %	
Zdrav življenjski slog	f	32	12	27	15	29	20	0,388
	f %	72,7 %	27,3 %	64,3 %	35,7 %	59,2 %	40,8 %	
Hura, prosti čas	f	42	2	38	4	43	6	/
	f %	95,5 %	4,5 %	90,5 %	9,5 %	87,8 %	12,2 %	
Drugo	f	40	4	36	6	42	7	0,695
	f %	90,9 %	9,1 %	85,7 %	14,3 %	85,7 %	14,3 %	
Število šol	f	44		42		49		
	f %	100 %		100 %		100 %		

Preverili smo tudi, ali obstaja povezava med šolami z različnim številom razpoložljivih športnih površin in izvajanjem posameznega športnega programa, ki je brezplačen za učence in ki ni del rednega pouka v osnovni šoli. S Pearsonovim χ^2 preizkusom smo ugotovili, da ni statistično značilnih razlik med številom športnih površin in izvajanjem programa (preglednica 6. 10).

Ravnatelji so na štiristopenjski lestvici ocenjevali trditev, ali imajo na njihovi osnovni šoli ustrezne športne površine (slika 6. 15). Srednja vrednost odgovorov znaša v obliki aritmetične sredine 2,88, pri čemer ocena »sploh ne drži« pomeni najmanjšo stopnjo strinjanja (1), ocena »popolnoma drži« pa največjo stopnjo strinjanja (4). Iz grafikona je razvidno, da imajo na 31 osnovnih šolah (23,13 %) povsem zadosti ustreznih športnih površin, na 68 osnovnih šolah (50,75 %) pa prav tako dovolj. Na 23 osnovnih šolah (17,16 %) nimajo zadosti ustreznih športnih površin, na 12 osnovnih šolah (8,96 %) pa jim športnih površin primanjkuje.

Slika 6. 15: Ustreznost športnih površin (n=134) ¹⁷

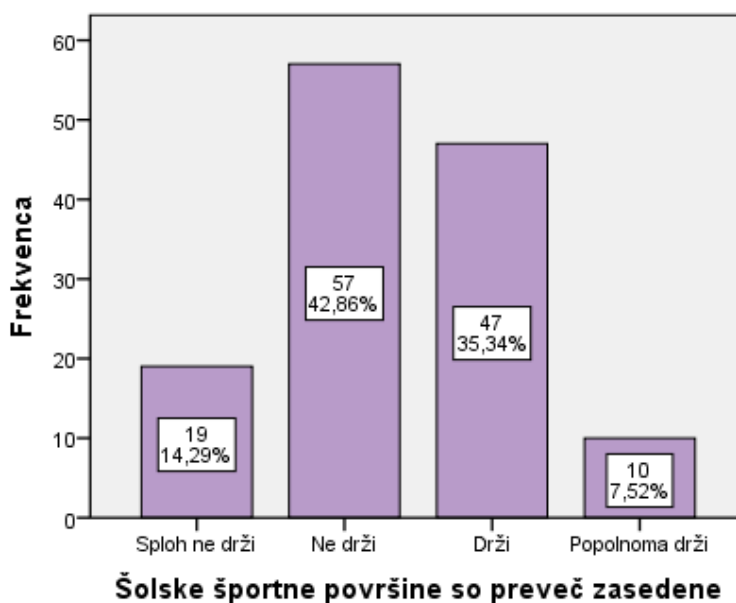

Ovrednotili smo tudi zasedenost športnih površin, s katerimi razpolagajo na njihovi osnovni šoli (slika 6. 16). Pri tem je ocena »sploh ne drži« pomenila najmanjšo stopnjo strinjanja (1), ocena »popolnoma drži« pa največjo stopnjo strinjanja (4) z zgornjo trditvijo. Srednja vrednost odgovorov znaša v obliki aritmetične sredine 2,36. Iz zgornjega grafikona je tako razvidno, da na 19 osnovnih šolah (14,29 %) sploh nimajo zasedenih šolskih športnih površin.

¹⁷ Ravnatelji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Imamo ustrezne športne površine«.

Največ (57) osnovnih šol (42,68 %) športnih površin nima preveč zasedenih. Na 47 osnovnih šolah (35,43 %) imajo precej veliko zasedenost športnih prostorov, na 10 osnovnih šolah (7,52 %) pa imajo zelo zasedene šolske športne površine (z rednim poukom, oddajanjem površin zunanjim izvajalcem itd.).

Slika 6. 16: Zasedenost šolskih športnih površin (n=133)¹⁸

Izmed vseh športnih dejavnosti, ki so brezplačne za učence, smo vzeli pod drobnogled interesne dejavnosti na področju športa, saj na anketiranih osnovnih šolah izmed vseh športnih dejavnosti najpogosteje izvajajo interesne dejavnosti na področju športa. Preverili smo, ali obstajajo razlike pri izvajanju števila interesnih dejavnosti na področju športa glede na število športnih površin. Iz preglednice 6. 11 je razvidno, da imajo šole z 1-2 športnima površinama v povprečju precej manj interesnih dejavnosti na področju športa (5,64 %), kot šole s tremi športnimi površinami (8,88 %) oziroma šole s 4 in več športnimi površinami (prav tako 8,88 %). Pri obeh skupinah šol z več kot dvema športnima površinama je zanimivo, da je aritmetična sredina števila športnih interesnih dejavnosti popolnoma enaka. Brown-Forsythe (BF) preizkus je pokazal, da lahko z 1 % tveganjem potrdimo, da obstajajo razlike med šolami z različnim številom športnih površin glede števila izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa ($p = 0,001$).

¹⁸ Ravnateljji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Šolske športne površine so preveč zasedene (z rednim poukom, oddajanjem površin zunanjim izvajalcem itd.)«.

Preglednica 6. 11: Mere opisne statistike za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa glede na število športnih površin

	Število športnih površin	N*	M**	SD***
Interesne dejavnosti na področju športa	1-2 športni površini	44	5,64	3,321
	3 športne površine	42	8,88	6,045
	4-7 športnih površin	49	8,88	4,045
	Skupaj	135	7,82	4,786

BF (2, 97,420) = 7,248, p < 0,01

* N – število šol

** M – aritmetična sredina

*** SD – standardni odklon

V nadaljevanju smo želeli še ugotoviti, med katerimi skupinami števila športnih površin glede na število izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa, se pojavljajo statistično značilne razlike (preglednica 6. 12). Z 1 % tveganjem lahko potrdimo, da obstajajo statistično pomembne razlike med skupino šol z najmanj športnimi površinami in skupino šol s tremi športnimi površinami ($p = 0,009$). Prav tako obstajajo razlike med skupino šol z 1-2 športnima površinama in skupino šol s 4-7 športnimi površinami v izvajanju športnih interesnih dejavnosti. To lahko potrdimo z 0,1 % tveganjem ($p = 0,000$). Med skupino šol s tremi športnimi površinami in skupino šol s 4-7 športnimi površinami v izvajanju interesnih dejavnosti ni razlik ($p = 1,000$).

Preglednica 6. 12: Preizkusi Post Hoc med različnimi skupinami šol glede na število uporabnih športnih površin za spremenljivko interesne dejavnosti na področju športa

Skupina 1	Skupina 2	p
1-2 športni površini	3 športne površine	0,009
1-2 športni površini	4-7 športnih površin	0,000
3 športne površine	4-7 športnih površin	1,000

Nekaj ravnateljev (10) je na odprto vprašanje, kjer so navajali različne razloge, zakaj ne izvajajo posameznih športnih programov na šoli, med drugim navedlo, da nimajo razpoložljivih športnih prostorov na njihovi šoli. Šest ravnateljev pa je navedlo, da so njihovi športni prostori na šoli prezasedeni. Prav tako je zanimivo, da sta dva ravnatelja navedla, da

so športne površine zasedene tudi za izvajanje športnih programov MOL (Mestne občine Ljubljana).

Ravnatelji so v vprašalniku odgovarjali tudi na štiri odprta vprašanja o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence na osnovni šoli. Iz vseh podanih odgovorov smo v spodnjo SWOT analizo (preglednica 6.13) vključili povzete odgovore ravnateljev, ki se nanašajo na razpoložljivost in ustreznost prostorov.

Med prednostmi so izpostavili, da ustrezni prostori povečujejo varnost, prav tako ravnatelji vidijo prednost v tem, da so ustrezni prostori locirani v šoli, kar olajša staršem vožnjo otrok po pouku na dejavnosti. Nadalje kot prednost navajajo maksimalno izkoriščenost kapacitet.

Izmed slabosti so nekateri ravnatelji pojasnili, da razpolagajo z neustreznimi in pomanjkljivimi športnimi površinami, da imajo premalo športnih rekvizitov, da imajo prezasedene prostore in težko usklajujejo vse aktivnosti.

Pri nevarnostih so izpostavili, da nimajo ustreznih prostorov, športno površino jim glede na dane pogoje predstavljajo asfaltne površine in parkirišča, kar je lahko velika prometna nevarnost. Prav tako navajajo, da nimajo ustreznih finančnih sredstev za izgradnjo novih športnih površin in ker razpolagajo z dotrajanimi prostori in opremo.

Med priložnostmi so ravnatelji navedli, da je naraven teren v okolici šole primerna športna površina. Omenjajo tudi, da je izboljšanje športne infrastrukture priložnost za povečano število uporabnikov. Preostali odgovori ravnateljev odprtega tipa o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih so podani v prilogi B.

Preglednica 6. 13: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na mnenje glede razpoložljivosti in ustreznosti prostorov¹⁹

	Pozitivno	Negativno
NOTRANJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - ustrezni prostori, večja varnost - bližina lokacije, staršem ni potrebno voziti otrok posebej (2) - da se programi večinoma izvajajo v času bivanja učencev v šoli - prostorske kapacitete so maksimalno izkoriščene - prilagajanje terminov izvajanja razpoložljivosti prostorov - urejene športne površine 	<ul style="list-style-type: none"> - imamo neustrezne in pomanjkljive športne površine glede na število učencev, ki so na šoli (3) - premalo različnih rekvizitov - težko je uskladiti vse ponudbe (časovno in prostorsko), - neprimerni prostori za izvajanje – premajhni, - prezasedeni prostori z rednimi urami športa (2)
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - naravno okolje v okolici šole, teren, ki ponuja možnosti drugačnega gibanja - če so prostorski pogoji, je priložnosti veliko (3) - izboljšanje športne infrastrukture na podlagi povečanega števila uporabnikov - delo v varnem okolju 	<ul style="list-style-type: none"> - nevarnost je hkrati tudi izziv: tek na asfaltnih površinah in po parkiriščih, čez drn in strn je včasih velika prometna nevarnost, hkrati pa priložnost, da kljub razmeram dosegamo dobre rezultate v atletiki - npr. pomanjkljivi prostori – garderobe - nevarnosti vidim predvsem zaradi dotrajanih prostorov in opreme - ni ustreznih finančnih sredstev za izgradnjo večje telovadnice

Glede na vse analizirane podatke za vse športne programe hipotezo 3, ki pravi, da so razpoložljivost in ustreznost prostorov pogoj za pogostejše izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, **zavrnamo**. To pomeni, da se vsi športni programi sorazmerno enako številčno izvajajo tako na šolah z več razpoložljivimi in ustreznimi prostori, kot tudi na šolah z manj razpoložljivimi in ustreznimi

¹⁹ Ravnatelji so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa: Kakšne so po vašem mnenju PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI in NEVARNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na vaši šoli?«

prostori. Smo pa pri dodatnih izračunih, ki so vezani le na interesne dejavnosti na področju športa ugotovili, da obstajajo statistično značilne razlike pri izvajanju števila interesnih dejavnosti na področju športa glede na razpoložljivost in ustreznost prostorov. Raziskava je pokazala, da je pomembno, s koliko ustreznimi in razpoložljivimi športnimi prostori razpolagajo šole in da se posledično športne interesne dejavnosti številčneje izvajajo na šolah z več razpoložljivimi in ustreznimi prostori.

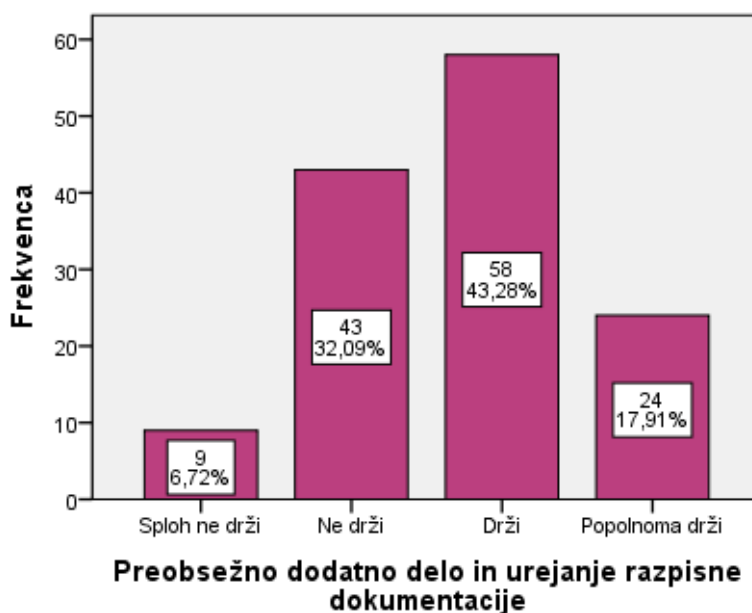
Hipoteza 4: Zahtevno dodatno delo za urejanje razpisne dokumentacije športnih programov zavira odločitve šol za realizacijo različnih športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.

V osnovnih šolah učitelji opravljajo veliko različnih delovnih nalog v okviru njihovih rednih delovnih obveznosti (pouk, priprave na pouk, dnevi dejavnosti, razredništvo, sestanki, konference ipd.), zato smo želeli ugotoviti vključevanje osnovnih šol v različne športne programe, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, glede na obremenjenost učiteljev za redne delovne naloge in za morebitno zahtevno dodatno delo za urejanje razpisne dokumentacije. Poleg tega pa smo za podkrepitev hipoteze uporabili analizo še nekaterih podanih odgovorov, in sicer odgovore o preobremenjenosti učiteljev z rednim pedagoškim delom, mnenja ravnateljev o morebitni nezainteresiranosti učiteljev za dodatna dela. Ravnatelji so tudi podali mnenje glede razpolaganja s finančnimi sredstvi za športne programe zagotovljenih s strani MIZŠ, navedli pa so tudi nekatere druge ovire, ki se pojavljajo ob tem. Za SWOT analizo smo upoštevali še njihove odgovore, ki so jih podali v obliki prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. Značilnosti in razlike zgoraj zapisanih trditev predstavljamo v nadaljevanju.

Nekateri ravnatelji (5) so med razlogi, zaradi katerih športnih programov na šoli ne izvajajo, med drugim navedli, daje birokracija oziroma administracija v zvezi s posameznim športnim programom zahtevna, da je administracije za vodenje športnih programov veliko preveč in da je organizacija programov zahtevna.

S trditvijo, da razpisna dokumentacija za izvajanje športnih programov zahteva preobsežno dodatno delo in urejanje (slika 6. 17), se večina ravnateljev strinja - srednja vrednost odgovorov znaša v obliki aritmetične sredine 2,72 na lestvici od 1 do 4 (kjer 1 pomeni »sploh ne drži«, 4 pa »popolnoma drži«). 58 ravnateljev (43,28 %) se strinja (»drži«) s to trditvijo, 24 ravnateljev oziroma 17,91 % se jih popolnoma strinja (»popolnoma drži«). 32,09 % ravnateljev je navedlo, da trditev »ne drži«, le 9 ravnateljev (6,72 %) pa je navedlo, da trditev »sploh ne drži«. Iz danih rezultatov lahko povzamemo, da preobsežno dodatno delo in urejanje razpisne dokumentacije predstavljata pomemben razlog, ki zavira odločitev šol za izvajanje športnih programov.

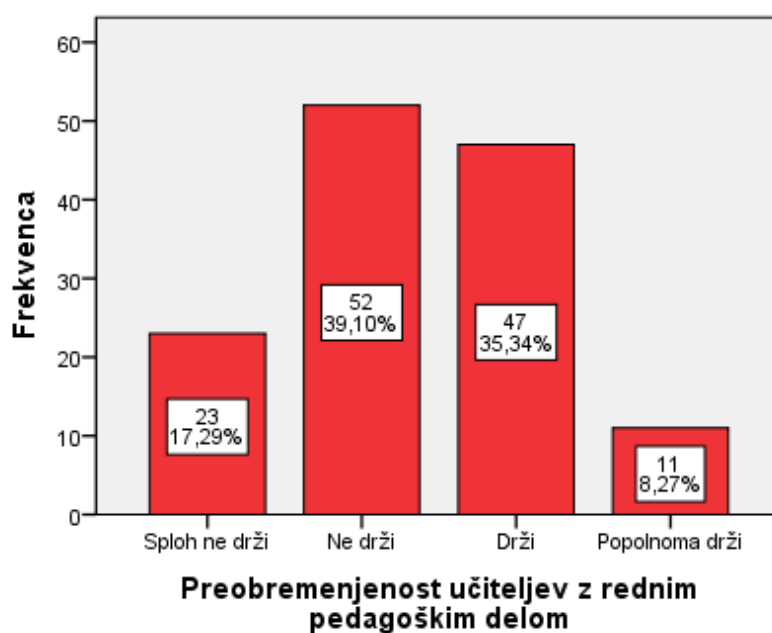
Slika 6. 17: Preobsežno dodatno delo in urejanje razpisne dokumentacije (n=134)²⁰

²⁰ Ravnatelji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Razpisna dokumentacija za izvajanje športnih programov zahteva preobsežno dodatno delo in urejanje«.

Ravnatelji so v anketi podali mnenje tudi o tem, ali so učitelji preobremenjeni že z rednim pedagoškim delom (slika 6. 18). Srednja vrednost odgovorov znaša v obliki aritmetične sredine 2,35 na lestvici od 1 do 4 (kjer 1 pomeni »sploh ne drži«, 4 pa »popolnoma drži«), s standardnim odklonom 0,862, kar pomeni, da so bili odgovori precej razpršeni. Tako 23 ravnateljev (17,29 %) meni, da učitelji sploh niso preobremenjeni, 52 jih meni (39,10 %), da niso preobremenjeni. Precejšnji odstotek vprašanih (35,34 % = 47 ravnateljev) meni, da so učitelji preobremenjeni z rednim pedagoškim delom, medtem ko jih je 11 (8,27 %) navedlo, da so učitelji zelo preobremenjeni. Ravnatelji torej v 58 primerih (43,61 %) menijo, da so učitelji preobremenjeni z rednim pedagoškim delom, kar lahko zavira odločitev šol s preobremenjenim učiteljskim kadrom za realizacijo različnih športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli.

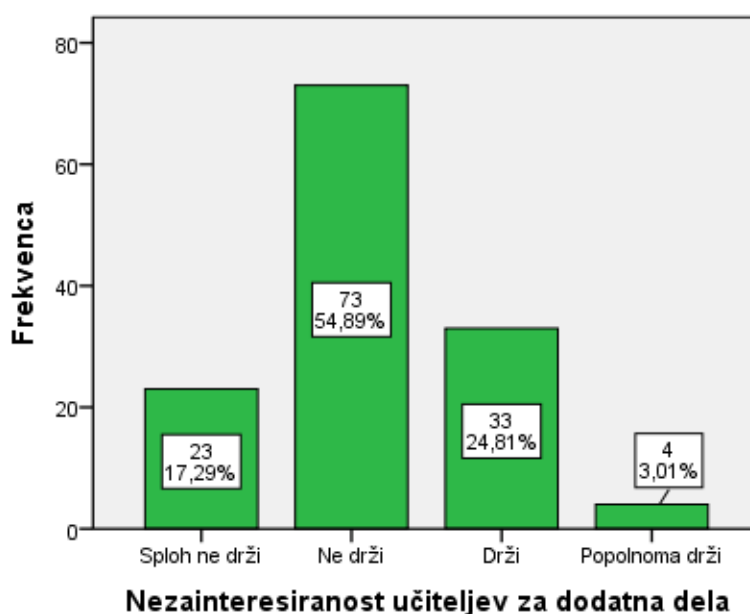
Slika 6. 18: Preobremenjenost učiteljev z rednim pedagoškim delom (n=133).²¹

²¹ Ravnatelji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Učitelji so preobremenjeni z rednim pedagoškim delom«.

Tudi naslednji graf (slika 6. 19) prikazuje enega izmed možnih razlogov za manjše izvajanje športnih programov na nekaterih osnovnih šolah, saj je 33 ravnateljev (24,81 %) navedlo, da so njihovi učitelji nezainteresirani za dodatna dela, štirje (3,01 %) pa menijo da učitelji sploh niso zainteresirani za dodatna dela. Večina (73 ravnateljev = 54,89 %) jih meni, da so učitelji zainteresirani za dodatna dela, medtem ko jih 23 (17,29 %) meni, da so učitelji zelo zainteresirani za dodatna dela. Srednja vrednost odgovorov znaša v obliki aritmetične sredine 2,14 na lestvici od 1 do 4 (kjer 1 pomeni »sploh ne drži«, 4 pa »popolnoma drži«). Iz teh podatkov lahko sklepamo, da se več ravnateljev ne strinja s trditvijo, da so učitelji nezainteresirani za dodatna dela, med katera lahko sodijo tudi brezplačni športni programi.

Slika 6. 19: Nezainteresiranost učiteljev za dodatna dela (n=133)²²

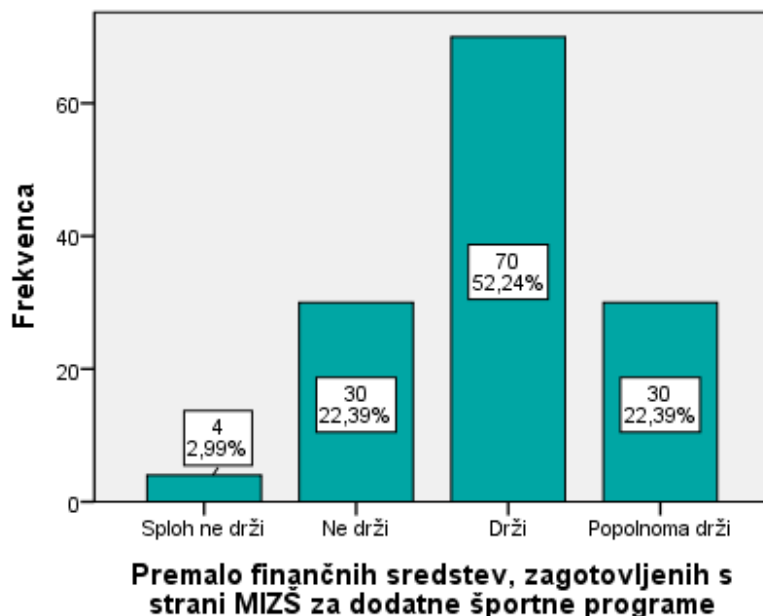

Kot zanimivost navajamo tudi podatke naslednjega grafikona (slika 6. 20), kjer predstavlja pomemben razlog, ki zavira odločitev šol za izvajanje športnih programov, tudi trditev, da je na razpolago premalo finančnih sredstev zagotovljenih s strani MIZŠ za dodatne športne programe. Ravnatelji se v največji meri (70 odgovorov oziroma 52,24 %) precej strinjajo s to trditvijo, medtem ko se jih zelo strinja 22,39 %. V enakem odstotku se prav tako 30 ravnateljev delno ne strinja s to trditvijo in le štirje ravnatelji (2,99 %) menijo, da je na razpolago absolutno dovolj finančnih sredstev. Tudi srednja vrednost odgovorov, ki v obliki aritmetične sredine znaša 2,94 na lestvici od 1 do 4 (kjer 1 pomeni »sploh ne drži«, 4 pa

²² Ravnatelji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Učitelji so nezainteresirani za dodatna dela«.

»popolnoma drži«), nam pove, da je večina ravnateljev mnenja, da je na razpolago premalo finančnih sredstev zagotovljenih s strani MIZŠ za dodatne športne programe.

Slika 6. 20: Premalo finančnih sredstev, zagotovljenih s strani MIZŠ za dodatne športne programe (n=133)²³

V nadaljevanju (preglednica 6. 14) podajamo izbor odgovorov ravnateljev o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih, ki se nanašajo na izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli v povezavi z zahtevnim dodatnim delom za urejanje razpisne dokumentacije, na osnovi katerih smo opravili SWOT analizo. Iz podanih odgovorov je razvidno, da nihče izmed ravnateljev ni omenil morebitnih prednosti in nevarnosti, ki bi se pojavljale pri zahtevnem dodatnem delu in urejanju razpisne dokumentacije. En odgovor je podan pri priložnostih, in sicer v obliki volje učiteljev do dodatnega dela. Nekaj odgovorov je pri slabostih, ki so navedene v tabeli. Iz tega lahko razberemo, da se v nekaterih primerih pojavlja preobremenjenost učiteljev z administrativnimi in drugimi deli. Preostali odgovori ravnateljev odprtega tipa o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih so podani v prilogi B.

²³ Ravnatelji so z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) ovrednotili trditev »Za športne programe je na razpolago premalo finančnih sredstev, zagotovljenih s strani MIZŠ«.

Preglednica 6. 14: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na mnenje glede zahtevnosti dodatnega dela in urejanju razpisne dokumentacije²⁴

	Pozitivno	Negativno
NOTRANJJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
		- premalo zainteresirani učitelji zaradi preobremenitve z administrativnimi in drugimi deli (4x) - premalo zainteresirani učitelji zaradi slabega plačila
ZUNANJJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	- če je volja, je priložnosti dovolj	

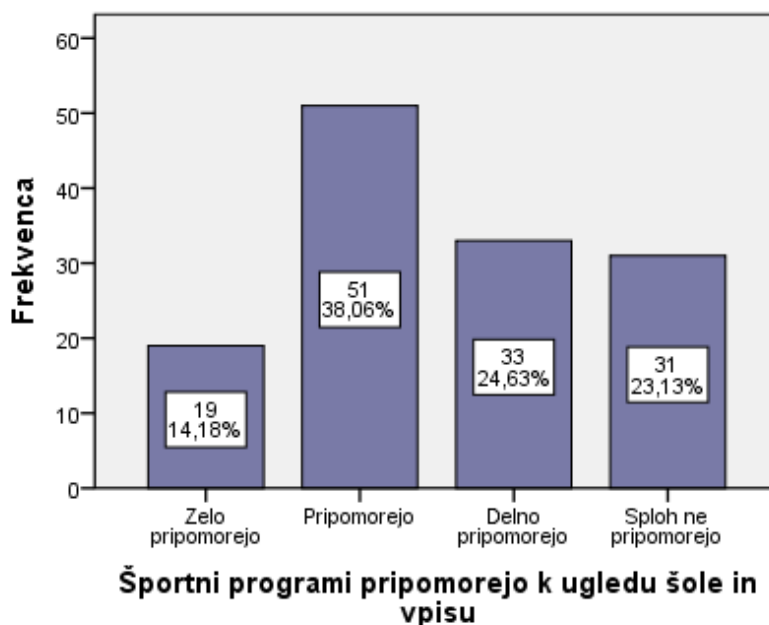
Glede na analizo podatkov in odgovorov ravnateljev (SWOT analiza), predvsem pa glede na rezultate odgovorov o preobsežnem dodatnem delu in urejanju razpisne dokumentacije, kjer se večina ravnateljev strinja, da razpisna dokumentacija za izvajanje športnih programov zahteva preobsežno dodatno delo in urejanje, lahko povzamemo, da vsi ti razlogi v veliki meri zavirajo odločitev šol za realizacijo različnih športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. Zato to hipotezo **potrdimo**.

²⁴ Ravnatelji so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa: »Kakšne so po vašem mnenju PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI in NEVARNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na vaši šoli?«

Hipoteza 5: Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, pripomore k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu.

Iz pridobljenih odgovorov anketnega vprašalnika (slika 6. 21) je razvidno, da največ ravnateljev (51 vprašanih oziroma 38,06 %) meni, da športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, »pripomorejo« k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu učencev na šolo. Popolnoma se je s to trditvijo strinjalo 19 ravnateljev oziroma 14,18 %. Aritmetična sredina sicer znaša 2,57 na lestvici od 1 do 4 (kjer 1 pomeni »zelo pripomorejo«, 4 pa »sploh ne pripomorejo«), kar pomeni da je razpršenost odgovorov skorajda čisto enakomerna na obe strani strinjanja s trditvijo. Tako 33 ravnateljev (24,63 %) meni, da športni programi »delno pripomorejo« k ugledu šole in k večjemu vpisu, medtem ko je 31 ravnateljev (23,13 %) mnenja, da športni programi »sploh ne pripomorejo« k ugledu šole in k večjemu vpisu na njihovo šolo. Če povzamemo skupaj, tako večina ravnateljev (76,87 %) meni, da izvajanje športnih programov pripomore k večjemu ugledu šole.

Slika 6. 21: Vpliv športnih programov na ugled šole in na večji vpis (n=134)²⁵

²⁵ Ravnatelji so odgovorili na vprašanje »Ali menite, da omenjeni športni programi, ki so brezplačni za učence, pripomorejo k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu na vašo šolo?«

V izboru odgovorov ravnateljev o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih, ki se nanašajo na večji ugled in vpis na njihovo šolo (preglednica 6. 15), je za potrebe SWOT analize razvidno, da nihče izmed ravnateljev ni omenil morebitnih slabosti in nevarnosti, ki bi se pojavljale pri temu, da športni programi pripomorejo k ugledu šole in k vpisu. En odgovor je podan pri prednostih, in sicer je navedeno, da si s pomočjo izvajanja športnih programov šola v lokalni skupnosti ustvari reklamo, kar posledično lahko vpliva na večji vpis in ugled njihove šole. Pri priložnostih so izpostavili posledično večjo športno prepoznavnost kraja in priložnosti v obliki odličnih dosežkov za učitelja, učenca in za šolo, kjer se izvajajo športni programi. Preostali odgovori ravnateljev odprtega tipa o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih so podani v prilogi B.

Preglednica 6. 15: SWOT analiza izbranih odgovorov ravnateljev, ki se nanašajo na večji ugled šole in večji vpis na šolo²⁶

	Pozitivno	Negativno
NOTRANJJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
	- reklama v lokalni skupnosti	
ZUNANJJI DEJAVNIK	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	- večja športna prepoznavnost kraja - lahko se izkažeš z odličnimi dosežki tako pedagog, učenec, šola itd.	

Glede na analizo podatkov, prikazanih v grafu (slika 6. 23), in glede na odgovore ravnateljev (SWOT analiza) lahko povzamemo, da izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, pripomore k ugledu šole. Zato to hipotezo **potrdimo**.

²⁶ Ravnatelji so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa: » Kakšne so po vašem mnenju PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI in NEVARNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na vaši šoli?«

7 SKLEPNE UGOTOVITVE

Glavne poudarke sklepnih ugotovitev smo razdelili na tri sklope: na interpretacijo trditvev, izhajajoč iz analize podatkov in posledično dokazovanja hipotez; na razlago odgovorov odprtega tipa ravnateljev o neizvajanju nekaterih športnih programov na njihovi šoli ter nazadnje še na povzetke ugotovitev SWOT analize.

Sklop A: trditve, izhajajoče iz analize podatkov in posledično potrjevanje hipotez, s pomočjo katerih smo si pomagali pri odgovoru na osnovno raziskovalno vprašanje: **Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, v slovenski osnovni šoli izvajajo?**

Pridobljeni podatki v anketnem vprašalniku niso reprezentativni za vse osnovne šole v Sloveniji, so pa eksplorativne narave in so pomembni glede na relativno velik vzorec zajetih osnovnih šol. V raziskavo je bilo namreč vključenih 171 ravnateljev slovenskih osnovnih šol, to je 37,8 % vseh vodstvenih delavcev, kar predstavlja dober vzorec, na osnovi katerega lahko izsledke raziskave uporabimo kot relevantne in uporabne.

Hipoteza 1: iz analize pridobljenih podatkov smo ugotovili, da **velikost šole (glede na število učencev) ne vpliva na izvajanje športnih programov**, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. To pomeni, da se športni programi sorazmerno enako številčno izvajajo tako na šolah z veliko učenci kot tudi na šolah z manj učenci. Smo pa pri dodatnih statističnih izračunih, ki so bili vezani na dodatno vprašanje o številu izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa, ugotovili, da obstajajo statistično značilne razlike med samim številom izvajanja športnih interesnih dejavnosti in velikostjo šole (glede na število učencev). Na večjih šolah (z večjim številom učencev) izvajajo večje število športnih interesnih dejavnosti.

Hipoteza 2: iz analize pridobljenih podatkov smo ugotovili, da **primernost kadra omogoča številčnejše izvajanje športnih programov**, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. Športni programi se pogosteje izvajajo na šolah, kjer imajo zaposlen bolj primeren kader. Pomembno je torej, kdo in kako izvaja športne programe na osnovnih šolah in da je na razpolago primeren kader. Tudi pri podrobnejši analizi števila izvajanja

interesnih dejavnosti na področju športa, smo ugotovili statistično značilne razlike med številom izvajanja interesnih dejavnosti glede na število zaposlenega primernega kadra na šoli (športnih pedagogov). Na osnovnih šolah z več zaposlenimi športnimi pedagogi poteka več športnih interesnih dejavnosti.

Hipoteza 3: iz analize pridobljenih podatkov smo ugotovili, da **razpoložljivi in ustrezni prostori niso pogoj za pogostejše izvajanje športnih programov**, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. To pomeni, da se vsi športni programi sorazmerno enako številčno izvajajo tako na šolah z več razpoložljivimi in ustreznimi prostori kot tudi na šolah z manj razpoložljivimi in ustreznimi prostori. Smo pa pri izračunih za dodatno vprašanje, vezano le na število izvajanja interesnih dejavnosti na področju športa, ugotovili, da obstajajo statistično značilne razlike pri izvajanju interesnih dejavnosti na področju športa glede na razpoložljivost in ustreznost prostorov. Analiza je tako pokazala, da je pomembno, s koliko ustreznimi in razpoložljivimi športnimi prostori razpolagajo šole, saj se športne interesne dejavnosti številčneje izvajajo na šolah z več razpoložljivimi in ustreznimi prostori.

Hipoteza 4: iz analize pridobljenih podatkov smo ugotovili, da **preobsežno dodatno delo in urejanje razpisne dokumentacije za izvajanje športnih programov zavira odločitev šol** za izvajanje različnih športnih programov, ki niso brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. To pomeni, da se zaradi tega na nekaterih osnovnih šolah izvaja manj športnih programov, kot bi se jih, če te ovire ne bi bilo.

Hipoteza 5: iz analize pridobljenih podatkov smo ugotovili, da **izvajanje športnih programov**, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, **pripomore k ugledu šole**. Ugled šole v kraju se posledično lahko odraža z večjim vpisom učencev na šolo (v primeru izbire več šol v šolskem okolišu), zadovoljstvom učencev, ki obiskujejo šolo in njihovih staršev ter ostalih deležnikov, ki so vpeti v proces osnovne šole.

Sklop B: v nadaljevanju navajamo razloge ravnateljev, zaradi katerih nekaterih športnih programov na njihovi šoli ne izvajajo, ki so jih podali kot odgovore odprtega tipa²⁷. Vsi

²⁷ Ravnatelji so podali odgovore odprtega tipa na vprašanje »Prosim navedite razloge, zakaj katerega izmed naštetih športnih programov na vaši šoli ne izvajate?« Športni programi, ki so bili naštet med ponujenimi

odgovori ravnateljev so podani v prilogi B. Med njimi smo tiste odgovore, ki so se nanašali na posamezne hipoteze, upoštevali že pri dokazovanju hipotez, spodaj pa povzemamo odgovore, ki odražajo različne splošne razloge za neizvajanje športnih programov na nekaterih osnovnih šolah:

Nekaj ravnateljev je navedlo, da **nimajo finančnih sredstev** za izvajanje športnih programov oziroma da se ne zagotavljajo sredstva s strani financerja. Zato izvajajo le programe, ki jih lahko finančno pokrijejo. Povzamemo, da na osnovnih šolah, kjer imajo težave s financiranjem, z interesom učiteljev in učencev in na šolah, kjer se pojavljajo različne ovire in težave, športne programe izvajajo v manjši meri, kot bi jih v primeru, da se omenjene težave ne bi pojavljale. Na nekaterih šolah **nimajo pogojev za izvajanje** (prostorskih, kadrovskih in časovnih).

Posamezni ravnatelji so v odgovorih navajali tudi, da **ni interesa s strani učiteljev** oziroma učiteljev športa zaposlenih na njihovi šoli. Navajali so tudi **preobremenjenost učiteljev**. Na nekaterih šolah so ravnatelji ugotavljali, da opažajo **pomanjkljiv interes s strani učencev** zaradi preobremenjenosti le-teh s preštevilnimi obveznostmi (šolskimi in obšolskimi), zato se posledično ne prijavijo na športne dejavnosti. Ravnatelji navajajo tudi, da **učenci presedijo preveč časa pred računalniki** in se posledično udeležujejo premalo športnih dejavnosti na šoli.

Ponekod oviro predstavlja zelo **težko usklajevanje vseh dejavnosti šole in dejavnosti otrok**, bodisi zaradi urnikov, zaradi (ne)razpoložljivosti prostorov, **preveč različnih projektov**, bodisi zaradi prevelike ponudbe različnih dejavnosti v in tudi izven šolskih prostorov (društva in klubi) ter zaradi organiziranega prevoza vozačev domov takoj po rednem pouku. Med razlogi za neizvajanje so ravnatelji navedli tudi **nepoznavanje nekaterih športnih programov**.

Sklop C: v nadaljevanju smo uporabili SWOT analizo, s katero smo si pomagali že pri analizi in interpretaciji podatkov ter potrjevanju posameznih hipotez. Tam smo upoštevali odgovore, ki so se nanašali na posamezne hipoteze, tukaj pa prikazujemo pomembne poudarke odgovorov odprtega tipa ravnateljev o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih, ki

odgovori: interesne dejavnosti – krožki na področju športa, program Zlati sonček, program Krpan, program Hura, prosti čas, program Šolska športna tekmovanja, program Zdrav življenjski slog in drugo.

odražajo različne splošne razloge za (ne)izvajanje športnih programov na osnovnih šolah. Iz odgovorov ravnateljev je razvidno, da so ravnatelji navajali več prednosti in manj slabosti, kot tudi več priložnosti kot nevarnosti. Trditve ravnateljev povzemamo tako, da smo izpostavili najbolj pogoste, ki jih je navedlo več ravnateljev hkrati, kar je označeno v oklepajih ob trditvi. Vsi odgovori ravnateljev so podani v prilogi B.

1. SWOT analiza PREDNOSTI: ravnatelji so med prednostmi izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, v veliki meri (40) poudarili **dostopnost vsem učencem**, ne glede na socialni status njihove družine. Izpostavili so tudi (39) **navajanje učencev na zdrav življenjski slog**, ki ga učenci oblikujejo z obiskovanjem športnih dejavnosti, ter **pridobivanje in razvijanje gibalnih sposobnosti** učencev (39). Med prednostmi so izpostavili tudi **koristno, ustvarjalno, kvalitetno in aktivno preživljanje prostega časa** (20) ter navedli, da se s pomočjo športnih programov krepi **socializacija otrok in mladih** (14). Ob obiskovanju športnih dejavnosti imajo učenci možnost **spoznavati različne športe** (10) ter **razvijajo svoje potenciale** (8). Ravnatelji so izpostavili tudi (14), da je udeležba otrok pri športnih dejavnostih na šoli po pouku **za starše razbremenitev** (prevozi na izvenšolske dejavnosti, čas, finančna sredstva ipd.). Z obiskovanjem športnih dejavnosti učenci **razvijajo delovne navade** (6) in pridobivajo **skrb za zdravje** (6). Aktivna udeležba na športnih dejavnostih **pripomore k učni uspešnosti**, večji motivaciji, učinkovitosti in koncentraciji učencev pri pouku ostalih predmetov (16). Športni programi so za učence tudi **način sprostitve od stresa** (6).

2. SWOT analiza SLABOSTI: največ ravnateljev je med slabostmi izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, navedlo, da **slabosti ne vidijo** (36), kar je razveseljiv podatek. Sicer pa so nekateri navedli tudi nekaj slabosti, med njimi **nezainteresiranost, neresnost in neredno udeležbo učencev** (14). Nekateri so izpostavili tudi (12) težave z umestitvijo športnih dejavnosti v **prenatrpan šolski urnik**. Zanimiva je tudi trditev nekaterih (6), da kar je **brezplačno, učenci ne jemljejo tako resno** kot plačljive dejavnosti. Izpostavili so tudi bojazen za morebitne **poškodbe učencev** pri športnih dejavnostih.

3. SWOT analiza PRILOŽNOSTI: ravnatelji so za izvajanje športnih programov navedli veliko priložnosti, izmed katerih smo najbolj pogoste in pomembne povzeli v nadaljevanju. Sicer smo ugotovili, da so nekateri ravnatelji nekatere trditve dojeli tako za prednosti kot tudi

za priložnosti. Tako ravnateljji menijo (14), da se s športnimi programi med učenci, ki jih obiskujejo, **odkrivajo talenti** in s tem **uspeh učencev**. Športni programi tudi navajajo učence na **zdrav življenjski slog** (21) in na **koristno in aktivno preživljanje prostega časa**. Za učence pomeni tudi **druženje z vrstniki** (12) in s tem boljšo socializacijo posameznika v družbo. Športni programi so tudi priložnost za **spoznavanje novih športov** (10). Za učence je udeležba na športnih programih dobra **naložba za prihodnost** (9).

4. SWOT analiza NEVARNOSTI: največ ravnateljjev (25) je navedlo, da **nevarnosti ni**. Med manjšim številom nevarnosti v povezavi z izvajanjem športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, pa v nadaljevanju povzemamo največkrat omenjene trditve. Največkrat navedena (14) nevarnost so **morebitne poškodbe učencev** in posledično **morebitne odškodninske tožbe** (5). Nekateri ravnateljji so izpostavili, da nevarnost lahko predstavlja tudi **preobremenjenost učencev** (3) in nevarnost za **pretirano usmerjenost v tekmovalni šport** (2). Tudi pri nevarnostih so nekateri navedli mnenje, da otroci in njihovi starši športnih programov **ne vzamejo dovolj resno** zato, ker so brezplačni in da zato tudi niso dovolj kakovostni.

Predlogi, ki jih podajamo v nadaljevanju, predstavljajo sintezo spoznanj teoretičnega in empiričnega dela. Z njihovo pomočjo smo odgovorili na osnovno raziskovalno vprašanje: kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se športni programi, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, v slovenski osnovni šoli izvajajo. Hkrati predlogi predstavljajo koristne napotke, ki so lahko v pomoč pri odločanju, načrtovanju in optimalnejši izvedbi športnih programov. Koristijo lahko vodstvenim delavcem– ravnateljem, učiteljem in vsem strokovno usposobljenim izvajalcem športnih programov na osnovnih šolah v Sloveniji.

- ✓ Ustrezno financiranje športnih programov je eden izmed pogojev za njihovo izvajanje. V primeru, da šola teh sredstev nima ali ji jih primanjkuje, bi bilo potrebno najti ustrezne vire financiranja. Poleg sredstev, ki jih posameznemu športnemu programu namenjata MIZŠ in Zavod za šport RS Planica, je možno pridobiti vire financiranja preko razpisov Fundacije za šport, preko sredstev lokalnih skupnosti, preko mednarodnih razpisov, ki se financirajo iz Evropskih sredstev. Športne programe lahko pomagajo financirati dobrodelne organizacije (Lions klub, Rotary klub ipd.) v obliki donatorstva. Razmisliti pa bi bilo potrebno tudi o posebnih subvencijah za tiste otroke, ki se interesnih dejavnosti ne morejo udeleževati iz finančnih razlogov (Rakar in drugi 2010).

- ✓ Interes učiteljev je eden izmed pogojev za izvajanje športnih programov. Ravnatelji osnovnih šol bi z različnimi spodbudami motivirali učitelje, da bi se le-ti v večji meri in z veseljem odločili za izvajanje športnih programov. Možne spodbude učiteljem so dobri delovni pogoji, ustrezno plačilo za opravljeno delo, prilagoditev ustreznega urnika zaposlenim, nagrade za uspešno izvajanje programov, kompenzacija opravljenih dodatnih ur ipd., na ravni celotne šole pa v okviru dodatnih razpisov s strani nevladnih organizacij bolj podpreti ponudbo športnih dejavnosti.
- ✓ Primernost kadra glede na strokovno usposobljenost omogoča številčnejše izvajanje športnih programov. Vodstveni delavci šole, ki želijo imeti večje število vključenih učencev v športne dejavnosti, bi morali zaposlovati zadostno število ustreznih strokovnjakov. V osnovni šoli so to predvsem športni pedagogi. Potrebno bi bilo organizirati dodatna izpopolnjevanja za že zaposlene učitelje, na katerih bi morali izmenjati predvsem pozitivne prakse nekaterih šol in zagotoviti ustrezna znanja na tistih področjih, na katerih bi upravičeno lahko pričakovali večje pozitivne spremembe pri učencih in učenkah.
- ✓ Ustrezni prostori so pomembni za izvajanje športnih programov. Predvsem je velikokrat glavna težava ustreznost in razpoložljivost prostorov, kjer lahko izvajamo športne dejavnosti. Potrebno bi bilo zagotoviti primerna otroška in športna igrišča v okolici šol, ki bi lahko služila za izvajanje športnih programov na šoli, hkrati bi bila na voljo okoliškim družinam za aktivno preživljanje skupnega prostega časa. Hkrati bi to lahko upravičilo morebitne odvečne pomisleke ob finančnih vlaganjih v športno infrastrukturo ter bi lahko predstavljalo povod za izgradnjo in sofinanciranje športnih objektov za lokalne skupnosti, ki bi na ta način popestrile ponudbo na športnem področju v svoji regiji.
- ✓ Poznavanje športnih programov je pogoj za njihovo izvajanje. Vodstveni delavci šole in izvajalci športnih programov se naj seznanijo z razpoložljivimi športnimi programi in se pravočasno in ustrezno prijavijo za izvajanje. Predlagatelji športnih programov bi z ustreznim intenzivnejšim informiranjem (marketing) povečali poznavanje športnih programov in s tem zainteresiranost med šolami za izvajanje le-teh.
- ✓ Zastarelost programov – nekateri programi so po mnenju nekaterih ravnateljev zastareli (primer športni program Krpan). Strokovna ekipa, ki pripravlja športne programe, bi na

osnovi dognanj, priporočil in mnenj izvajalcev morala osvežiti in popestriti nekatere športne programe. Ustrezna vsakoletna evalvacija športnih programov je pogoj za izboljšanje le-teh in optimalnejšo izvedbo, tako v primeru priprave športnih programov kot tudi v primeru same izvedbe na osnovni šoli.

- ✓ Preobsežno dodatno delo in urejanje razpisne dokumentacije v veliki meri zavira odločitev šol za realizacijo različnih športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. Potrebno bi bilo poenostaviti prijavnne obrazce in razpisno dokumentacijo ali pa na šoli ustrezno izobraziti strokovnjaka, ki bi imel vsa potrebna znanja in veščine za uspešno dodatno delo in urejanje razpisne dokumentacije.
- ✓ Izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, lahko pripomore k ugledu šole. Tako šola z izvajanjem športnih programov učencem poleg rednega pouka nudi »nekaj več« in z njimi popestri dodatno ponudbo na šoli. To posledično lahko predstavlja pomemben razlog za vpis na določeno osnovno šolo pri odločanju bodočih učencev in staršev predvsem v šolskih okoliših, kjer je več osnovnih šol in starši lahko izbirajo med njimi.
- ✓ V največji meri na anketiranih osnovnih šolah med vsemi športnimi programi izvajajo interesne dejavnosti na področju športa. To je posledica ustrezno urejenega vira financiranja, ugodnega termina izvajanja - praviloma se interesne dejavnosti izvajajo v času takoj po pouku in izvaja jih ustrezno usposobljen kader, ki je praviloma zaposlen v šoli – to so športni pedagogi. V prihodnje je torej smiselno ohraniti takšno organiziranost izvajanja športnih interesnih dejavnosti.
- ✓ V povezavi z izvajanjem športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, je med nevarnostmi izpostavljen strah pred morebitnimi poškodbami učencev in posledično morebitnimi odškodninskimi tožbami. Na ravni celotne države bi bilo potrebno urediti pravno ozadje in z ustreznimi zakoni poskrbeti, da ne bi prihajalo do izigravanja in neupravičenih tožb.

8 ZAKLJUČEK

Namen magistrskega dela je bil podrobneje raziskati pogoje za izvajanje športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka v osnovni šoli. Na osnovi pridobljenih podatkov smo ugotavljali, v kolikšni meri se izvajajo športni programi na osnovnih šolah v Sloveniji in ugotovili razlike pri vključevanju osnovnih šol v različne športne programe. Pridobljeni rezultati so temeljili na analizi obsežne relevantne literature, izsledki nekaterih dosedanjih raziskav in pridobljenimi podatki anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnjevali ravnatelji slovenskih osnovnih šol. Vse to nam je omogočilo potrditev oziroma zavrnitev hipotez in odgovoriti na osnovno raziskovalno vprašanje.

Razveseljiva je ugotovitev, da je mnenje vodstvenih delavcev na osnovnih šolah – ravnateljev o izvajanju športnih programov, ki so brezplačni za učence in ki niso del rednega pouka, pozitivno naravnano. To je razvidno iz odgovorov odprtega tipa za SWOT analizo, kjer so navedli veliko število prednosti in priložnosti. Pozitivna naravnost ravnateljev je pomembna predvsem zato, ker imajo ravnatelji eno pomembnejših vlog pri sprejemanju odločitev o (ne)izvajanju športnih programov na osnovni šoli.

Izvirni prispevek magistrskega dela predstavlja uporabno vrednost, saj izsledki opravljene raziskave o analizi pogojev ter podana pridobljena spoznanja za izvajanje športnih programov, ki niso del rednega pouka v osnovni šoli, lahko prispevajo k uspešnejšemu menedžmentu športnih programov in s tem izboljšanju kvalitete zagotavljanja le-teh.

Iz pridobljenih spoznanj v nalogi smo v sklepnem delu prispevali predloge, ki so lahko v pomoč vodstvenim delavcem – ravnateljem in zaposlenim strokovnjakom (športnim pedagogom in drugim, ki izvajajo športne programe) na osnovnih šolah. Uporabijo jih lahko pri načrtovanju in odločanju za množičneje in optimalnejše izvajanje športnih programov na njihovih osnovnih šolah.

Šola je institucija, ki s programom športnih aktivnosti lahko zagotavlja redno rekreacijo otrok, kar je tudi zapisano v šolskem kurikulumu. S tem učencem omogočimo pozitivne učinke za zdravje: odpravljajo se posledice negativnih vplivov sodobnega načina življenja, kot so primerna telesna drža, odpravljanje debelosti, razvoj splošne vzdržljivosti ipd. Učencem in

mladostnikom tako damo možnost in priložnost, da na osnovnih šolah lahko koristno preživijo svoj prosti čas, se družijo s sovrstniki, skrbijo za svoje psihofizično zdravje, se izognejo slabi družbi in navadam ter se navajajo na zdrav življenjski slog v njihovem nadaljnjem življenju. Ker so športni programi brezplačni in potekajo v prostorih šole po pouku, so neodvisni od finančnih zmožnosti in časa staršev, ki jih tako logistično, finančno in izvedbeno olajšamo njihove poti in obveznosti, s katerimi se srečujejo v vsakodnevem življenju.

Slovenija je dežela vrhunskih športnikov. Glede na majhno število prebivalstva je na nek način prav nenavadno, da so slovenski športniki v svetovnem vrhu pri številnih športnih disciplinah. Slovenija po različnih statističnih ocenah sodi med države z največjimi športnimi uspehi glede na število prebivalcev. Prav gotovo k temu zelo pripomorejo športni programi v osnovni šoli, s pomočjo katerih se prepozna in kasneje preusmeri v vrhunski šport marsikateri mladostnik. Športni programi lahko predstavljajo dobro osnovo za odkrivanje talentov.

V zadnjih letih je v Sloveniji viden napredek pri izvajanju športnih vsebin in možnost ukvarjanja s športom tako v šoli, doma, v društvih in športnih klubih. Na mladih je, da izkoristijo dane možnosti in priložnosti, športni pedagogi in ostali izvajalci programov pa so dolžni učencem podati znanja, da bodo lahko določene športne dejavnosti izvajali varno, uspešno in na ravni, ko bodo pri tem uživali ter si krepili zavest, da ukvarjanje s športom in rekreacijo predstavlja bolj zdrav življenjski slog. Šport bogati kakovost življenja posameznika. Mladi si preko športnih programov privzgamajo zavedanje, da je šport sestavni del življenja in pomembna dejavnost družbe. Posledično jim za kasnejša starostna obdobja privzgojimo model vrednot, ki olajšajo življenje posameznika na različnih področjih: zdravstvenem, socialnem, fiziološkem.

Osnovna šola kot javni vzgojno-izobraževalni zavod ima tako poleg svojega osnovnega namena, ki je opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, možnost učencem ponuditi tudi »nekaj več«. S tem šola še bolj udejanja svoje širše poslanstvo: šola, ki vzgaja in izobražuje za celo življenje.

9 LITERATURA

1. Aničić, Klavdija in Mitja Sardoč. 2002. *Nasilje - nenasilje : priročnik za učitelje, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol*. Ljubljana: Založba 12.
2. Bajt, Maja, Mojca Gabrijelčič B. in Helena Jeriček K., ur. 2009. *Duševno zdravje v Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
3. Bizjak, Suzana. 2000. *Življenjski stil, kot značilna oblika sodobne družbene identitete*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
4. Bohnsack, Fritz. 2000. Globalization and education, critical perspectives V *Človek in kurikulum*, ur. Gerjolj Stanko, 73–82. Ljubljana: državljanski forum za humano šolo.
5. Deklaracija Združenih narodov o pravicah otroka z dne 20. 11. 1959. 1988. *Človekove pravice*. Ljubljana: Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo.
6. Doupona Topič, Mojca in Krešimir Petrović. 2007. *Šport in družba: sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
7. *Evidenca zavodov in programov*. 2016. Dostopno prek: <https://krka1.mss.edus.si/registriweb/Seznam1.aspx?Seznam=2010> (14. februar 2016).
8. Evropska komisija. *Memorandum o vseživljenjskem učenju*. Dostopno prek: <http://linux.acs.si/memorandum/html/> (26. april 2016).
9. Field, Andy. 2005. *Discovering statistics using SPSS*. London: Thousand Oaks: New Delhi: SAGE.
10. Griffin, Noelle in Priscilla Wohlstetter. 2008. Building a plane while flying it. V *Contemporary readings in curriculum*, ur. Slater Stern Barbara in Marcella L. Kysilka, 101–111. Los Angeles: Sage Publications.
11. Gros, Gabrijel. 2015. *Razpisna dokumentacija k 26. javnemu razpisu Sofinanciranje interesnega programa športa otrok in mladine »Hura, prosti čas« v letu 2015*. Dostopno prek: <http://www.sportmladih.net/novice/564> (21. september 2015).
12. Gros, Gabrijel, Rebršak Cizelj Mateja in Nina Jelenc, ur. 2015. *Šport mladih. Informator 2015/2016*. Ljubljana: Zavod za šport RS Planica.
13. Grujić, Saša. 2013. *Šport v številkah - Pregled športa v Republiki Sloveniji v obdobju od leta 2009 do 2012*. Dostopno prek: http://www.zsrs-planica.si/wp-content/uploads/2014/03/SPLET_Sport_v_stevilkah_vse%20skupaj_final.pdf (26. april 2016).

14. Haug, Ellen. 2008. *Multilevel correlates of physical activity in the school setting*. Norway: University of Bergen, Faculty of Psychology, Research Centre for Health Promotion.
15. Human rights – a compilation of international instruments, Vol. 1. 1995. *Človekove pravice: zbirka mednarodnih dokumentov*. Ljubljana: Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo.
16. Jeriček, K. Helena, Darja Lavtar in Tatjana Pokrajac. 2007. *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju: HBSC Slovenija 2006*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
17. Jeriček K. Helena, Helena Koprivnikar in Andreja Drev, ur. 2014. *Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji: izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2014*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
18. Jurak, Gregor, Edvard Kolar in Marjeta Kovač, ur. 2010. Predlog nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2011–2020. *Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa* 58(1/2): 133–172
19. Jurak, Gregor, Janko Strel in Marjeta Kovač, ur. 2012. *Analiza šolskega športnega prostora s smernicami za nadaljnje investicije*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
20. Jurak, Gregor, Bojan Leskošek in Janko Strel. 2013. Prostorska razpršenost in starost šolskih športnih dvoran ter skupine njihovih uporabnikov. *Revija Šport* 3/4: 130–138. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-1ORUT6KC> (12. marec 2016).
21. Jurak, Gregor in Poljanka Pavletič. 2014. *Izvedbeni načrt Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji: 2014–2023*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod za šport RS Planica.
22. Jurak, Gregor, Poljanka Pavletič in Zoran Verovnik, ur. 2014. *Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji: 2014–2023*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod za šport RS Planica.
23. Kalčina, Liana, Lidija Šega in Vesna M. Borec, ur. 1999. *Otrokove pravice v Evropi*. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri Narodni in univerzitetni knjižnici: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

24. Karpljuk, Damir., Videmšek Mateja in Zajc Martina. 2003. *Možnosti povezovanja športnih in zdravstvenih vsebin v osnovni šoli*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
25. Klemenčič, Mija Marija. 2005. *Pa ne spet SPSS!!! Gradivo za kvantitativno obdelavo podatkov pri predmetu preddiplomski seminar*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Oddelek za socialno pedagogiko.
26. Kolar, Edvard, Gregor Jurak in Marjeta Kovač, ur. 2010. *Analiza Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000–2010*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
27. Kolar, Metoda. 2008. *Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
28. Kolarič, Zinka., Črnak-Meglič Andreja in Vojnovič Maja, ur. 2002. *Zasebne neprofitno – volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
29. Kolenc, Nina. 2013. *Popotovanje – razmišljanja o košarki in življenju*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.
30. Kos, Blaž. 2016. *SWOT analiza*. Dostopno prek: <http://www.blazkos.com/swot-analiza.php> (1. april 2016).
31. Kovač, Marjeta, Gregor Starc in Mojca Doupona T., ur. 2005. *Šport in nacionalna identifikacija Slovencev*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
32. Kovač, Marjeta in Gregor Jurak. 2010. *Izpeljava športne vzgoje: didaktični pojavi, športni programi in učno okolje*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
33. Kovač, Marjeta, Nives Markun Puhon in Breda Lorenci, ur. 2011. *Učni načrt. Program osnovna šola. Športna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
34. Koželj, Silvo. 2007. *O vrednotah in športu: nekateri psihološki oblikovalci zdravega življenjskega sloga otrok in mladine* V Šport in življenjski slogi slovenskih otrok in mladine, ur. M. Kovač, 141 – 150. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo; Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.
35. Krek, Janez in Mira Metljak, ur. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
36. Kristan, Silvo. 1997. *Športni program Zlati sonček: priročnik*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod za šport Slovenije.
37. --- 2003. *Krpan: športni program: priročnik*. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.

38. Kristan, Silvo, Milan Žvan in Jakob Bednarik. 2009. *Pogledi na šport. 1, Šolska športna vzgoja in njeno ocenjevanje*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
39. Mahoney, L. Joseph, Reed W. Larson. 2005. *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum and Associates.
40. Marentič Požarnik, Barica. 2004. *Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev*. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete. Zbornik referatov.
41. Ministrstvo za šolstvo in šport – Direktorat za šport, Zavod za šport RS Planica. 2015a. *Šport mladih: Zdrav življenjski slog*. Dostopno prek: http://www.sportmladih.net/programi_som/zdrav_zviviljenjski_slog (27. december 2015).
42. --- 2015b. *Šport mladih: Športni program Zlati sonček*. Dostopno prek: http://www.sportmladih.net/programi_som/zlati_soncek (29. december 2015).
43. --- 2015c. *Šport mladih: Športni program Krpan*. Dostopno prek: http://www.sportmladih.net/programi_som/krpan (29. december 2015).
44. --- 2015č. *Šport mladih: Športni program »Hura, prosti čas«*. Dostopno prek: http://www.sportmladih.net/programi_som/hura_prosti_cas (30. december 2015).
45. --- 2015d. *Šport mladih: Šolska športna tekmovanja in prireditve*. Dostopno prek: http://www.sportmladih.net/programi_som/sportna_tekmovanja (2. januar 2016).
46. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. 2016. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/pr-edmetniki/Pred_14_OS_4_12.pdf (26. april 2016).
47. Moon, Sidney M. 2004. *Social/emotional issues, underachievement, and counseling of gifted and talented students*. Thousand Oaks: Corwin Press.
48. Novak, Bogomir. 2006. *Moč družbe in transformacija šole*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
49. Puklek Levpušček, Melita in Maja Zupančič. 2009. *Osebnostni, motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
50. Pušnik, Mojca. 2007. Kako uporabljati priročnik. V *Vpeljevanje sprememb v šole. Priročnik za šolske razvojne time*, ur. Pušnik, 7–8. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

51. Rakar, Tatjana, Ružica Boškić in Urban Boljka, ur. 2004. *Raziskava o potrebah družin po različnih oblikah storitev (končno poročilo)*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo. Dostopno prek: http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druzina_storitve_raziskava_konc_poroc.pdf (18. december 2015).
52. Sila, Boris. 2010. Delež športno dejavnih Slovencev in pogostost njihove športne dejavnosti. *Šport I* (1–2): 94–96.
53. Slater Stern, Barbara., Kysilka Marcella. 2008. *Contemporary readings in curriculum*. Los Angeles [etc.]: Sage Publications.
54. Strel, Janko. 2013. *Evalvacija programa Zdrav življenjski slog v šolskih letih 2010/2011, 2011/2012 in 2012/2013*. Dostopno prek: http://www.zsrs-planica.si/wp-content/uploads/2013/12/evalvacija_ZZS_2010–2013.pdf (26. maj 2016).
55. Strel, Janko, Bizjak Katarina in Gregor Starc, ur. 2009. Longitudinal comparison of development of certain physical characteristics and motor abilities of two generations of children and youth, aged 7 to 18 in Slovenian primary and secondary schools in the period 1990–2001 and 1997–2008. V *International scientific conference Theoretical, methodology and methodical aspects of physical education*. Belgrade: Faculty of Sport and Physical Education of the Univeristy of Belgrade.
56. Škof Branko. 2007. *Mladim več športa!* V *Šport po meri otrok in mladostnikov*, ur. Škof Branko, 28–37. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
57. *Šport mladih*. Dostopno prek: <http://www.sportmladih.net> (8. oktober 2015).
58. Šteh-Kure, Barbara. 2000. *Kakovost učenja in poučevanja v okviru gimnazijskega programa*. Disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
59. Tamše, Maja. 2013. *Mnenje šolskih svetovalnih delavcev o svoji usposobljenosti za delo z otroki s posebnimi potrebami v večinskih šolah*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
60. *Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (ZJU 110/02-ZDT-B)*. Ur. l. RS 60/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=73774#!Uredba-o-enotni-metodologiji-za-pripravo-in-obravnavo-investicijske-dokumentacije-na-podrocju-javnih-financ> (19. april 2016).
61. Ward, Diane S., Ruth P. Saunders in Rusell R. Pate. 2007. *Physical Activity Interventions in Children and Adolescents*. United States: Human Kinetics.

62. World health organization. 2015. *Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health*. Dostopno prek: <http://www.who.int/dietphysicalactivity/en/> (4. november 2015).
63. Youngs, B. Bettie. 2001. *Obvladovanje stresa za vzgojitelje in učitelje : priročnik za uspešnejše odzivanje na stres*. Ljubljana: Educy.
64. *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB5)*. Ur.l. RS 98/7.11.2005. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=78530> (9. decembra 2015).
65. *Zakon o osnovni šoli (ZOsn-UPB3)*. Ur. l. RS 12/1996. Dostopno prek: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=74775#!/Zakon-o-osnovni-soli-\(uradno-precisceno-besedilo\)-\(ZOsn-UPB3\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=74775#!/Zakon-o-osnovni-soli-(uradno-precisceno-besedilo)-(ZOsn-UPB3)) (3. december 2015).
66. *Zakon o zavodih (ZZ)*. Ur. l. RS 12/1991, 8/1996. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO10> (25. november 2015).
67. Zavod za šport RS Planica. 2015a. *Šport mladih: Informator I*. Ljubljana: Zavod za šport.
68. --- 2015b. *Zdrav življenjski slog 2010 – 2013*. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/novice/pdf/Informativni_dan_Zdrav_zivlj_slog_predstavitev_27_5_10_Predstavitev.pdf (13. januar 2016).
69. --- 2015c. *Šport mladih: Športni program »Hura, prosti čas«*. Dostopno prek: http://www.sportmladih.net/programi_som/hura_prosti_cas (30. december 2015).
70. Završnik, Jernej in Rado Pišot. 2006. *Gibalna/športna aktivnost otrok in mladostnikov*. Koper: Založba Annales, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Inštitut za kineziološke raziskave.
71. Završnik, Jernej in Rado Pišot. 2007. *Priporočila za zdravo gibalno/športno dejavnost otrok V Zgodnje odkrivanje in celostna obravnava otrok in mladostnikov, ki jih ogrožajo kronične nenalezljive bolezni, v osnovni zdravstveni dejavnosti: izhodišča za obravnavo izbranih zdravstvenih tem: zbornik projekta*, ur. Alenka Hafner in Bojanka Štern, 102–113. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje RS, CINDI Slovenija.
72. Zorc, Joca. 2008. *Biti najboljši: pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost*. Radovljica: Didakta.

PRILOGE

Priloga A: SPLETNI VPRAŠALNIK

Spoštovane ravnateljice in spoštovani ravnatelji.

Sem Klemen Kotnik, učitelj športa na osnovni šoli in študent podiplomskega študija na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. V okviru raziskovalnega dela magistrske naloge z naslovom *Analiza pogojev za izvajanje športnih programov, ki niso del rednega pouka v osnovni šoli*, raziskujem in želim ugotoviti, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni in v kolikšni meri se izvajajo športni programi na slovenskih osnovnih šolah.

Pri tem bi potreboval vašo pomoč, zato vas vljudno prosim, da izpolnite anketni vprašalnik, ki je **namenjen vsem ravnateljem osnovnih** šol v Sloveniji. Sodelovanje v raziskavi je anonimno. Odgovori bodo uporabljeni le v raziskovalne namene. Predviden čas reševanja anketnega vprašalnika je 7 minut. Naprošam vas, da anketni vprašalnik izpolnite do petka, 29. 1. 2016.

Povezava do anketnega vprašalnika: <https://www.1ka.si/a/79952>

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem in vas lepo pozdravljam.

Klemen Kotnik, prof. ŠVZ

XLOKACREGk - V kateri regiji je locirana vaša osnovna šola?

- Pomurska
- Podravska
- Koroška
- Savinjska
- Zasavska
- Spodnjeposavska
- Jugovzhodna Slovenija
- Osrednjeslovenska
- Gorenjska
- Notranjsko-kraška / Primorsko-notranjska
- Goriška
- Obalno-kraška

Q1 - Koliko učencev obiskuje vašo osnovno šolo?

Vpišite število

Q2 - Kateri športni programi, ki so brezplačni za učence in ki potekajo zunaj obveznega vzgojno izobraževalnega programa, se izvajajo na vaši osnovni šoli?

Možnih je več odgovorov

- interesne dejavnosti (krožki) na področju športa
- program Zlati sonček
- program Krpan
- program Hura, prosti čas
- program Šolska športna tekmovanja
- program Zdrav življenjski slog
- drugo (prosim naštejte): _____

Q3 - Prosim navedite razloge, zakaj katerega izmed zgoraj naštetih športnih programov na vaši šoli ne izvajate?

Q4 - Koliko vseh interesnih dejavnosti (vse vrste), ki so brezplačne za učence, se izvaja na vaši šoli?

Vpišite število:

Q5 - Koliko interesnih dejavnosti na področju športa, ki so brezplačne za učence, se izvaja na vaši šoli?

Vpišite število:

Q6 - Koliko športnih pedagogov (profesorjev športne vzgoje) je zaposlenih na vaši šoli?

Vpišite število:

Q7 - Kdo izvaja športne programe, ki so brezplačni za učence, na vaši šoli?

Možnih je več odgovorov

- športni pedagogi
- učitelji razrednega pouka
- drugi učitelji, zaposleni na šoli

- športni trenerji
- študenti
- drugo (vpišite): _____

Q8 - S katerimi športnimi površinami razpolagate na vaši šoli?

Možnih je več odgovorov

- velika telovadnica
- velika telovadnica (ki se lahko predeli na dva dela)
- velika telovadnica (ki se lahko predeli na tri ali več delov)
- mala telovadnica
- gibalnica
- eno zunanje igrišče
- dve ali več zunanjih igrišč
- drugo (prosim vpišite): _____

Q9 - Ovrednotite z ocenami od 1 (ne drži) do 4 (popolnoma drži) spodnje trditve.

	Sploh ne drži	Ne drži	Drži	Popolnoma drži
Imamo dovolj ustreznega kadra za izvajanje športnih programov na šoli	☐	☐	☐	☐
Učitelji so preobremenjeni z rednim pedagoškim delom	☐	☐	☐	☐
Učitelji so nezainteresirani za dodatna dela	☐	☐	☐	☐
Razpisna dokumentacija za izvajanje športnih programov zahteva preobsežno dodatno delo in urejanje	☐	☐	☐	☐
Imamo ustrezne športne površine	☐	☐	☐	☐
Šolske športne površine so preveč zasedene (z rednim poukom, oddajanjem površin zunanjim izvajalcem itd.)	☐	☐	☐	☐
Za dodatne športne programe je na razpolago premalo finančnih sredstev, zagotovljenih s strani MIZŠ	☐	☐	☐	☐
Drugo (navedite morebitne dodatne ovire):	☐	☐	☐	☐

Q10 - Ali bi se na vaši osnovni šoli izvajalo večje število športnih programov, ki so brezplačni za učence, če ne bi bilo poprej naštetih ovir?

- izvajale bi se vse omenjene športne dejavnosti za učence
- izvajalo bi se večje število športnih dejavnosti za učence
- izvajalo bi se enako število športnih dejavnosti za učence
- izvajalo bi se manjše število športnih dejavnosti za učence
- športnih dejavnosti za učence se ne bi izvajalo

Q11 - Ali menite, da omenjeni športni programi, ki so brezplačni za učence, pripomorejo k ugledu šole in posledično k večjemu vpisu na vašo šolo?

Označite vaše mnenje

- zelo pripomorejo
- pripomorejo
- delno pripomorejo
- sploh ne pripomorejo

Q12 - Kakšne so po vašem mnenju PREDNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na vaši šoli?

Q13 - Kakšne so po vašem mnenju SLABOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na osnovni šoli?

Q14 - Kakšne so po vašem mnenju PRILOŽNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na osnovni šoli?

Q15 - Kakšne so po vašem mnenju NEVARNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence, na osnovni šoli?

Priloga B: ODGOVORI NA VPRAŠANJA ODPRTEGA TIPA

Priloga B. 1: ODGOVORI NA 2. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA – »DRUGO«

Odgovori na 2. vprašanje odprtega tipa so zapisani z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. Anketiranci so z odgovori odprtega tipa pod »drugo« navedli športne programe, ki niso bili zajeti med ponujenimi odgovori. Spodnje odgovore smo uporabili pri analizi in interpretaciji podatkov ter potrjevanju nekaterih hipotez in pri sklepnih ugotovitvah:

- rokomet,
- naučimo Velenje smučati,
- počitniške aktivnosti v soorganizaciji ZPM,
- dodatne ure športa za 1. VIO financira občina,
- FIT projekt,
- plavalni tečaj od vrtca do 4. razreda OŠ,
- NIP šport,
- naučimo se plavati (2) ,
- občinska tekmovanja,
- popoldanska vadba v organizaciji športnega društva,
- vsi učenci od 7. - 9. razreda so izbrali tudi izbirni predmet iz športa,
- MEPI,
- nadstandardna športna ponudba za učence 1. triletja,
- nekaj programov različnih društev, namenjenih našim otrokom,
- planinski krožek,
- ples.

Priloga B. 2: ODGOVORI NA 3. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA

Odgovori na 3. vprašanje odprtega tipa so zapisani z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. Anketiranci so z odgovori odprtega tipa navedli razloge, zaradi katerih športnih programov na njihovi šoli ne izvajajo. Vsebinsko podobna mnenja in argumente smo združili pri podanih odgovorih v en odgovor. Številka v oklepaju za nekaterimi odgovori tako pomeni število anketirancev s podobnimi mnenji. Omenjene odgovore smo uporabili pri interpretaciji in analizi nekaterih hipotez in pri sklepnih ugotovitvah.

Odgovori ravnateljev na 3. vprašanje:

- zaradi prezasedenost naše telovadnice (3),
- program Hura ne poznam (2),
- ker nimamo razpoložljivih prostorov (3),
- se ne zagotavljajo sredstva s strani financerja (2),
- ni interesa,
- Hura, prosti čas ne izvajamo redno vsako leto,
- Hura, prosti čas je nadomestil program ZŽS,
- program Hura, prosti čas se izvaja v okviru športne zveze Murska sobota in se tja vključujejo tudi naši učenci,
- se nismo prijavili,
- pomanjkanje kadra (4),
- nimamo pogojev,
- birokracija oziroma administracija v zvezi s projektom (2),
- težka zagotovitev določenega števila (stalnih) udeležencev,
- usklajevanje vseh dejavnosti šole in dejavnosti otrok je zelo težko,
- preveč dejavnosti za učence,
- vseh programov se ne da izvajati zaradi preobremenjenosti učiteljev in učencev,
- športa je na šoli veliko, telovadnica je celo popoldne zasedena kljub relativno majhnemu številu učencev,
- ZŽS se je nazadnje izvajal lani v začetku šolskega leta. Ko se je ugotovilo, da tisti, ki naj bi ga izvajal, ne ustreza več pogojem, smo pogodbo prekinili,
- ZŽS trenutno ne izvajamo, ker ga ni mogoče...

- ZŽS - nismo bili izbrani, ker imamo premalo ur, po odstotkih vključenih otrok pa smo bili daleč prvi (čez 60 %). Smo majhna šola in smo zelo težko konkurenčni, ker so vsa merila napisana za velike šole,
- v programu ZŽS sodelujemo že od začetka,
- na razpis ZŽS smo kandidirali že dvakrat, a žal nismo bili izbrani,
- glede na interes učencev in željo staršev imamo organizirane druge športe, za katere starši prispevajo minimalni znesek (judo, golf),
- se nismo prijavili na razpis, ker smo se odločili za prijavo na ZŽS,
- učenci so vozači, po pouku odidejo z organiziranimi prevozi domov. Učenci zadnje triade so vključeni v izbirne predmete s področja športa,
- pogoji za izvajanje športa so na šoli izjemno skromni. več kot polovica učencev ne more izvajati športa v telovadnem prostoru, v slabem vremenu izvajajo šport v razredu ali na šolskih hodnikih,
- premalo sredstev z državnega nivoja. Večino sredstev bi moral športni pedagog s spretnostjo, zvezami in poznanstvi ter iznajdljivostjo pridobiti na lokalnem (obubožanem) nivoju. skratka, lokalni "fehtar". Tudi občina nima neusahljivih virov sredstev,
- Hura, prosti čas ne izvajamo - se nismo prijavili,
- možnost sodelovanja velikega števila učencev,
- ZŽS se nismo "šli", dokler nismo imeli presežnih delavcev (temu je bil menda začetek tudi namenjen). Sedaj pa je sodelovanje v preteklosti pogoj ... in imamo premalo učencev za diseminacijo rezultatov in ker zapišemo v prijavi na razpis po pravici, da vseh učencev šole ni mogoče vključiti v ta projekt. Zato tega projekta nismo dobili v preteklih razpisih,
- izvajamo programe, ki jih lahko kadrovsko in finančno pokrijemo,
- premajhno število učencev ali pomanjkanje kadra,
- ni prostorskih pogojev,
- otrokom želimo omogočiti dodatno športno udejstvovanje izven predmetnika,
- glede na število učencev in interes je ponudba zadostna,
- pomanjkanje prostora v telovadnici v popoldanskem času,
- ni posebnega razloga. ZŽS je povezan s preveč administracije ter posegom v OPB in ni dolgoročno zasnovan,
- prezasedenost telovadnice, nezainteresiranost pri učencih in učiteljih, nepoznavanje programov,

- ZŽS in Hura, prosti čas se trenutne ne izvajata,
- ker ni interesa razrednih učiteljic, preveč vsega v šolah, spodbujanje otrok k športu z nalepkami in medaljami se mi ne zdi pravilno,
- za ZŽS nimamo pogojev; delno smo bili vključeni pred nekaj leti,
- za program Hura, prosti čas se nismo odločili,
- večina naših učencev je sodelovala v projektu ZŽS,
- ker imamo zelo bogato ponudbo različnih športnih programov društev in klubov izven šole - za naše otroke jih izvajajo brezplačno,
- s naštetimi programi na šoli dosegamo zastavljene cilje,
- programa Hura, prosti čas ne poznamo, v projekt ZŽS pa se nam ni zdelo smiselno vključiti, saj menimo, da je drugih dejavnosti dovolj
- ni to dovolj?
- imamo le enega športnega pedagoga, ki pa ne zmore izvesti vsega sam,
- premalo sredstev namenjenih za posamezni program, preveč obrazcev,
- ZŽS smo nekoč izvajali - 3 leta!
- za ZŽS se nismo odločali potem, ko smo imeli z izvajalcem zelo negativno izkušnjo,
- ker imamo premalo otrok, da bi izvajali vse,
- birokratski postopki, nezanimivi programi, ni časa ali učencev,
- ZŽS smo opustili zaradi težav z organizacijo (upad obiska skozi leto zaradi preobremenjenosti učencev),
- nimamo prostorskih pogojev ali ne ustrezamo pogojem razpisa, ker je večina otrok vozačev,
- nismo bili uspešni na razpisu,
- trenutno imamo slabe infrastrukturne pogoje,
- zaradi nezainteresiranosti učencev in premajhnega števila prijav,
- ni interesa med učitelji športa,
- v projekt ZŽS v tem letu nismo bili sprejeti,
- program Krpan ne izvajamo, ker je po mnenju športnih pedagogov zastarel,
- zavedam se, da je šport, gibanje osnovni element zdravega življenjskega sloga in osnovni poganjalec pravilnega telesnega in umskega razvoja otrok,
- zaradi zahtevne organizacije,
- ker so ukinjeni,

- Hura, prosti čas zaradi pomanjkanja ustreznega kadra, ZŽS zaradi nezmožnosti sofinanciranja zaposlitve,
- prevelika ponudba raznih dejavnosti,
- financiranje, materialni pogoji za delo,
- se nismo prijavili na razpis,
- Zlati sonček smo izvajali, pa ga zaradi organizacijskih težav ne izvajamo več,
- ne uspemo na razpisih,
- izvajamo večino brezplačnih športnih programov,
- neuspeh na razpisu,
- ker imamo premajhno število učencev in ne moremo niti kandidirati za projekt ZŽS,
- ni bilo interesa,
- ZŽS, ker nismo bili izbrani (2),
- ker je zanimivo za učence - ker se zavedamo pomena športa za mlade - ker želimo mlade spodbuditi, da bi se več gibal - ker so podatki, ki jih dobimo na podlagi športnih kartonov, zaskrbnjujoči - ker so mladi preveč pred računalniki,
- smo manjša šola. S projektom ZŽS omogočamo praktično vsem učencem še dodatna športna udejstvovanja,
- na šoli izvajamo vse programe, ki se nam zdi smiselni za učence,
- ker smo majhna šola,
- na šoli že kar veliko leto izvajamo nadstandardni športni program, ki poleg dodatnih dveh ur športa vključuje še organizacijo in izvedbo športnih sobot, in sicer tri v šolskem letu na posamezno triado. Izvajamo veliko interesnih dejavnosti s področja športa in neobvezni izbirni predmet šport za učence 4. in 5. razreda,
- na šoli so ponujene tudi interesne dejavnosti iz drugih področij, premajhno število učencev, manjša kadrovska zasedba (učitelji dopolnjujejo učno obveznost tudi na drugi šoli),
- programa ZŽS ne izvajamo, ker nismo uspeli dobiti primernega izvajalca - programa Hura, prosti čas nisem poznal,
- ne zmoremo vsega,
- vseh ne moremo zaradi časovnih in kadrovskih omejitev,
- zaradi prostorskih omejitev (ena manjša telovadnica) in en športni pedagog,

- razlogi so v prostorskih pogojih in dobri podpori lokalne skupnosti pri razvoju otroškega in mladinskega športnega programa; na šoli teče tudi veliko drugih projektov, administracije za vodenje projektov je veliko preveč,
- dogovor strokovnih delavcev.

Priloga B. 3: ODGOVORI NA 7. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA – »DRUGO«

Odgovori na 7. vprašanje odprtega tipa so zapisani z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. Anketiranci so z odgovori odprtega tipa pod »drugo« navedli, kdo izvaja športne programe in niso bili zajeti med ponujenimi odgovori. Spodnje odgovore smo uporabili pri analizi in interpretaciji podatkov ter potrjevanju nekaterih hipotez in pri sklepnih ugotovitvah:

- volonterji (bivši atleti, bivši odbojkarji, nogometaši ...),
- zunanji mentorji,
- člani športnih klubov,
- vodje različnih športnih dejavnosti,
- zunanji sodelavci,
- predstavniki lokalnih športnih društev v sodelovanju z učitelji na šoli.

Priloga B. 4: ODGOVORI NA 8. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA – »DRUGO«

Odgovori na 8. vprašanje odprtega tipa so zapisani z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. Anketiranci so z odgovori odprtega tipa pod »drugo« vpisali, s katerimi športnimi površinami razpolagajo na šoli in ki niso bile našteje med ponujenimi odgovori. Podobne odgovore smo združili v enega. Številka v oklepaju za nekaterimi odgovori tako pomeni število anketirancev s podobnimi mnenji. Omenjene odgovore smo uporabili pri analizi in interpretaciji podatkov ter potrjevanju nekaterih hipotez in pri sklepnih ugotovitvah:

- telovadnica v prizidku,
- fitnes (2),
- atletski stadion,
- atletska steza,

- otoško igrišče (2),
- mestni stadion v neposredni bližini šole,
- trim kabinet,
- mala plesna dvorana,
- na podružnični šoli večnamenska dvorana in plezalna stena,
- večnamenska dvorana,
- zasilno zunanje igrišče, kulturna dvorana v kraju, ki nadomešča telovadnico,
- igrišče z umetno travo,
- mala telovadnica na podružnični šoli,
- bazen,
- večja učilnica za šport,
- srednja telovadnica.

Priloga B. 5: ODGOVORI NA 9. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA – »DRUGO«

Odgovori na 9. vprašanje odprtega tipa so zapisani z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. Anketiranci so z odgovori odprtega tipa pod »drugo« navedli morebitne dodatne ovire, ki niso bile omenjene med ponujenimi odgovori. Spodnje odgovore smo uporabili pri analizi in interpretaciji podatkov ter potrjevanju hipotez in pri sklepnih ugotovitvah:

- brezplačno oddajanje/odstopanje telovadnic društvom preko razpisov MOL,
- splošna prostorska stiska,
- drugih ovir ni,
- veliko učencev na šolskih prevozih - vezani smo na čas, do katerega še lahko izvajamo programe,
- športne površine so za redni pouk in športne programe MOL zasedene do 17. Ure,
- slaba merila,
- učenci so preveč obremenjeni z rednimi šolskimi obveznostmi (2),
- nimamo osnovnih pogojev za redno in dodatno delo.

Priloga B. 6: ODGOVORI NA 12. IN 13. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA

Odgovori na 12. in 13. vprašanje so zapisani z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. V okviru odgovorov na 12. in 13. vprašanje so anketiranci z odgovori odprtega tipa podali svoje mnenje o tem, kakšne so po njihovem mnenju PREDNOSTI in SLABOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence na njihovi šoli. Vsebinsko podobna mnenja in argumente smo združili pri podanih odgovorih v en odgovor. Številka v oklepaju za nekaterimi odgovori tako pomeni število anketirancev s podobnimi mnenji. Omenjene odgovore smo uporabili za interpretacijo pri SWOT analizi in potrjevanju hipotez in pri sklepnih ugotovitvah v nalogi.

	Pozitivno	Negativno
	PREDNOSTI	SLABOSTI
NOTRANJI DEJAVNIKI	<ul style="list-style-type: none"> - dostopnost brezplačnih programov vsem ne glede na socialni status (40) - navajanje učencev na zdrav življenjski slog (21) - pridobivanje in razvijanje gibalnih sposobnosti (15) - preventiva pred nasiljem in drugimi patološkimi dejanji (4) - oblikovanje dobrih navad in vrednot (5) - koristno, ustvarjalno, kvalitetno in aktivno preživljanje prostega časa (20) - socializacija otrok in mladih (14) - način sprostitve od šolskega stresa (6) - zdrav psihofizični razvoj otrok /zdrav duh v zdravem telesu (18) - spoznavanje z različnimi športi (10) - dviganje pozitivne samopodobe (7) - več gibanja za učence (21) - zadovoljevanje potreb učencev po gibanju (3) - pripomore k učni uspešnosti (8) 	<ul style="list-style-type: none"> - nezainteresiranost učencev - oddaljenost šole od dogajanja športnih tekmovanj – dragi prevozi učencev - terminsko posegajo v podaljšano bivanje, zato je organizacija enega in drugega precej zahtevna - vezani na šolske prevoze, zato je veliko težav s koordinacijo urnika (2) - vse ne more biti za vse - večji osip učencev (2) - neresnost učencev pri obiskovanju interesnih dejavnosti (4) - neredna udeležba učencev (4) - težave z urniki – vsega v razpoložljiv čas ne moremo spraviti (2) - ovira so prevozi otrok, ker so večinoma vsi vozači (6) - urniki so polni in težko najemo čas, v katerem lahko vsem učencem ponudimo dodatno aktivnost - sestava urnika dodatnih športnih programov

	Pozitivno	Negativno
NOTRANJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - velik interes učencev in staršev (8) - večja motivacija, učinkovitost in koncentracija učencev pri pouku ostalih predmetov (8) - razvijanje otrokovih potencialov (8) - navajanje na redno vadbo (5) - povezava med šolo in lokalnimi športnimi klubi in društvi (2) - navajanje na napor in vztrajnost (3) - razvijanje delovnih navad (6) - skrb za zdravje (6) - upoštevanje pravil skupinske dinamike, reda in discipline (5) - športno obnašanje (3) - pripomore k boljšemu počutju (2) - delovanje v skupini (2) - timsko delo in medsebojna pomoč - pomembnost športnih aktivnosti v povezavi s pravilno prehrano - razbremenijo se druge obveznosti šole, kot so podaljšano bivanje in varstvo vozačev - raznolikost v ponudbi (4) - aktivnosti se izvajajo takoj po pouku, udeležijo se tudi učenci vozači (6) - starši prihranijo veliko finančnih sredstev (2) - domače okolje (ni potreben prevoz na druge lokacije) (4) - razbremenitev učencev in staršev /denar, prevozi, čas (7) - več možnosti za vse otroke - da se lahko prostovoljno vključijo/možnost izbire (6) 	<ul style="list-style-type: none"> - učenci hodijo na željo staršev - niso/ne morejo biti ekstremno tekmovalno naravnani - nedoslednost spoštovanja internih pravil - kar je brezplačno, učenci ne jemljejo tako resno kot dejavnosti, ki so plačljive (4) - včasih preobremenjenost učencev s preveč interesnimi dejavnostmi (6) - motivacija otrok za šolske dejavnosti - ob preveč športnih aktivnostih v šoli in kraju se razprši potencial otrok za lokalni šport št. 1 - ni za vse učence - časovna stiska zaradi šolskih prevozov - preveč neorganiziranega športa - učenci, ki bi potrebovali več vodenega gibanja si ne izberejo te vsebine - vsi bi morali strmeti k temu, da bi bile aktivnosti brezplačne - problem nastaja, ker starši težko pripeljejo otroke na šolo v popoldanskem času - pri športu in gibanju je vedno prisotna bojazen glede poškodb in posledično ravnanj nekaterih staršev - slabo denarno ovrednoteni glede na tveganje poškodb - učenci in starši tega ne cenijo - strah pri posameznikih, ki so močnejše postave - namesto projektov bi morali imeti vsi osnovnošolci obvezno 5 ur športa v tednu/vsak dan eno uro

	Pozitivno	Negativno
NOTRANJI DEJAVNIKI	PREDNOSTI	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - ključ do posameznikovega uspeha v šoli in življenju nasploh (2) - boljša šolska klima - več ur športa za učence - boljši rezultati na športnih tekmovanjih (3) - šport pripomore k trajnostnemu razvoju otrok - vzgoja za življenje (2) - če ne bi bilo brezplačnih programov, otroci ne bi hodili na krožke - imamo manj vzgojnih problemov - pozitivni vtisi (2) - organizirano gibanje - ni prednosti - večja pestrost ponudbe na šoli (2) - več vključenih učencev (8) - tudi za socialno šibke (3) - dobro poznavanje pogojev (soudeleženci, trenerji, disciplina, odnosi) - pozitivni tekmovalni duh (3) 	<ul style="list-style-type: none"> - množičnost obiska pri določenih panogah, premalo otrok pri drugih - starši ukvarjanje s športno panogo gledajo skozi tekmovalnost in uspehe svojega otroka - učenci delajo, kar hočejo (3) - vedno več je debelih, gibalno togih, kljub vsem pogojem - odgovornost pri poškodbah - v nekaterih primerih je ovira specialna oprema - paziti bi morali, da brezplačnost ne postane novačenje najboljših - majhnost šole - slabosti ne vidim (36) - preveč so vezani na naš šolski vsakdan

Priloga B. 7: ODGOVORI NA 14. IN 15. VPRAŠANJE ODPRTEGA TIPA

V nadaljevanju so podani odgovori na 14. in 15. vprašanje. Zapisani so z besedami, ki so jih uporabili vprašani. Vsebina ni spremenjena, popravljene so le slovnične napake. V okviru odgovorov na 14. in 15. vprašanje so anketiranci z odgovori odprtega tipa podali svoje mnenje o tem, kakšne so po njihovem mnenju PRILOŽNOSTI in NEVARNOSTI izvajanja športnih programov, ki so brezplačni za učence na njihovi šoli. Vsebinsko podobna mnenja in argumente smo združili pri podanih odgovorih v en odgovor. Številka v oklepaju za nekaterimi odgovori tako pomeni število anketirancev s podobnimi mnenji. Omenjene odgovore smo uporabili za interpretacijo pri SWOT analizi in potrjevanju nekaterih hipotez in pri sklepnih ugotovitvah v nalogi.

	Pozitivno	Negativno
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - s strani države bi bilo odgovorno, da poskrbi, da se otrokom to omogoči - različne aktivnosti so prilagojene različni starostni stopnji, vsak ima priložnost biti športno aktiven - bolj uspešni učenci, bolj zdravi učenci (2) - dostopnost (2) - brezplačnost (2) - raznovrstnost - množičnost (5) - odkrivanje talentov (8) - večja športna aktivnost učencev (3) - zdrav življenjski slog (8) - boljša motivacija in koncentracija za učenje - večje število ur interesnih dejavnosti, ki jih plača MIZŠ (3) - več gibanja za učence - razvoj gibalnih sposobnosti - dosežki in uspehi 	<ul style="list-style-type: none"> - prostor je, kader je v šoli in tudi izven šole, ni pa dovolj sredstev, da bi lahko plačali opravljene storitve. - kvantiteta znižuje kvaliteto - ni nevarnosti (25) - nestrpnost med učenci zaradi logistike - morebitne poškodbe (14) - odškodninske tožbe za poškodbe (5) - preveč usmerjenosti v tekmovalni šport (2) - preobremenjenost učencev – vključevanje v preveč dejavnosti (3) - da se učenci ne udeležujejo ponujenih programov - mnenje nekaterih, da če je zastoj, potem ni kakovostno - nevarnosti pri športu so enake kot nevarnosti pri katerikoli drugi dejavnosti (4) - lahko se nam zgodi nesreča, poškodba, tožba, stroški, živci (2)

	Pozitivno	Negativno
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - organizirana vadba za otroke, ki se v sodobnem času premalo ukvarjajo s športom - učenci so lahko športno aktivni tudi po pouku - osebna rast učencev - priložnosti izkoristimo glede na trenutne možnosti - klubi bi dobili ustrezen podmladek (2) - navajanje na koristno in aktivno preživljanje prostega časa (5) - priložnosti so premajhne (3) - priložnosti so prevelike (2) - priložnosti je dovolj (2) - pridobiti in usvojiti dodatna gibalna znanja - navajanje na rekreacijo (3) - pestra ponudba športnih programov za učence (3) - spoznavanje novih športov (5) - zdrav duh v zdravem telesu (2) - izenačene možnosti za vse učence, ne glede na finančne možnosti družine (3) - zagotovitev 1 ure aktivnosti dnevno - druženje z vrstniki (4) - dobre priložnosti - naložba za prihodnost (3) - ponuditi jim je potrebno čim več, da izbirajo, se preizkušajo in nato odločijo za pravo, stojijo za svojo odločitvijo - odvrčanje mladih od sedečega načina življenja - se odpovedujejo za delo in dosežke, krepijo svoj um in duha in napredujejo 	<ul style="list-style-type: none"> - pri izvajanju brezplačnih programov morda manj zaslužka za številne firme, ki želijo (na vseh področjih) vstopati na področje VIZ - neustrezna poraba sredstev - sploh ne skrbijo za kontinuirano vadbo - da jih otroci in starši ne vzamejo resno ker so brezplačne (2) - nevarnosti neupoštevanja navodil izvajalcev - športna društva ne skrbijo dovolj za šolske prostore - težave smo imeli, kje dobiti izvajalca v programu ZŽS - če bi razmišljali o nevarnosti, potem se ne bi ničesar lotili - na majhnih šolah so v to delo vpeti vedno isti ljudje

	Pozitivno	Negativno
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivna naravnost je ključ do uspeha in športna aktivnost je pozitivna smer - organizacija sobotnih turnirjev v košarki - naše resorno ministrstvo ima priložnost, da si v svojo vizijo ter finančno perspektivo postavi tovrstne cilje - največ učencev se tako vključuje v obvezne izbirne programe s tega področja - ponudba manj znanih športov - sklepanje prijateljstev, druženje (3) - vztrajnost, delovne navade (2) - priložnosti so v obliki velikega števila različnih ponudnikov, v pristojnosti šole pa je, da se odloči v okviru potreb, možnosti, obstoječega programa - zainteresiranost staršev, učencev in učiteljev - iskanje lastnih interesov posameznega učenca - zdrava tekmovalnost, dokazovanje (2) - če je pripravljenost otrok, lahko hitro reagiramo na njihove želje - ob takem načinu dela, takem financiranju in razpoložljivem času mi ne moremo izvajati drugih programov - skriti talenti se včasih prikažejo na tak način (3) - učenci se lahko občasno srečajo s športnimi vzorniki - zmanjšujejo se socialne razlike - zainteresiranost staršev in otrok 	

	Pozitivno	Negativno
ZUNANJI DEJAVNIKI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - da se v gibalne aktivnosti vključi čim več učencev in da predvsem v zadnji triadi OŠ »nadomestimo« nujno potrebno tretjo uro športa - plavanje, judo - po navadi se te dejavnosti izvajajo po pouku, vendar je priložnosti vse manj zaradi obveznih in neobveznih izbirnih predmetov - možnost treniranja izbranih športov izven klubov, ki so v mestu - staršem učencev ni potrebno voziti na dejavnosti - sodelovanje z društvi v bližnji in daljni okolici - v športne dejavnosti bi se zagotovo vključilo več otrok kot do sedaj (2) - priložnosti so, so pa glede na pogoje omejene - izziv za učitelje (2) - za podeželske in majhne šole so priložnosti zelo majhne - bližina kraja bivanja - imamo dobre pogoje, ki jih z veseljem koristimo (2) 	